

Kuhmoisten yhtenäiskoulu

Perusopetuksen arviointikriteerit kuudennen luokan päätteeksi

Päivitetty 22.5.2023

Sisällysluettelo

Suomen kieli ja kirjallisuus	3
Toinen kotimainen kieli.....	15
Ruotsin kieli, B1-oppimäärä	15
Vieras kieli	24
Englanti, A-oppimäärä	24
Muu vieras kieli, A-oppimäärä.....	36
Matematiikka.....	47
Ympäristöoppi.....	55
Uskonto.....	72
Elämäkatsomustieto	79
Historia	86
Yhteiskuntaoppi.....	93
Musiikki	100
Kuvataide	108
Käsityö	115
Liikunta	118

Suomen kieli ja kirjallisuus

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus oppiaineessa vuosiluokilla 3–6

Arviointi ja siihen perustuva palaute on monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävää. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin siitä, miten oppilaiden laajenevat kielelliset taidot ja tekstien tuottaminen sekä tulkinta kehittyvät ja mitkä ovat heidän tietonsa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista.

Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuotoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen. Oppimisen edistymisen kannalta keskeisiä ovat äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärien eri tavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työskentelyprosessit ja oppimisstrategiat.

Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain 3–6 kohdennettuihin tavoitteisiin. Lukuvuosiarviointi 6. luokalla perustuu paikallisessa opetussuunnitelmassa kyseiselle vuosiluokalle kohdennettuihin oppiaineen opetuksen tavoitteisiin.

Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää äidinkielen ja kirjallisuuden valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppilas on saavuttanut äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin lukuvuosiarviointin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy äidinkielen ja kirjallisuuden lukuvuosiarviointiin ja siitä muodostettavaan arvosanaan. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Osaamisen kuvaus arvosanalle 4: Ei saavuta kriteerejä arvosanalle 5, vaikka on läsnä opetuksessa. Arvioitavaa työskentelyä tavoitteiden saavuttamiseksi ei ole todennettavissa.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 6	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9	Osaamisen kuvaus arvosanalle 10
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen									
T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä	S1	Oppilas vahvistaa taitoaan toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä taitoaan ilmaista mielipiteensä.	Toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas osaa toimia itselleen tutuissa ja epämuodollisissa vuorovaikutustilanteissa. Oppilas osaa ilmaista ajatuksiinsa vastaamalla esitettyihin kysymyksiin.	Oppilas osaa jonkin verran toimia tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa. Oppilas osaa jonkin verran ilmaista ajatuksiinsa ja mielipiteitään.	Oppilas osaa toimia tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa. Oppilas osaa ilmaista ajatuksiinsa ja mielipiteitään.	Oppilas osaa toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Oppilas osaa ilmaista ajatuksiinsa ja mielipiteitään sekä esittää mielipiteelleen joitakin perusteluja.	Oppilas osaa toimia rakentavasti monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa. Oppilas osaa ilmaista mielipiteitään ja perustella niitä tilanteeseen sopivalla tavalla.	Oppilas osaa toimia rakentavasti ja taitavasti monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa. Oppilas osaa ilmaista mielipiteitään ja perustella niitä vakuuttavasti tilanteeseen sopivalla tavalla.
T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioidaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa	S1	Oppilas oppii huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia ryhmäviestintätilanteissa ja ottamaan muut ryhmän jäsenet huomioon.	Ryhmäviestintätaidot	Oppilas osaa kuunnella muita ja osallistuu keskusteluun asiallisesti.	Oppilas osaa kuunnella muita ja hän osaa jonkin verran käyttää erilaisia kielellisiä keinoja osallistuessaan keskusteluun ryhmäviestintätilanteissa.	Oppilas osaa käyttää erilaisia kielellisiä keinoja osallistuu keskusteluun ryhmäviestintätilanteissa. Oppilas osaa mukauttaa viestintäänsä jonkin verran tilanteeseen sopivaksi.	Oppilas osaa hyödyntää kielellisten keinojen lisäksi äänenkäytön, viestien kohdentamisen ja kontaktinoton taitoja erilaisissa ryhmäviestintätilanteissa. Oppilas osaa mukauttaa viestintäänsä ryhmässä tilanteeseen sopivaksi	Oppilas osaa mukauttaa kielellisiä ja viestinnällisiä keinojaan tilanteeseen sopivalla tavalla. Oppilas osaa toimia rakentavasti ryhmässä ja ottaa muiden näkemykset huomioon.	Oppilas osaa erinomaisesti mukauttaa kielellisiä ja viestinnällisiä keinojaan tilanteeseen sopivalla tavalla. Oppilas osaa toimia rakentavasti ryhmässä ja ottaa muiden näkemykset taitavasti huomioon keskustelussaan.

							ja ottaa muut osallistujat huomioon		
T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä ja esitystilanteissa, myös draaman avulla	S1	Oppilas oppii käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä ja esitystilanteissa.	Esiintymisen taidot	Oppilas osaa pitää lyhyen ja yksinkertaisen puhe-esityksen konkreettisesta, itselleen tutusta aiheesta apukysymysten avulla. Oppilas osaa ilmaista itseään ymmärrettävästi.	Oppilas osaa pitää lyhyen ja yksinkertaisen puhe-esityksen itselleen tutusta aiheesta. Oppilas osaa käyttää jotakin kokonaisilmaisun keinoa esiintyessään.	Oppilas osaa pitää lyhyen valmistellun puhe-esityksen itselleen tutusta aiheesta. Oppilas osaa käyttää joitakin kokonaisilmaisun keinoja esiintyessään.	Oppilas osaa pitää lyhyen valmistellun puhe-esityksen. Oppilas osaa käyttää kokonaisilmaisun keinoja esiintyessään.	Oppilas osaa pitää valmistellun puhe-esityksen. Oppilas osaa käyttää monipuolisesti kokonaisilmaisun keinoja esiintyessään.	Oppilas osaa pitää valmistellun ja havainnollisen puhe-esityksen. Oppilas osaa käyttää monipuolisesti ja taitavasti kokonaisilmaisun keinoja esiintyessään.

<p>T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimedialaisissa vuorovaikutustilanteissa</p>	<p>S1</p>	<p>Oppilas oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä ja tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan.</p>	<p>Vuorovaikutustaitojen kehittäminen</p>	<p>Oppilas osaa nimetä jonkin viestinnällisen vahvuutensa tai kehittämis-kohteensa.</p>	<p>Oppilas osaa ohjatusti kuvata itseään viestijänä ja nimetä muuttaman vahvuutensa ja kehittämiskohteensa.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata itseään viestijänä ja nimetä muuttaman vahvuutensa ja kehittämiskohteen.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan viestijänä.</p> <p>Oppilas osaa ottaa vastaan palautetta ja antaa niukkaa palautetta.</p>	<p>Oppilas osaa arvioida omia viestintätaitojaan.</p> <p>Oppilas osaa ottaa vastaan ja hyödyntää palautetta omasta toiminnastaan sekä antaa monipuolista palautetta.</p>	<p>Oppilas osaa kriittisesti arvioida omia viestintätaitojaan.</p> <p>Oppilas osaa tarkoituksenmukaisesti ottaa vastaan ja hyödyntää palautetta toiminnastaan sekä antaa monipuolista ja rakentavaa palautetta.</p>
--	-----------	--	---	---	---	---	---	--	---

Tekstien tulkitseminen									
T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan	S2	Oppilas sujuvoittaa lukemistaan ja oppii käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan.	Lukutaidon kehittyminen	Oppilas osaa lukea rakenteeltaan ja kieleltään yksinkertaisia tekstejä hitaasti. Oppilas osaa ohjatusti käyttää jotakin yksinkertaista tekstin ymmärtämisen perustrategiaa. Oppilas osaa nimetä jonkin yksittäisen kehittämiskohteensa lukijana.	Oppilas osaa lukea rakenteeltaan ja kieleltään yksinkertaisia tekstejä kohtalaisesti. Oppilas osaa melko itsenäisesti käyttää jotakin yksinkertaista tekstin ymmärtämisen perustrategiaa. Oppilas osaa tarkkailla omaa lukemistaan ja jonkin verran kuvata itseään lukijana.	Oppilas osaa lukea rakenteeltaan ja kieleltään yksinkertaisia tekstejä melko sujuvasti. Oppilas osaa käyttää jotakin yksinkertaista tekstin ymmärtämisen perustrategiaa. Oppilas osaa tarkkailla omaa lukemistaan ja kuvata itseään lukijana.	Oppilas osaa lukea ikätasoleen sopivia tekstejä sujuvasti. Oppilas osaa käyttää tavallisia tekstin ymmärtämisen perustrategioita. Oppilas osaa tarkkailla ja arvioida itseään lukijana.	Oppilas osaa lukea monenlaisia ikätasoleen sopivia tekstejä sujuvasti. Oppilas osaa käyttää tekstin ymmärtämisen perustrategioita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.	Oppilas osaa lukea vaativia-kin ikätasoleen sopivia tekstejä sujuvasti. Oppilas osaa käyttää tekstin ymmärtämisen perustrategioita erinomaisesti.
T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana ja	S2	Oppilas kehittää monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentaa sana ja käsitevarantoaan.	Tekstien erittely ja ymmärtäminen	Oppilas osaa selostaa jonkin tekstin sisällöstä apukysymysten avulla. Oppilas osaa tunnistaa teksteistä itselleen uusia	Oppilas osaa erottaa joitakin tekstin pääasioita ja selostaa jonkin verran tekstin sisältöjä. Oppilas osaa päätellä ohjatusti itselleen	Oppilas osaa erottaa tekstin pääasioita ja nimetä ohjatusti tekstin jonkin tavoitteen. Oppilas osaa ohjatusti päätellä itselleen	Oppilas osaa ohjatusti tehdä havaintoja tekstin rakentamista merkityksistä ja pohtia sen tavoitteita. Oppilas osaa päätellä	Oppilas osaa tehdä havaintoja tekstin rakentamista merkityksistä ja pohtia sen tavoitteita.	Oppilas osaa tehdä sujuvasti havaintoja tekstin rakentamista merkityksistä ja pohtia syvällisesti sen tavoitteita.

käsitevarantoon sekä edistämään ajattelutaitojaan.				sanoja ja käsitteitä. Oppilas osaa tunnistaa ohjatusti joitakin yksinkertaisille tekstilajeille tyypillisiä piirteitä.	joidenkin uusien sanojen ja käsitteiden merkityksiä. Oppilas osaa tehdä ohjatusti joitakin havaintoja kertovien, kuvaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien joistakin kielellisistä piirteistä.	uusien sanojen ja käsitteiden merkityksiä. Oppilas osaa tehdä ohjatusti havaintoja kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien joistakin kielellisistä ja visuaalisista piirteistä.	itselleen uusien sanojen ja käsitteiden merkityksiä. Oppilas osaa kuvata ohjatusti tavallimpien kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien keskeisiä kielellisiä, visuaalisia ja tekstuaalisia piirteitä.		
T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin	S2	Oppilas oppii hankkimaan tietoa, käyttämään monipuolisia tiedonlähteitä ja arvioimaan tiedon luotettavuutta.	Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Oppilas osaa etsiä ohjatusti yksittäisiä tietoja annetuista lähteistä.	Oppilas osaa etsiä yksittäisiä tietoja annetuista lähteistä.	Oppilas osaa käyttää lähteenä eri tekstiympäristöjä sekä hakea ohjatusti tietoa niistä. Oppilas osaa ohjatusti tehdä havaintoja käyttämiensä lähteiden luotettavuudesta.	Oppilas osaa käyttää erilaisia lähteitä sekä hakea tietoa niistä. Oppilas osaa nimetä joitakin lähteiden luotettavuuteen liittyviä piirteitä.	Oppilas osaa käyttää monipuolisesti erilaisia lähteitä.	Oppilas osaa käyttää monipuolisesti erilaisia lähteitä ja arvioida niitä kriittisesti.

<p>T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuuden tuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja elämyksiin, tiedonhulun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä</p>	<p>S2</p>	<p>Oppilas kehittää kirjallisuuden tuntemustaan ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta sekä media ja muita tekstejä kohtaan sekä oppii jakamaan lukukokemuksiaan myös monimediaisissa ympäristöissä.</p>	<p>Lapsille ja nuorille tarjotun kirjallisuuden ja tekstien tuntemus ja lukukokemusten jakaminen</p>	<p>Oppilas osaa ohjatusti selostaa yksinkertaisen fiktiivisen tekstin juonen.</p> <p>Oppilas osaa apukysymysten avulla kertoa luku, kuuntelu ja katselukokemuksistaan.</p>	<p>Oppilas osaa selostaa yksinkertaisen fiktiivisen tekstin juonen.</p> <p>Oppilas osaa kertoa luku, kuuntelu ja katselukokemuksistaan.</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla fiktiivisten tekstien piirteitä käyttämällä käsitteitä juoni ja henkilö.</p> <p>Oppilas osaa kuvata pintapuolisesti luku, kuuntelu ja katselukokemuksiaan.</p>	<p>Oppilas osaa eritellä fiktiivisiä tekstejä käyttämällä käsitteitä juoni, henkilö, kertoja sekä tapahtumapaikka ja aika.</p> <p>Oppilas osaa kuvata luku, kuuntelu ja katselukokemuksiaan.</p>	<p>Oppilas osaa eritellä fiktiivisiä tekstejä käyttämällä tarkoituksenmukaisia käsitteitä.</p> <p>Oppilas osaa kuvata monipuolisesti ja pohtia luku, kuuntelu ja katselukokemuksiaan.</p>	<p>Oppilas osaa eritellä syvästi fiktiivisiä tekstejä käyttämällä tarkoituksenmukaisia käsitteitä.</p> <p>Oppilas osaa kuvata monipuolisesti ja pohtia analyytisesti luku, kuuntelu ja katselukokemuksiaan.</p>
--	-----------	--	--	--	---	---	--	---	---

Tekstien tuottaminen									
T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana	S3	Oppilas oppii ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistaa myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana.	Kokemusten, ajatusten ja mielipiteiden ilmaiseminen sekä tekstin tuottamisen taitojen kehittäminen	Oppilas osaa tuottaa mallien tai apuky-symysten avulla tekstejä, joissa hän ilmaisee ajatuksiaan, kokemuksiaan tai mielipiteitään. Oppilas osaa ohjatusti nimetä jonkin yksittäisen kehittämiskoh-teensa tekstin tuottajana.	Oppilas osaa ohjatusti tuottaa tekstejä, joissa hän ilmaisee kokemuksiaan, ajatuksiaan tai mielipiteitään kohtalaisen ymmärrettävästi. Oppilas osaa pintapuolisesti kuvata itseään tekstin tuottajana ja nimetä jonkin kehittämiskohteen.	Oppilas osaa ohjatusti tuottaa tekstejä, joissa hän ilmaisee kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ymmärrettävästi. Oppilas osaa kuvata itseään tekstin tuottajana ja nimetä jonkin vahvuuden ja kehittämiskohteen.	Oppilas osaa tuottaa ajatuksiaan, kokemuksiaan ja mielipiteitään ilmaisevia tekstejä. Oppilas osaa eritellä vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana.	Oppilas osaa tuottaa monipuolisesti ja sujuvasti kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ilmaisevia tekstejä. Oppilas osaa arvioida realistisesti itseään tekstin tuottajana.	Oppilas osaa tuottaa monipuolisesti ja sujuvasti kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ilmaisevia tekstejä. Oppilas osaa arvioida realistisesti ja rakentavasti itseään tekstin tuottajana.
T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielentämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista, myös	S3	Oppilas oppii tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä.	Tekstilajien hallinta	Oppilas osaa tuottaa mallien tai apuky-symysten avulla yksinkertaisia kertovia tekstejä itselleen tutuista aiheista.	Oppilas osaa tuottaa mallien tai apuky-symysten avulla kertovia tekstejä itselleen tutuista aiheista.	Oppilas osaa tuottaa ohjatusti kertovia, kuvaavia ja ohjaavia tekstejä sekä käyttää joitakin tyypillisiä ilmaisutapoja.	Oppilas osaa ohjatusti käyttää kertoville, kuvaaville, ohjaaville ja yksinkertaisille kantaa ottaville teksteille tyypillisiä ilmaisutapoja.	Oppilas osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti kertoville, kuvaaville, ohjaaville ja yksinkertaisille kantaa ottaville teksteille tyypillisiä ilmaisutapoja.	Oppilas osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti ja monipuolisesti kertoville, kuvaaville ja kantaa ottaville teksteille tyypillisiä ilmaisutapoja.

monimediaisissa ympäristöissä									
T11 ohjata oppilasta edistämään käsin kirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa	S3	Oppilas sujuvoittaa käsin kirjoittamista ja näppäintaitoja sekä vahvistaa kirjoitetun kielen ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa.	Kirjoitustaidon kehittyminen ja kirjoitetun kielen hallinta	Oppilas osaa kirjoittaa käsin sekä tieto ja viestintäteknologiaa hyödyntäen lyhyitä yhtenäisiä tekstejä, joista saa selvää. Oppilas osaa käyttää yksinkertaisia virke- ja lauserakenteita sekä käyttää satunnaisesti virkkeen lopetusmerkkejä ja isoa alkukirjainta virkkeen alussa ja erisnimissä. Ilmaisissa on paljon puheenvaraisuutta.	Oppilas osaa kirjoittaa käsin sekä tieto ja viestintäteknologiaa hyödyntäen lyhyitä yhtenäisiä tekstejä, joista saa selvää. Oppilas osaa käyttää yksinkertaisia virke- ja lauserakenteita sekä käyttää kohtalaisesti virkkeen lopetusmerkkejä ja isoa alkukirjainta virkkeen alussa ja erisnimissä. Ilmaisissa on jonkin verran puheenvaraisuutta.	Oppilas osaa kirjoittaa tekstejä melko sujuvasti sekä käsin kirjoittaen että tieto ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Oppilas osaa ohjatusti otsikoida tekstinä, muotoilla virkkeitä ja käyttää muutamia erilaisia lauserakenteita sekä noudattaa joi-takin kirjoitetun yleiskielen käytänteitä.	Oppilas osaa kirjoittaa tekstejä sujuvasti sekä käsin että tieto ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Oppilas osaa ohjatusti otsikoida ja jaksoittaa tekstinä sekä hallitsee keskeiset kirjoitetun yleiskielen käytänteet.	Oppilas osaa kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin sekä tuottaa tekstiä tieto ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Oppilas osaa otsikoida ja jaksottaa tekstinä tarkoituksenmukaisella tavalla ja hallitsee kirjoitetun yleiskielen käytänteitä.	Oppilas osaa kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin sekä tuottaa tekstiä tieto ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Oppilas osaa otsikoida ja jaksottaa tekstinä tarkoituksenmukaisella tavalla ja hallitsee kirjoitetun yleiskielen käytänteitä.

<p>T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen</p>	<p>S3</p>	<p>Oppilas kehittää tekstin tuottamisen prosessejaan ja taitoaan tuottaa tekstiä yhdessä, arvioida omia ja muiden tekstejä ja ottaa vastaan palautetta omista teksteistä. Hän oppii toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen.</p>	<p>Tekstin tuottamisen prosessin hallinta ja eettinen viestintä</p>	<p>Oppilas osaa ideoida ja tuottaa tekstiä mallien tai apukysymysten avulla.</p> <p>Oppilas osaa tehdä joitakin pintatason havaintoja omasta tekstistään.</p>	<p>Oppilas osaa ohjatusti suunnitella ja tuottaa tekstiä.</p> <p>Oppilas osaa ohjatusti tehdä joitakin havaintoja omasta tekstistään.</p>	<p>Oppilas osaa ohjatusti suunnitella ja tuottaa tekstiä sekä yksin että ryhmässä.</p> <p>Oppilas osaa tehdä ohjatusti havaintoja omasta tekstistään. Hän osaa antaa niukkaa palautetta toisten teksteistä.</p> <p>Oppilas osaa käyttää mekaanisesti lähteitä.</p> <p>Oppilas noudattaa ohjatusti tekijänoikeuksia.</p>	<p>Oppilas osaa ohjatusti muokata tekstiään palautteen pohjalta.</p> <p>Oppilas osaa arvioida omia tekstejään sekä antaa ja vastaanottaa palautetta teksteistä.</p> <p>Oppilas osaa ohjatusti käyttää lähteitä.</p> <p>Oppilas noudattaa tekijänoikeuksia.</p>	<p>Oppilas osaa muokata tekstinsä rakennetta ja kieltä.</p> <p>Oppilas osaa arvioida omia tekstejään ja vastaanottaa palautetta sekä antaa rakentavaa palautetta muiden teksteistä.</p> <p>Oppilas osaa käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla.</p>	<p>Oppilas osaa muokata tekstinsä rakennetta ja kieltä tarkoituksenmukaisesti.</p> <p>Oppilas osaa arvioida omia tekstejään ja vastaanottaa palautetta sekä antaa rakentavaa palautetta muiden teksteistä.</p> <p>Oppilas osaa käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla tekijänoikeuksia kunnioittaen.</p>
--	-----------	---	---	---	---	---	--	--	---

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen									
T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia	S4	Oppilas oppii vahvistamaan kielitietoisuuttaan, tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja sekä käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan. Hän oppii ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia.	Kielen tarkastelun kehittyminen	Oppilas osaa tehdä satunnaisia havaintoja joistakin kielenkäyttötilanteista. Oppilas osaa nimetä joitakin kielen ja tekstien piirteitä ja rakenteita.	Oppilas osaa tehdä havaintoja erilaisista kielenkäyttötilanteista. Oppilas osaa nimetä muutamia kielen ja tekstien piirteitä ja rakenteita.	Oppilas osaa tehdä havaintoja erilaisista kielenkäyttötilanteista. Oppilas osaa nimetä useita kielen ja tekstien piirteitä ja rakenteita.	Oppilas osaa tehdä havaintoja kielellisten valintojen vaikutuksista eri tilanteissa. Oppilas osaa kuvailla sopivien käsitteiden avulla erilaisissa tilanteissa tuotettujen kielen ja tekstien piirteitä ja rakenteita.	Oppilas osaa tehdä monipuolisia havainnoja kielellisten valintojen vaikutuksista suhteessa kielenkäyttötilanteen tavoitteeseen. Oppilas osaa kuvailla monipuolisesti sopivien käsitteiden avulla erilaisissa tilanteissa tuotettujen kielen ja tekstien piirteitä ja rakenteita.	Oppilas osaa tehdä monipuolisia havainnoja kielellisten valintojen vaikutuksista suhteessa kielenkäyttötilanteen tavoitteeseen. Oppilas osaa kuvailla monipuolisesti ja syvällisesti sopivien käsitteiden avulla erilaisissa tilanteissa tuotettujen kielen ja tekstien piirteitä ja rakenteita.
T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista	S4	Oppilas laajentaa tekstivalikoimaansa ja lukee lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä oppii käyttämään kirjastoa.	Kirjallisuuden tuntemus ja tekstivalikoiman laajentaminen	Oppilas on lukenut jonkin lyhyen kaunokirjallisen teoksen ja ikäkaudelleen sopivan tietokirjan.	Oppilas on lukenut jonkin kaunokirjallisen teoksen ja ikäkaudelleen sopivan tietokirjan. Oppilas pitää itselleen	Oppilas on lukenut osan sovitusta kaunokirjallisista ja tietoteoksista. Oppilas pitää itselleen tutuissa tekstilajeissa.	Oppilas on lukenut sovitut kaunokirjalliset ja tietoteokset. Oppilas osaa valita luettavaakseen erilaisia	Oppilas osaa valita luettavaakseen myös itselleen uudenlaisia tekstejä. Oppilas osaa käyttää kirjastopalveluja	Oppilas osaa valita luettavaakseen itselleen uudenlaisia tekstejä laajasti. Oppilas osaa käyttää kirjastopalveluja monipuolisesti.

lukuharrastukseen ja luku-elämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön					tutuissa tekstilajeissa. Oppilas osaa käyttää kirjastopalveluja ohjatusti.	Oppilas osaa käyttää kirjastopalveluja ohjatusti.	ikäkaudelleen sopivia tekstejä. Oppilas osaa käyttää kirjastopalveluja itsenäisesti.	monipuolisesti.	
T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen	S4	Oppilas oppii kehittämään omaa kielellistä ja kulttuurista identiteettiään, arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä käyttämään mediaa ja kulttuuripalveluja.	Kielitietoisuuden ja kulttuurin tuntemuksen kehittyminen	Oppilas osaa ohjatusti nimetä joitakin kielten ja kulttuuristen piirteiden yhtäläisyyksiä ja eroja. Oppilas osaa kertoa median ja kulttuuripalvelujen käytöstään.	Oppilas osaa nimetä joitakin kielten ja kulttuuristen piirteiden yhtäläisyyksiä ja eroja. Oppilas osaa kertoa median ja kulttuuripalvelujen käytöstään.	Oppilas osaa nimetä useita kielten ja kulttuuristen piirteiden yhtäläisyyksiä ja eroja. Oppilas osaa kuvata itseään kiinnostavaa media ja kulttuuritarjontaa.	Oppilas osaa ohjatusti vertailla kielten ja kulttuuristen piirteiden yhtäläisyyksiä ja eroja. Oppilas osaa kuvata median ja kulttuurin roolia arjessaan.	Oppilas osaa pohtia eri kielten ja kulttuuristen piirteiden yhtäläisyyksiä ja eroja. Oppilas osaa pohtia media ja kulttuuritarjonnan merkitystä omaa kokemustaan laajemmin.	Oppilas osaa pohtia monipuolisesti eri kielten ja kulttuuristen piirteiden yhtäläisyyksiä ja eroja. Oppilas osaa pohtia media ja kulttuuritarjonnan merkitystä ja omaa kokemustaan laajemmin.

Toinen kotimainen kieli

Ruotsin kieli, B1-oppimäärä

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi ruotsin B1-oppimäärässä vuosiluokilla 3–6

Arviointi on luonteeltaan kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoisiksi omista taidoistaan, kehittää niitä ja painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppilas itsearvioi oppimistaan ja saa vertaispalautetta. Oppilaat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, voivat myös osoittaa osaamistaan, kun arviointi on monipuolista.

Ruotsin B1-oppimäärän sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain 3–6 kohdennettuihin tavoitteisiin. Lukuvuosiarviointi 6. luokalla perustuu paikallisessa opetussuunnitelmassa kyseiselle vuosiluokalle kohdennettuihin oppiaineen opetuksen tavoitteisiin.

Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää ruotsin B1-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppilas on saavuttanut ruotsin B1-oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan ruotsin B1-oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin lukuvuosiarviointien kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy ruotsin B1-oppimäärän lukuvuosiarviointiin ja siitä muodostettavaan arvosanaan.

Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki oppiaineen tavoitteet. Vuorovaikutuksessa toimimisen, tekstien tulkintataitojen ja tekstien tuottamistaitojen arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko.

Osaamisen kuvaus arvosanalle 4: Ei saavuta kriteerejä arvosanalle 5, vaikka on läsnä opetuksessa. Arvioitavaa työskentelyä tavoitteiden saavuttamiseksi ei ole todennettavissa.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 6	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9	Osaamisen kuvaus arvosanalle 10
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen									
T1 auttaa oppilasta jäsentämään käsitystään kaikkien osaamiensa kielten keskinäisistä suhteista	S1	Oppilas oppii hahmottamaan osaamiensa ja opiskeleмиensa kielten yhtäläisyyksiä ja eroja sekä kehittämään kielitaitoaan.	Kielten yhtäläisyyksien ja erojen hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä joitakin osaamiensa ja opiskeleмиensa kielten yhtäläisyyksiä ja eroja kehittääkseen kielitaitoaan.	Oppilas osaa havaita ja nimetä joitakin osaamiensa ja opiskeleмиensa kielten yhtäläisyyksiä ja eroja kehittääkseen kielitaitoaan.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä osaamiensa ja opiskeleмиensa kielten yhtäläisyyksistä ja eroista kehittääkseen kielitaitoaan.	Oppilas osaa kertoa osaamiensa ja opiskeleмиensa kielten yhtäläisyyksistä ja eroista kehittääkseen kielitaitoaan.	Oppilas osaa vertailla osaamiensa ja opiskeleмиensa kielten yhtäläisyyksiä ja eroja kehittääkseen kielitaitoaan.	Oppilas osaa vertailla monella tapaa osaamiensa ja opiskeleмиensa kielten yhtäläisyyksiä ja eroja kehittääkseen kielitaitoaan.

<p>T2 tutustuttaa oppilas suomen ja ruotsin asemaan kansalliskielinä sekä ruotsin kielen vaikutukseen suomen kieleen</p>	<p>S1</p>	<p>Oppilas oppii ymmärtämään suomen ja ruotsin kielen aseman ja merkityksen kansalliskielinä sekä ruotsin kielen vaikutusta suomen kieleen.</p>	<p>Ruotsin kielen aseman ja merkityksen tunteminen Suomessa</p>	<p>Oppilas osaa nimetä Suomen kansalliskielet. Oppilas osaa mainita jonkin syyn, miksi Suomessa puhutaan ruotsia.</p>	<p>Oppilas osaa nimetä Suomen kansalliskielet ja antaa esimerkin käyttöympäristöstä. Oppilas osaa mainita jonkin syyn, miksi Suomessa puhutaan ruotsia.</p>	<p>Oppilas osaa nimetä Suomen kansalliskielet ja antaa esimerkkejä niiden asemasta. Oppilas osaa mainita joitakin syitä, miksi Suomessa puhutaan ruotsia.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa Suomen kansalliskielistä sekä niiden asemasta ja merkityksestä. Oppilas osaa kertoa, miksi Suomessa puhutaan ruotsia. Oppilas osaa antaa esimerkkejä ruotsin kielen lainasanoista suomen kielessä.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa Suomen kansalliskielistä ja vertailla niiden asemaa ja merkitystä. Oppilas osaa pohtia, miksi Suomessa puhutaan ruotsia. Oppilas osaa kertoa ruotsin kielen vaikutuksesta suomen kieleen.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa Suomen kansalliskielistä ja vertailla niiden asemaa ja merkitystä. Oppilas osaa selittää, miksi Suomessa puhutaan ruotsia. Oppilas osaa kertoa ja antaa esimerkkejä ruotsin kielen vaikutuksesta suomen kieleen.</p>
--	-----------	---	---	--	--	--	---	--	---

Kielenopiskelutaidot									
T3 ohjata oppilasta harjaanuttamaan viestinnällisiä taitojaan sallivassa opiskelumuotoissa ja tieto ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä ottamaan vastuuta opiskelustaan ja arvioimaan osaamistaan	S2	Oppilas oppii käyttämään viestinnällisiä taitoja yhdessä muiden kanssa sekä käyttämään tietoa ja viestintäteknologiaa kehittääkseen ruotsin kielen taitoaan. Hän oppii ottamaan vastuuta ruotsin opiskelustaan ja arvioimaan osaamistaan.	Viestinnällisten taitojen käyttäminen, sopivien kielen oppimistapojen löytäminen ja vastuun ottaminen ruotsin kielen opiskelusta.	Oppilas osaa käyttää jotain viestinnällistä taitoa yhdessä muiden kanssa. Oppilas osaa käyttää jotakin tapaa, mukaan lukien tieto ja viestintäteknologiaa, oppiakseen ruotsin kieltä. Oppilas ottaa ohjattuna jonkin verran vastuuta ruotsin kielen opiskelustaan.	Oppilas osaa käyttää jotain viestinnällistä taitoa yhdessä muiden kanssa. Oppilas osaa käyttää jotakin tapaa, mukaan lukien tieto ja viestintäteknologiaa, oppiakseen ruotsin kieltä. Oppilas ottaa ohjattuna vastuuta ruotsin kielen opiskelustaan.	Oppilas osaa käyttää joitakin viestinnällisiä taitoja yhdessä muiden kanssa. Oppilas osaa käyttää joitakin tapoja, mukaan lukien tieto ja viestintäteknologiaa, oppiakseen ruotsin kieltä. Oppilas ottaa jonkin verran vastuuta ruotsin kielen opiskelustaan.	Oppilas osaa käyttää viestinnällisiä taitoja yhdessä muiden kanssa. Oppilas osaa käyttää useita oppimistapoja, mukaan lukien tieto ja viestintäteknologiaa, oppiakseen ruotsin kieltä. Oppilas ottaa melko paljon vastuuta ruotsin kielen opiskelustaan.	Oppilas osaa käyttää viestinnällisiä taitoja monipuolisesti yhdessä muiden kanssa. Oppilas osaa käyttää monipuolisesti oppimistapoja, mukaan lukien tieto ja viestintäteknologiaa, oppiakseen ruotsin kieltä. Oppilas ottaa paljon vastuuta ruotsin kielen opiskelustaan.	Oppilas osaa käyttää viestinnällisiä taitoja monipuolisesti yhdessä muiden kanssa. Oppilas osaa käyttää ja arvioida monipuolisesti oppimistapoja, mukaan lukien tieto ja viestintäteknologiaa, oppiakseen ruotsin kieltä. Oppilas ottaa paljon vastuuta ruotsin kielen opiskelustaan. Opiskelu on tavoitteellista.

<p>T4 rohkaista oppilaita näkemään ruotsin taito tärkeänä osana jatkuvaa oppimista ja oman kielivaranon karttamista ja rohkaista ruotsinkielisten oppimisympäristöjen löytämiseen ja hyödyntämiseen myös koulun ulkopuolella</p>	<p>S2</p>	<p>Oppilas oppii ymmärtämään ruotsin kielen taidon merkityksen osana omaa kielivaranon ja jatkuvaa oppimista sekä löytämään ja hyödyntämään ruotsinkielisiä toimintaympäristöjä.</p>	<p>Ruotsin kielen taidon merkityksen ymmärtäminen osana omaa kielivaranon ja jatkuvaa oppimista sekä ruotsinkielisten toimintaympäristöjä löytäminen ja hyödyntäminen</p>	<p>Oppilas osaa antaa jonkin esimerkin ruotsin kielen taidon merkityksestä.</p> <p>Oppilas osaa nimetä jonkin ruotsinkielisen toimintaympäristön.</p>	<p>Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä ruotsin kielen taidon merkityksestä.</p> <p>Oppilas osaa nimetä jonkin ruotsinkielisen toimintaympäristön.</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä ruotsin kielen taidon merkityksestä osana omaa elämää.</p> <p>Oppilas osaa nimetä joitakin ruotsinkielisiä toimintaympäristöjä.</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä ruotsin kielen taidon merkityksestä osana omaa elämää ja kielivaranon kartuttamista.</p> <p>Oppilas osaa kertoa omaa oppimistaan hyödyttävistä ruotsinkielisistä toimintaympäristöistä.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa ruotsin kielen taidon merkityksestä osana omaa elämää, kielivaranon kartuttamista ja jatkuvaa oppimista.</p> <p>Oppilas osaa vertailla omaa oppimistaan hyödyttäviä ruotsinkielisiä toimintaympäristöjä.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa ruotsin kielen taidon merkityksestä osana omaa elämää, kielivaranon kartuttamista ja jatkuvaa oppimista. Oppilas ymmärtää ruotsin kielitaidon merkityksen.</p> <p>Oppilas osaa vertailla omaa oppimistaan hyödyttäviä ruotsinkielisiä toimintaympäristöjä ja valita niistä itselleen sopivimmat.</p>
--	-----------	--	---	---	---	---	---	---	---

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa				Taitotaso esiA1.1		Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	
T5 ohjata oppilasta harjoittamaan erilaisia, erityisesti suullisia viestintätilanteita	S3	Oppilas oppii viestimään erilaisissa, erityisesti suullisissa viestintätilanteissa.	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy ohjattuna ja viestintäkumppanin tukevana jostakin kaikkein yleisimmin toistuvasta ja rutiininomaisesta viestintätilanteesta.	Oppilas selviytyy ohjattuna ja viestintäkumppanin tukevana joistakin kaikkein yleisimmin toistuvista ja rutiininomaisista viestintätilanteista.	Oppilas selviytyy satunnaisesti viestintäkumppanin tukevana muutamasta, kaikkein yleisimmin toistuvasta ja rutiininomaisesta viestintätilanteesta.	Oppilas selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.	Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeen joskus viestintäkumppaniin.	Oppilas selviytyy useimmista rutiinomaisista viestintätilanteista tukeen tarvittaessa viestintäkumppaniin.
T6 rohkaista oppilasta käyttämään viestinsä perille saamiseksi monenlaisia, myös eikielellisiä keinoja ja pyytämään tarvittaessa toistoa ja hidastusta	S3	Oppilas oppii hyödyntämään viestintästrategioita eri viestintätilanteissa ymmärtääkseen ja saadakseen viestinsä perille.	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas tarvitsee erittäin paljon apukeinoja (esimerkiksi eleet, piirtäminen, sanastot, internet) osallistuessaan viestintään.	Oppilas tarvitsee erittäin paljon apukeinoja (esimerkiksi eleet, piirtäminen, sanastot, internet) osallistuessaan viestintään. Oppilas osaa joskus arvailla tai päätellä tekstin aiheen asiayhteyden, yleistiedon tai muun kielitaitonsa perusteella. Oppilas osaa ilmaista, onko ymmärtänyt.	Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja (esim. eleet, piirtäminen, sanastot, internet). Oppilas osaa joskus arvailla tai päätellä yksittäisten sanojen merkityksiä asiayhteyden, yleistiedon tai muun kielitaitonsa perusteella. Oppilas osaa ilmaista, onko ymmärtänyt.	Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin. Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja ja osaa pyytää toistamista tai hidastamista.	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee edelleen usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee joskus apukeinoja. Oppilas osaa reagoida kohdekieleen sopivin sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu toisinaan pyytämään selvennystä tai toistoa.

T7 ohjata oppilasta harjoittamaan erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia	S3	Oppilas oppii erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia.	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää jotakin kielelle ja kulttuurille tyypillistä, rutiininomaista kohteliaisuuden ilmausta (tervehtiminen, hyvästely kiittäminen).	Oppilas osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisiä, rutiininomaisia kohteliaisuuden ilmauksia (tervehtiminen, hyvästely kiittäminen) ennalta harjoitelluissa konteksteissa.	Oppilas osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia (tervehtiminen, hyvästely kiittäminen) joissakin kaikkein rutiininomaisimissa sosiaalisissa kontakteissa.	Oppilas osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Oppilas osaa soveltaa yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia erilaisissa harjoitelluissa sosiaalisissa kontakteissa.
---	----	--	----------------------------------	---	---	---	--	---	--

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				Taitotaso esiA1.1	Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A1.3
T8 rohkaista oppilasta ottamaan selvää tilanneyhteyden avulla helposti ennakoitavasta ja ikätasolleen sopivasta puheesta tai kirjoitetusta tekstistä	S3	Oppilas oppii ymmärtämään erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.	Tekstien tulkitustaidot	Oppilas ymmärtää ohjattuna vähäisen määrän yksittäisiä puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia.	Oppilas ymmärtää vähäisen määrän yksittäisiä puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia, mutta tarvitsee toisinaan ohjausta.	Oppilas ymmärtää vähäisen määrän yksittäisiä puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia.	Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta.	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana.	Oppilas ymmärtää tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa tiedon lyhyestä tekstistä.

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä				Taitotaso esiA1.1	Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.1/A1.2	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.2/A1.3
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa hyvin pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista	S3	Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen kielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Hän oppii ääntämään ymmärrettävästi.	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa ohjattuna sanoa ja kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja lauseita, jotka liittyvät esimerkiksi omaan itseeseen, perheeseen ja vapaa-aikaan. Oppilas ääntää joitakin sanoja ymmärrettävästi.	Oppilas osaa sanoa ja kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja lauseita, jotka liittyvät esimerkiksi omaan itseeseen, perheeseen ja vapaa-aikaan. Oppilas ääntää ja kirjoittaa joitakin sanoja ymmärrettävästi.	Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vaki ilmaisuja. Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.	Oppilas pystyy kertomaan ohjatusti joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväystä. Oppilas osaa kirjoittaa joitakin sanoja ja lauseita. Oppilas ääntää harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi. Oppilas osaa hyvin suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnan ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.	Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväystä ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas hallitsee hyvin suppean perussanaston ja muutaman tilannesidonnan ilmauksen sekä peruskieliopin aineksia.	Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen oppimaansa ilmaisuväystä ja kirjoittaa muutaman lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas hallitsee opiskellun perussanaston ja muutaman tilannesidonnan ilmauksen sekä peruskieliopin aineksia.

Vieras kieli

Englanti, A-oppimäärä

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 3–6

Arviointi on luonteeltaan kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoisiksi omista taidoistaan, kehittää niitä ja painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Opintoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppilas itsearvioi oppimistaan ja saa vertaispalautetta. Oppilaat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, voivat myös osoittaa osaamistaan, kun arviointi on monipuolista.

Englannin A-oppimäärän sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain 3–6 kohdennettuihin tavoitteisiin. Lukuvuosiarviointi 6. luokalla perustuu paikallisessa opetussuunnitelmassa kyseiselle vuosiluokalle kohdennettuihin oppiaineen opetuksen tavoitteisiin.

Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää englannin A-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppilas on saavuttanut englannin A-oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan englannin A-oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin lukuvuosiarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy englannin A-oppimäärän lukuvuosiarviointiin ja siitä muodostettavaan arvosanaan.

Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki oppiaineen tavoitteet. Vuorovaikutuksessa toimimisen, tekstien tulkintataitojen ja tekstien tuottamistaitojen arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko.

Osaamisen kuvaus arvosanalle 4: Ei saavuta kriteerejä arvosanalle 5, vaikka on läsnä opetuksessa. Arvioitavaa työskentelyä tavoitteiden saavuttamiseksi ei ole todennettavissa.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 6	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9	Osaamisen kuvaus arvosanalle 10
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen									
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalien viestinnän kielenä	S1	Oppilas oppii tunnistamaan lähiympäristönsä ja maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä tuntee englannin kielen aseman globaalien viestinnän kielenä.	Kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden sekä englannin kielen aseman ja merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä joitakin hänen lähiympäristönsä tai maailmassa käytettyjä kieliä. Oppilas osaa antaa jonkin esimerkin eri englanninkielisten maiden kulttuureille tyypillisistä asioista.	Oppilas osaa nimetä joitakin hänen lähiympäristönsä ja maailmassa käytettyjä kieliä. Oppilas osaa antaa jonkin esimerkin eri englanninkielisten maiden kulttuureille tyypillisistä asioista. Oppilas osaa havainnoida tilanteita, joissa englantia käytetään globaalien viestinnän kielenä.	Oppilas osaa kertoa, mitä kieliä hänen lähiympäristönsä ja maailmassa käytetään. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä eri englanninkielisten maiden kulttuureille tyypillisistä asioista. Oppilas osaa kertoa esimerkin tilanteesta, jossa englantia käytetään globaalien viestinnän kielenä.	Oppilas osaa kertoa lähiympäristönsä ja maailman kielellisestä runsaudesta. Oppilas osaa antaa esimerkkejä eri englanninkielisten maiden kulttuureille tyypillisistä asioista. Oppilas osaa kertoa, missä ja millaisissa tilanteissa englantia käytetään globaalien viestinnän kielenä.	Oppilas osaa kertoa monipuolisesti lähiympäristönsä ja maailman kielellistä runsautta. Oppilas osaa vertailla eri englanninkielisten maiden kulttuureille tyypillisiä asioita. Oppilas osaa kertoa, missä ja millaisissa tilanteissa sekä miksi englantia käytetään globaalien viestinnän kielenä.	Oppilas osaa kertoa ja kuvailla monipuolisesti lähiympäristönsä ja maailman kielellisestä runsaudesta. Oppilas osaa vertailla eri englanninkielisten maiden kulttuureille tyypillisiä asioita. Oppilas osaa kertoa, missä ja millaisissa tilanteissa sekä miksi englantia käytetään globaalien viestinnän kielenä.

									viestinnän kielenä. Oppilas on tietoinen erilaisista englannin kielen variaanteista.
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieliä ja kulttuuritaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakkooletuksia	S1	Oppilas oppii arvostamaan omaa kieltä ja kulttuuritaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Hän oppii kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakkooletuksia.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>					

<p>T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä</p>	<p>S1</p>	<p>Oppilas oppii tunnistamaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä kehittämään kielellistä päättelykykyään.</p>	<p>Kielellinen päättely</p>	<p>Oppilas osaa nimetä jonkin yhtäläisyyden ja eron englannin kielen ja äidinkielen tai muun osaamansa kielen välillä.</p>	<p>Oppilas osaa nimetä joitakin yhtäläisyyksiä ja eroja englannin kielen ja äidinkielen tai muun osaamansa kielen välillä.</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä yhtäläisyyksistä ja eroista englannin kielen ja äidinkielen tai muun osaamansa kielen välillä.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa yhtäläisyyksistä ja eroista englannin kielen ja äidinkielen tai muun osaamansa kielen välillä.</p> <p>Oppilas osaa nimetä joitakin kielellistä päättelyä tukevia strategioita.</p>	<p>Oppilas osaa vertailla yhtäläisyyksiä ja eroja englannin kielen ja äidinkielen tai muun osaamansa kielen välillä.</p> <p>Oppilas osaa käyttää sopivia kielellistä päättelyä tukevia strategioita.</p>	<p>Oppilas osaa vertailla yhtäläisyyksiä ja eroja englannin kielen ja äidinkielen tai muun osaamansa kielen välillä.</p> <p>Oppilas osaa käyttää sopivia kielellistä päättelyä tukevia strategioita ja hyödyntää niitä opiskelussaan.</p>
--	-----------	---	-----------------------------	--	--	--	---	--	---

<p>T4 ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa, ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa</p>	<p>S1</p>	<p>Oppilas oppii löytämään ja valitsemaan itselle sopivaa ja kiinnostavaa englanninkielistä aineistoa.</p>	<p>Englanninkielisen aineiston löytäminen</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkin jostakin itselleen sopivasta englanninkielisestä aineistosta.</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä joistakin itselleen sopivasta englanninkielisestä aineistosta.</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä häntä itseään kiinnostavista englanninkielisistä aineistoista.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa englanninkielisistä aineistoista, jotka ovat hänelle itselleen sopivia ja jotka kiinnostavat häntä.</p>	<p>Oppilas osaa vertailla englanninkielisiä aineistoja, jotka ovat hänelle itselleen sopivia ja jotka kiinnostavat häntä.</p>	<p>Oppilas osaa vertailla, valita ja käyttää englanninkielisiä aineistoja, jotka ovat hänelle itselleen sopivia ja jotka kiinnostavat häntä.</p>
--	-----------	--	---	---	--	--	--	---	--

Kielenopiskelutaidot									
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	S2	Oppilas oppii kertomaan englannin kielen opiskelun tavoitteistaan sekä tekemään yhteistyötä ja toimimaan ryhmässä muita kannustaen.	Englannin kielen opiskelun tavoitteista kertominen ja ryhmässä toimiminen	Oppilas osaa nimetä jonkin tavoitteen englannin kielen opiskelulle. Oppilas osallistuu toisinaan ryhmän toimintaan ja tekee yhteistyötä.	Oppilas osaa nimetä jonkin tavoitteen englannin kielen opiskelulle. Oppilas osallistuu useimmiten ryhmän toimintaan ja tekee yhteistyötä.	Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä englannin kielen opiskelun tavoitteistaan. Oppilas osallistuu ryhmän toimintaan ja tekee yhteistyötä.	Oppilas osaa kertoa englannin kielen opiskelun tavoitteistaan. Oppilas osallistuu ryhmän toimintaan ja tekee yhteistyötä kannustavasti.	Oppilas osaa kertoa englannin kielen opiskelun tavoitteistaan ja kertoa, kuinka hän työskentelee saavuttaakseen tavoitteensa. Oppilas osallistuu ryhmän toimintaan ja tekee yhteistyötä monipuolisesti ja kannustavasti.	Oppilas osaa kertoa englannin kielen opiskelun tavoitteistaan ja kertoa, kuinka hän työskentelee saavuttaakseen tavoitteensa. Oppilas työskentelee aktiivisesti saavuttaakseen tavoitteensa. Oppilas osallistuu aloitteellisesti ryhmän toimintaan ja tekee yhteistyötä monipuolisesti ja kannustavasti.

<p>T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten</p>	<p>S2</p>	<p>Oppilas oppii ottamaan vastuuta englannin kielen opiskelustaan. Hän oppii eri tapoja oppia kieliä ja hyödyntämään tieto ja viestintäteknologiaa englannin kielen taitonsa kehittämisessä sekä käyttämään englannin kielen taitoaan rohkeasti.</p>	<p>Vastuun ottaminen englannin kielen opiskelusta ja sopivien kielten oppimistapojen löytäminen</p>	<p>Oppilas ottaa ohjattuna jonkin verran vastuuta englannin kielen opiskelustaan.</p> <p>Oppilas osaa käyttää jotakin tapaa, mukaan lukien tieto ja viestintäteknologiaa, oppiakseen englannin kieltä ja muita kieliä.</p>	<p>Oppilas ottaa ohjattuna vastuuta englannin kielen opiskelustaan.</p> <p>Oppilas osaa käyttää jotakin tapaa, mukaan lukien tieto ja viestintäteknologiaa, oppiakseen englannin kieltä ja muita kieliä.</p>	<p>Oppilas ottaa jonkin verran vastuuta englannin kielen opiskelustaan.</p> <p>Oppilas osaa käyttää joitakin tapoja, mukaan lukien tieto ja viestintäteknologiaa, oppiakseen englannin kieltä ja muita kieliä.</p>	<p>Oppilas ottaa melko paljon vastuuta englannin kielen opiskelustaan.</p> <p>Oppilas osaa käyttää useita oppimistaan edistäviä tapoja, mukaan lukien tieto ja viestintäteknologiaa, oppiakseen englannin kieltä ja muita kieliä.</p>	<p>Oppilas ottaa paljon vastuuta englannin kielen opiskelustaan.</p> <p>Oppilas osaa käyttää monipuolisesti oppimistaan edistäviä tapoja, mukaan lukien tieto ja viestintäteknologiaa oppiakseen englannin kieltä ja muita kieliä.</p>	<p>Oppilas ottaa paljon vastuuta englannin kielen opiskelustaan ja opiskelu on tavoitteellista.</p> <p>Oppilas osaa käyttää ja arvioida monipuolisesti oppimistaan edistäviä tapoja, mukaan lukien tieto ja viestintäteknologiaa oppiakseen englannin kieltä ja muita kieliä.</p>
---	-----------	--	---	--	--	--	---	--	---

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.1	Taitotaso A2.2	Taitotaso A2.2
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkamiseen mahdollisista katkoksista huolimatta	S3	Oppilas oppii viestimään suullisesti ja kirjallisesti eri viestintätilanteissa.	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy satunnaisesti viestintäkumppanin tukemana muutamasta, kaikkein yleisimmin toistuvasta ja rutiinomaisesta viestintätilanteesta.	Oppilas selviytyy viestintäkumppanin tukemana muutamasta, kaikkein yleisimmin toistuvasta ja rutiinomaisesta viestintätilanteesta.	Oppilas selviytyy monista rutiinimaisista viestintätilanteista tukeen joskus viestintäkumppaniin.	Oppilas pysyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta.	Oppilas selviää kohtalaisesti monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista. Oppilas pysyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteissa.	Oppilas selviää melko hyvin monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista. Oppilas pysyy olemaan aloitteellinen viestintätilanteissa.
T8 rohkaista oppilasta pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja	S3	Oppilas oppii hyödyntämään viestintästrategioita vuorovaikutustilanteissa.	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja (esim. eleet, piirtäminen, sanastot, internet). Oppilas osaa joskus arvailla tai päätellä yksittäisten sanojen merkityksiä asiayhteyden, yleistiedon tai	Oppilas tarvitsee jonkin verran apukeinoja (esim. eleet, piirtäminen, sanastot, internet). Oppilas osaa useimmiten arvailla tai päätellä yksittäisten sanojen merkityksiä asiayhteyden,	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin tai	Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään. Oppilas turvautuu harvemmin eikielellisiin ilmauksiin. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko	Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään käyttäen tarvittaessa vakiosanontoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin	Oppilas osallistuu viestintään käyttäen tarvittaessa vakiosanontoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin

				<p>muun kielitaitonsa perusteella.</p> <p>Oppilas osaa ilmaista, onko ymmärtänyt.</p>	<p>yleistiedon tai muun kielitaitonsa perusteella.</p> <p>Oppilas osaa reagoida hyvin suppeasti.</p> <p>Oppilas osaa ilmaista, onko ymmärtänyt. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoja hyvin usein.</p>	<p>muunlaisella minimipalautteella.</p> <p>Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoja hyvin usein.</p>	<p>usein.</p> <p>Oppilas osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.</p>	<p>tällöin ja käyttää esim. lähi-käsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä käsitettä (koira/eläin tai talo/mökki).</p>	<p>Oppilas osaa toisinaan käyttää kiertoilmaisuja silloin, kun ei tiedä täsmällistä ilmaisua.</p>
--	--	--	--	---	--	---	--	---	---

<p>T9 tukea oppilaan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita</p>	<p>S3</p>	<p>Oppilas oppii käyttämään englannin kielelle ja kieli-alueen kulttuureille tyypillisiä kohteliaisuuden ilmauksia.</p>	<p>Viestinnän kulttuurinen sopivuus</p>	<p>Oppilas osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia (tervehtiminen, hyvästely, kiittäminen) joissakin kaikkein rutiininomaisimissa sosiaalisissa kontakteissa.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia (tervehtiminen, hyvästely, kiittäminen) joissakin kaikkein rutiininomaisimissa sosiaalisissa kontakteissa.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiinissa sosiaalisissa kontakteissa.</p>	<p>Oppilas selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista.</p> <p>Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuo-toja sekä esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisiin tarpeisiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaise-miseen.</p> <p>Oppilas pysyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintä-rutineja.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää kieltä kaikkein keskeisiin tarpeisiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaise-miseen.</p> <p>Oppilas pysyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja opiskeltuja viestintä-rutineja.</p>
---	-----------	---	---	---	---	---	--	---	---

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.1	Taitotaso A2.2	Taitotaso A2.2
T10 ohjata oppilasta työskentelemään vaativuudeltaan monen tasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämisstrategioita		Oppilas oppii ymmärtämään erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä hyödyntäen erilaisia ymmärtämisstrategioita.	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää vähäisen määrän yksittäisiä puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia. Oppilas tuntee kirjainjärjestelmän tai hyvin rajallisen määrän kirjoitusmerkkejä.	Oppilas ymmärtää jonkin verran yksittäisiä puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia. Oppilas tuntee kirjainjärjestelmän. Oppilas tunnistaa tuttuja sanoja lyhyestä tekstistä.	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	Oppilas ymmärtää helpoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Oppilas ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatuksen tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Oppilas pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.	Oppilas pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkoh-tia, tunnistaa usein ympäril-lään käytävän keskustelun aiheen ja ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Oppilas osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä tai muiden kielten avulla.	Oppilas pystyy seuraamaan selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa ympärillään käytävän keskustelun aiheen ja ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Oppilas osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä tai muiden kielten avulla.

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.1	Taitotaso A2.2	Taitotaso A2.2
T11 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta laajenevasta aihepiiristä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	S3	Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen kohdekielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Hän oppii ääntämään ymmärrettävästi.	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja. Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.	Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja ja perustason lauserakenteita. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin sanontoja ja suppeita lauseita.	Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan arkista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä. Oppilas ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.	Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoiteluissa ilmauksissa.	Oppilas osaa kuvata luettelomaisesti (ikäkaudelleen tyypillisiä) jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita käyttäen tavallista sanastoa ja joitakin idiomattisia ilmauksia sekä perustason rakenteita ja joskus hiukan vaativampiakin. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoiteluissa ilmauksissa.	Oppilas osaa kuvata (ikäkaudelleen tyypillisiä) jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita käyttäen yhä monipuolisempaa sanastoa ja joitakin idiomattisia ilmauksia sekä perustason rakenteita ja joskus hiukan vaativampiakin. Oppilas osaa soveltaa monia ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoiteluissa ilmauksissa.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi vieraan kielen A-oppimäärässä vuosiluokilla 3–6

Arviointi on luonteeltaan kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoisiksi omista taidoistaan, kehittää niitä ja painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppilas itsearvioi oppimistaan ja saa vertaispalautetta. Oppilaat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, voivat myös osoittaa osaamistaan, kun arviointi on monipuolista.

Vieraan kielen A-oppimäärän sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain 3–6 kohdennettuihin tavoitteisiin. Lukuvuosiarviointi 6. luokalla perustuu paikallisessa opetussuunnitelmassa kyseiselle vuosiluokalle kohdennettuihin oppiaineen opetuksen tavoitteisiin.

Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää vieraan kielen A-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppilas on saavuttanut vieraan kielen A-oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan vieraan kielen A-oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin lukuvuosiarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy vieraan kielen A-oppimäärän lukuvuosiarviointiin ja siitä muodostettavaan arvosanaan.

Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki oppiaineen tavoitteet. Vuorovaikutuksessa toimimisen, tekstien tulkintataitojen ja tekstien tuottamistaitojen arviointi perustuu eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko.

Osaamisen kuvaus arvosanalle 4: Ei saavuta kriteerejä arvosanalle 5, vaikka on läsnä opetuksessa. Arvioitavaa työskentelyä tavoitteiden saavuttamiseksi ei ole todennettavissa.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 6	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9	Osaamisen kuvaus arvosanalle 10
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen									
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä opiskeltavan kielen asema siinä	S1	Oppilas oppii tunnistamaan lähiympäristönsä ja maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä tuntemaan kohdekielen asemaa lähiympäristössä ja maailmassa.	Kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden sekä kohdekielen aseman ja merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä joitakin hänen lähiympäristönsään tai maailmassa käytettyjä kieliä. Oppilas osaa antaa jonkin esimerkin eri kohdekielisten maiden kulttuureille tyypillisistä asioista.	Oppilas osaa nimetä joitakin hänen lähiympäristönsään tai maailmassa käytettyjä kieliä. Oppilas osaa antaa jonkin esimerkin eri kohdekielisten maiden kulttuureille tyypillisistä asioista. Oppilas osaa havainnoida tilanteita, joissa kohdekieltä käytetään globaalin viestinnän kielenä.	Oppilas osaa kertoa, mitä kieliä hänen lähiympäristönsään ja maailmassa käytetään. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä eri kohdekielisten maiden kulttuureille tyypillisistä asioista. Oppilas osaa antaa esimerkin tilanteesta, jossa kohdekieltä käytetään globaalin viestinnän kielenä.	Oppilas osaa kertoa lähiympäristönsä ja maailman kielellisestä runsaudesta. Oppilas osaa antaa esimerkkejä eri kohdekielisten maiden kulttuureille tyypillisistä asioista. Oppilas osaa kertoa, missä ja millaisissa tilanteissa kohdekieltä käytetään globaalin viestinnän kielenä.	Oppilas osaa kuvailla lähiympäristönsä ja maailman kielellistä runsautta. Oppilas osaa vertailla eri kohdekielisten maiden kulttuureille tyypillisiä asioita. Oppilas osaa kertoa, missä ja millaisissa tilanteissa sekä miksi kohdekieltä käytetään globaalin viestinnän kielenä.	Oppilas osaa kuvailla ja analysoida lähiympäristönsä ja maailman kielellistä runsautta. Oppilas osaa monipuolisesti vertailla eri kohdekielisten maiden kulttuureille tyypillisiä asioita. Oppilas osaa kertoa ja perustella, missä ja millaisissa tilanteissa sekä miksi kohdekieltä käytetään

									globaalin viestinnän kielenä.
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli ja kulttuuritaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakkoletuksia	S1	Oppilas oppii arvostamaan omaa kieli ja kulttuuritaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta. Hän oppii kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakkoletuksia.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>					

<p>T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen uteliaisuuden ja päättelykyvyn kehittymistä</p>	<p>S1</p>	<p>Oppilas oppii tunnistamaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä kehittämään kielellistä päättelykykyään.</p>	<p>Kielellinen päättely</p>	<p>Oppilas osaa nimetä jonkin yhtäläisyyden ja eron kohdekielen ja äidinkielen tai muun osaamansa kielen välillä.</p>	<p>Oppilas osaa nimetä joitakin yhtäläisyyksiä ja eroja kohdekielen ja äidinkielen tai muun osaamansa kielen välillä.</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä yhtäläisyyksistä ja eroista kohdekielen ja äidinkielen tai muun osaamansa kielen välillä.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa yhtäläisyyksistä ja eroista kohdekielen ja äidinkielen tai muun osaamansa kielen välillä.</p> <p>Oppilas osaa nimetä joitakin kielellistä päättelyä tukevia strategioita.</p>	<p>Oppilas osaa vertailla yhtäläisyyksiä ja eroja kohdekielen ja äidinkielen tai muun osaamansa kielen välillä.</p> <p>Oppilas osaa käyttää sopivia kielellistä päättelyä tukevia strategioita.</p>	<p>Oppilas osaa vertailla ja pohtia yhtäläisyyksiä ja eroja kohdekielen ja äidinkielen tai muun osaamansa kielen välillä.</p> <p>Oppilas osaa käyttää useita sopivia kielellistä päättelyä tukevia strategioita ja termejä.</p>
<p>T4 ohjata oppilasta löytämään kohdekielistä aineistoa</p>	<p>S1</p>	<p>Oppilas oppii löytämään ja valitsemaan itselle sopivaa ja kiinnostavaa kohdekielistä aineistoa.</p>	<p>Kohdekielisen aineiston löytäminen</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkin jostakin itselleen sopivasta kohdekielistä aineistosta.</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä joistakin itselleen sopivista kohdekielistä aineistoista.</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä häntä kiinnostavista kohdekielistä aineistoista.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa kohdekielistä aineistoista, jotka ovat hänelle itselleen sopivia ja jotka kiinnostavat häntä.</p>	<p>Oppilas osaa vertailla kohdekielisiä aineistoja, jotka ovat hänelle itselleen sopivia ja jotka kiinnostavat häntä.</p>	<p>Oppilas osaa laajasti vertailla kohdekielisiä aineistoja, jotka ovat hänelle itselleen sopivia ja jotka kiinnostavat häntä.</p>

Kielenopiskelutaidot									
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluympäristö, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	S2	Oppilas oppii kertomaan kohdekielen opiskelun tavoitteistaan sekä tekemään yhteistyötä ja toimimaan ryhmässä muita kannustaen.	Kohdekielen opiskelun tavoitteista kertominen ja ryhmässä toimiminen	Oppilas osaa nimetä jonkin tavoitteen kohdekielen opiskelulle. Oppilas osallistuu toisinaan ryhmän toimintaan ja tekee yhteistyötä.	Oppilas osaa nimetä joitakin tavoitteita kohdekielen opiskelulle. Oppilas osallistuu useimmiten ryhmän toimintaan ja tekee yhteistyötä.	Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä kohdekielen opiskelun tavoitteistaan. Oppilas osallistuu ryhmän toimintaan ja tekee yhteistyötä.	Oppilas osaa kertoa kohdekielen opiskelun tavoitteistaan. Oppilas osallistuu ryhmän toimintaan ja tekee yhteistyötä kannustavasti.	Oppilas osaa kertoa kohdekielen opiskelun tavoitteistaan ja siitä, kuinka hän työskentelee saavuttaakseen tavoitteensa. Oppilas osallistuu ryhmän toimintaan ja tekee yhteistyötä monipuolisesti ja kannustavasti.	Oppilas osaa kertoa kohdekielen opiskelun tavoitteistaan ja siitä, kuinka hän työskentelee saavuttaakseen tavoitteensa. Hän työskentelee suunnitelmansa mukaisesti. Oppilas osallistuu aloitteellisesti ryhmän toimintaan ja tekee yhteistyötä monipuolisesti ja kannustavasti.

<p>T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielienopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten</p>	<p>S2</p>	<p>Oppilas oppii ottamaan vastuuta kohdekielen opiskelustaan asettamalla tavoitteita opiskelulle. Hän oppii eri tapoja oppia kieliä ja hyödyntämään tieto ja viestintäteknologiaa kohdekielen taitonsa kehittämisessä sekä käyttämään kohdekielen taitoaan rohkeasti.</p>	<p>Vastuun ottaminen kohdekielen opiskelusta ja sopivien kielten oppimistapojen löytäminen</p>	<p>Oppilas ottaa ohjattuna jonkin verran vastuuta kohdekielen opiskelustaan.</p> <p>Oppilas osaa käyttää jotakin tapaa, mukaan lukien tieto ja viestintäteknologiaa, oppiakseen kohdekieltä ja muita kieliä.</p>	<p>Oppilas ottaa ohjattuna vastuuta kohdekielen opiskelustaan.</p> <p>Oppilas osaa käyttää jotakin itselleen sopivaa tapaa, mukaan lukien tieto ja viestintäteknologiaa, oppiakseen kohdekieltä ja muita kieliä.</p>	<p>Oppilas ottaa jonkin verran vastuuta kohdekielen opiskelustaan.</p> <p>Oppilas osaa käyttää joitakin tapoja, mukaan lukien tieto ja viestintäteknologiaa, oppiakseen kohdekieltä ja muita kieliä.</p>	<p>Oppilas ottaa melko paljon vastuuta kohdekielen opiskelustaan.</p> <p>Oppilas osaa käyttää useita oppimistaan edistäviä tapoja, mukaan lukien tieto ja viestintäteknologiaa, oppiakseen kohdekieltä ja muita kieliä.</p>	<p>Oppilas osaa ottaa paljon vastuuta kohdekielen opiskelustaan.</p> <p>Oppilas osaa käyttää monipuolisesti oppimistaan edistäviä tapoja, mukaan lukien tieto ja viestintäteknologiaa, oppiakseen kohdekieltä ja muita kieliä.</p>	<p>Oppilas kykenee työskentelemään itsenäisesti ja osaa ottaa paljon vastuuta kohdekielen opiskelustaan.</p> <p>Oppilas osaa käyttää ja arvioida monipuolisesti oppimistaan edistäviä tapoja, mukaan lukien tieto ja viestintäteknologiaa, oppiakseen kohdekieltä ja muita kieliä.</p>
--	-----------	---	--	--	--	--	---	--	--

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.1/A1.2	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.1	Taitotaso A2.1/A2.2
T7 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta	S3	Oppilas oppii viestimään suullisesti ja kirjallisesti eri viestintätilanteissa.	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy satunnaisesti viestintäkumppanin tukemana muutamasta, kaikkein yleisimmin toistuvasta ja rutiininomaisesta viestintätilanteesta.	Oppilas selviytyy satunnaisesti viestintäkumppanin tukemana muutamasta, yleisimmin toistuvasta ja rutiininomaisesta viestintätilanteesta.	Oppilas selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.	Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.	Oppilas pysyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilanetta.	Oppilas pysyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä useimmiten ylläpitämään viestintätilanetta.
T8 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	Oppilas oppii hyödyntämään viestintästrategioita vuorovaikutustilanteissa.	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja (esim. eleet, piirtäminen, sanastot, internet). Oppilas osaa joskus arvailla tai päätellä yksittäisten sanojen merkityksiä asiayhteyden, yleistiedon tai muun	Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja (esim. eleet, piirtäminen, sanastot, internet). Oppilas pystyy arvailemaan tai päättelemään yksittäisten sanojen merkityksiä asiayhteyden, yleistiedon tai muun	Oppilas tukeutuu viestintänsä kaikkein keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin. Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja. Oppilas osaa pyytää toistamista tai hidastamista.	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunnellaisella	Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään. Oppilas turvautuu harvemmin eikielellisiin ilmauksiin. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein.	Oppilas on aloitteellinen osallistessaan viestintään. Oppilas++ turvautuu harvemmin eikielellisiin ilmauksiin. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä.

				kielitaitonsa perusteella. Oppilas osaa ilmaista, onko ymmärtänyt.	kielitaitonsa perusteella. Oppilas osaa ilmaista, onko ymmärtänyt ja pyytää apua.		minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoja hyvin usein.	Oppilas osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisia omassa viestinnässään.	Oppilas osaa hyödyntää viestintäkumppanin ilmaisia omassa viestinnässään.
--	--	--	--	---	--	--	---	--	---

<p>T9 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan</p>	<p>S3</p>	<p>Oppilas oppii käyttämään kohdekielelle ja kielialueen kulttuureille tyypillisiä kohteliaisuuden ilmauksia.</p>	<p>Viestinnän kulttuurinen sopivuus</p>	<p>Oppilas osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia (tervehtiminen, hyvästely, kiittäminen) joissakin kaikkein rutiininomaisimissa sosiaalisissa kontakteissa.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia (tervehtiminen, hyvästely, kiittäminen) kaikkein rutiininomaisimissa sosiaalisissa kontakteissa.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää muutamia kaikkien yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.</p>	<p>Oppilas selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista.</p> <p>Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuu- toja sekä esittää kohteli- aasti esimer- kiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdo- tuksia ja an- teeksipyyn- töjä ja vastata sellaisiin.</p>	<p>Oppilas osaa toimia lyhyissä sosiaalisissa tilanteissa.</p> <p>Oppilas osaa käyttää kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuu- toja sekä esittää kohteli- aasti esimer- kiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdo- tuksia ja an- teeksipyyn- töjä ja vastata sellaisiin.</p>
---	-----------	---	---	---	---	---	---	---	--

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.1/A1.2	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.1	Taitotaso A2.1/A2.2
T10 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	Oppilas oppii ymmärtämään erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä hyödyntäen erilaisia ymmärtämisstrategioita.	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää vähäisen määrän yksittäisiä puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia. Oppilas tuntee kirjainjärjestelmän tai hyvin rajallisen määrän kirjoitusmerkkejä.	Oppilas ymmärtää joitakin puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia. Oppilas tuntee kohdekie- len kirjainjärjestelmän ja kohtalaisen määrän kirjoitusmerkkejä.	Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muuttaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukena. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	Oppilas ymmärtää helpo- poja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää pu- hetta sisältäviä tekstejä. Oppilas ymmärtää lyhyiden, yksinker- taisten, itse- ään kiinnosta- vien viestien ydinsisällön ja tekstin pää- ajatukset tut- tua sanastoa sisältävästä, ennakoita- vasta teks- tistä. Oppilas pys- tyy hyvin yksinkertaiseen päätelyyn asiayhteyden tuke- mana.	Oppilas ymmärtää tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää pu- hetta sisältäviä tekstejä. Oppilas ymmärtää itse- ään kiinnosta- vien viestien ydinsisällön ja tekstin pää- ajatukset tut- tua sanastoa sisältävästä, ennakoita- vasta teks- tistä. Oppilas pys- tyy yksinker- taiseen päätelyyn asiayhteyden tuke- mana.

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.1/A1.2	Taitotaso A1.1/A1.2	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A1.3
T11 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	S3	Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen kohdekielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Hän oppii ääntämään ymmärrettävästi.	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen tuttuja sanoja, harjoiteltuja sanoja ja tavallisimpia opeteltuja vakioilmaisuja. Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin tuttuja erillisiä sanoja ja sanontoja.	Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen tuttuja sanoja, harjoiteltuja sanoja ja joitakin opeteltuja vakioilmaisuja. Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin tuttuja erillisiä sanoja ja sanontoja.	Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja. Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.	Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas hallitsee hyvin suppean perussanaston ja muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen sekä peruskieliopin aineksia.	Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä ja ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.	Oppilas osaa enenevässä määrin lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen kertynyttä ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan lyhyitä viestejä ja ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.

Matematiikka

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 3–6

Matematiikan oppimisen arvioimisessa keskeistä on tukea ja edistää oppilaiden matemaattisen ajattelun ja osaamisen kehittymistä kaikilla tavoitealueilla. Arviointi on monipuolista, ja palaute on ohjaavaa ja rakentavaa. Ne tukevat oppilaiden matemaattisten taitojen kehittymistä ja rohkaisevat tarvittaessa uuteen yrittämiseen. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tiedostamaan vahvuuksiaan. Palaute auttaa oppilaita ymmärtämään, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten. Lisäksi oppilaita ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.

Oppilailta edellytetään aiempaa enemmän matemaattisen ajattelunsa esiintuomista puheen, välineiden, piirtämisen ja kirjallisen työskentelyn avulla. Arvioinnin kohteena ovat tekemisen tapa, ratkaisujen oikeellisuus sekä taito soveltaa opittua. Yhdessä työskennellessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tulosta. Palautteella ohjataan oppilaita ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilaita ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.

Matematiikan sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain 3–6 kohdennettuihin tavoitteisiin. Lukuvuosiarviointi 6. luokalla perustuu paikallisessa opetussuunnitelmassa kyseiselle vuosiluokalle kohdennettuihin oppiaineen opetuksen tavoitteisiin.

Määritellessään osaamisen tasoja 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää matematiikan valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppilas on saavuttanut matematiikan tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoja. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan matematiikan tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin lukuvuosiarviointien kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy matematiikan lukuvuosiarviointiin ja siitä muodostettavaan arvosanaan.

Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylempien arvosanojen kuvauksiin. Kriteereitä voidaan hyödyntää, kun oppilaan osaamisen näyttötilanteita suunnitellaan tai oppilaan näyttöä arvioidaan.

Oppilaan työskentelyn ohjaamisella matematiikassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista osaamisen näyttötilanteissa.

Osaamisen kuvaus arvosanalle 4: Ei saavuta kriteereitä arvosanalle 5, vaikka on läsnä opetuksessa. Arvioitavaa työskentelyä tavoitteiden saavuttamiseksi ei ole todennettavissa.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 6	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9	Osaamisen kuvaus arvosanalle 10
Merkitys, arvot, asenteet									
T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikka kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta	S1–S5	Oppilas oppii tunnistamaan, mitkä asiat ja opiskelutavat motivoivat häntä. Hän pyrkii vahvistamaan positiivista minäkuvaansa ja itseluottamusta matematiikan oppijana.		<i>Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>					
Työskentelyn taidot									
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiansa asioiden välillä	S1–S5	Oppilas havaitsee oppimiansa asioiden välisiä yhteyksiä. Hän osaa kuvailla ja selittää havaintojaan.	Opittujen asioiden yhteydet	Oppilas havaitsee ohjattuna oppimiansa asioiden välisiä yhteyksiä.	Oppilas havaitsee ohjattuna oppimiansa asioiden välisiä yhteyksiä ja antaa ohjattuna esimerkkejä.	Oppilas havaitsee oppimiansa asioiden välisiä yhteyksiä ja antaa ohjattuna esimerkkejä.	Oppilas tunnistaa ja antaa esimerkkejä oppimiansa asioiden välisistä yhteyksistä.	Oppilas osaa kuvailla ja selittää, mistä hänen oppimiansa asioiden väliset yhteydet johtuvat.	Oppilas osaa taitavasti kuvailla ja selittää, mistä hänen oppimiansa asioiden väliset yhteydet johtuvat.

<p>T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittä kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta</p>	<p>S1–S5</p>	<p>Oppilas esittää kysymyksiä ja osaa tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta.</p>	<p>Kysymysten esittäminen ja päättelytaidot</p>	<p>Oppilas havaitsee, mihin tarvitsee apua.</p> <p>Oppilas osaa ohjattuna tehdä havaintoja ja koota tietoa tehdäkseen päätelmiä.</p>	<p>Oppilas havaitsee, mihin tarvitsee apua.</p> <p>Oppilas osaa tehdä havaintoja ja koota tietoa tehdäkseen päätelmiä.</p>	<p>Oppilas harjoittelee matemaattisten kysymysten esittämistä.</p> <p>Oppilas osaa ohjattuna esittää perusteltuja päätelmilleen.</p>	<p>Oppilas osaa esittää opiskeltavaan aiheeseen liittyviä kysymyksiä.</p> <p>Oppilas antaa perusteltuja päätelmilleen.</p>	<p>Oppilas esittää opiskeltavaa aihetta tukevia kysymyksiä.</p> <p>Oppilas osaa esittää selkeitä perusteltuja päätelmille.</p>	<p>Oppilas esittää opiskeltavaa aihetta tukevia kysymyksiä.</p> <p>Oppilas osaa esittää selkeitä perusteltuja päätelmille.</p> <p>Oppilas esittää kysymyksiä ja perusteltuja aktiivisesti.</p>
<p>T4 kannustaa oppilasta esittämään päätelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto ja viestintäteknologiaa hyödyntäen</p>	<p>S1–S5</p>	<p>Oppilas esittää päättelyään ja ratkaisujaan eri ilmaisukeinoja käyttäen.</p>	<p>Ratkaisujen ja päätelmien esittäminen</p>	<p>Oppilas pystyy kertomaan päätelystään ja esittää ratkaisujaan ohjattuna jollakin ilmaisukeinolla.</p>	<p>Oppilas pystyy kertomaan päätelystään ja esittää ratkaisujaan jollakin ilmaisukeinolla</p>	<p>Oppilas esittää päättelyään ja ratkaisujaan jollakin ilmaisukeinolla.</p>	<p>Oppilas esittää päättelyään ja ratkaisujaan tarvittaessa toisella ilmaisukeinolla.</p>	<p>Oppilas esittää päättelyään ja ratkaisujaan tilanteeseen sopivalla ilmaisukeinolla.</p>	<p>Oppilas esittää erinomaisesti päättelyään ja ratkaisujaan tilanteeseen sopivalla ilmaisukeinolla.</p>

T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä	S1–S5	Oppilas käyttää eri strategioita ongelmanratkaisussa.	Ongelmanratkaisutaidot	Oppilas osaa ohjattuna käyttää jotakin tapaa ongelman ratkaisemiseksi.	Oppilas käyttää jotakin tapaa ongelman ratkaisemiseksi.	Oppilas kokeilee oikeaa lopputulokseen johtavaa tapaa ongelman ratkaisemiseksi.	Oppilas osaa valita ja käyttää toimivaa ratkaisutapaa ongelman ratkaisemiseksi.	Oppilas osaa arvioida ratkaisutapansa toimivuutta ja tehokuutta.	Oppilas osaa arvioida kriittisesti ratkaisutapansa toimivuutta ja tehokuutta. Oppilas tiedostaa, että on useita ratkaisutapoja.
T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järjestyttä ja tuloksen mielekkyyttä	S1–S5	Oppilas arvioi ratkaisun järjestyttä ja tuloksen mielekkyyttä.	Taito arvioida ratkaisua	Oppilas osaa ohjattuna hahmottaa saadun tuloksen järjestyttä.	Oppilas osaa hahmottaa saadun tuloksen järjestyttä	Oppilas pohtii tuloksen mielekkyyttä ja arvioi ohjattuna ratkaisuaan.	Oppilas tarkastelee kriittisesti ratkaisuaan ja tuloksen mielekkyyttä.	Oppilas arvioi ja perustelee ratkaisua sekä tuloksen mielekkyyttä.	Oppilas arvioi ja perustelee kriittisesti ratkaisua sekä tuloksen mielekkyyttä. Oppilas tiedostaa, että on useita ratkaisutapoja.

Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet									
T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä	S1–S5	Oppilas käyttää ja ymmärtää matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä.	Matemaattisten käsitteiden ymmärtäminen ja käyttö	Oppilas tunnistaa ohjattuna matemaattisia käsitteitä ja harjoittelee merkintöjä.	Oppilas tunnistaa matemaattisia käsitteitä ja harjoittelee merkintöjä.	Oppilas tuntee matemaatiikan käsitteitä ja käyttää pääsääntöisesti oikeita merkintöjä.	Oppilas käyttää matemaattisia käsitteitä ja oikeita merkintöjä.	Oppilas ymmärtää ja käyttää oikeita käsitteitä ja merkintöjä.	Oppilas ymmärtää ja käyttää oikeita käsitteitä ja merkintöjä sujuvasti.
T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä	S2	Oppilas ymmärtää kymmenjärjestelmän periaatteen.	Kymmenjärjestelmän ymmärtäminen	Oppilas erottaa toisistaan kokonaisluku- ja suuruusluokkia ja tunnistaa ohjattuna desimaaliluvun lukuyksiköt.	Oppilas tunnistaa ohjattuna desimaaliluvusta lukuyksiköt ja käyttää kymmenjärjestelmää luonnollisten lukujen laskutoimituksissa.	Oppilas osaa nimetä desimaaliluvusta lukuyksiköt ja käyttää kymmenjärjestelmää luonnollisten lukujen laskutoimituksissa.	Oppilas hyödyntää kymmenjärjestelmää paikkajärjestelmänä laskutoimituksissa.	Oppilas ymmärtää kymmenjärjestelmän olevan yksi paikkajärjestelmistä.	Oppilas ymmärtää kymmenjärjestelmän olevan yksi paikkajärjestelmistä ja tietää muitakin lukujärjestelmiä olevan.
T9 tukea oppilasta lukukäsitteen kehityksessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihin	S2	Oppilas ymmärtää positiivisen rationaaliluvun ja negatiivisen kokonaisluvun käsitteet ja prosenttiluvun yhteyden murtolukuun.	Lukukäsite	Oppilas osaa asettaa negatiiviset luvut suuruusjärjestykseen ja ohjattuna vertailee murtolukujen suuruuksia.	Oppilas osaa asettaa negatiiviset luvut suuruusjärjestykseen ja vertailee murtolukujen suuruuksia.	Oppilas osaa asettaa murtolukuja suuruusjärjestykseen ja osaa antaa esimerkkejä negatiivisten lukujen käytöstä.	Oppilas osaa käyttää positiivisia rationaalilukuja ja negatiivisia kokonaislukuja laskutoimituksissa.	Oppilas käyttää positiivisia rationaalilukuja ja negatiivisia kokonaislukuja osana ongelmanratkaisua.	Oppilas käyttää sujuvasti positiivisia rationaalilukuja ja negatiivisia kokonaislukuja osana ongelmanratkaisua.

T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia	S2	Oppilas laskee sujuvasti päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia.	Laskutaidot ja peruslaskutoimitusten ominaisuuksien hyödyntäminen	Oppilas laskee peruslaskutoimituksia kahdella luonnollisella luvulla.	Oppilas laskee useamman kuin yhden laskutoimituksen sisältäviä laskutoimituksia luonnollisilla luvuilla.	Oppilas laskee useamman kuin yhden laskutoimituksen sisältäviä laskutoimituksia luonnollisilla luvuilla ja osaa ohjattuna hajottaa luvut laskun kannalta helpompaan muotoon.	Oppilas laskee sujuvasti useita laskulausekkeita sisältäviä laskuja ja osaa hajottaa luvut laskun kannalta helpompaan muotoon.	Oppilas osaa käyttää monipuolisesti erilaisia laskutapoja.	Oppilas osaa käyttää monipuolisesti erilaisia laskutapoja. Oppilas osaa vertailla eri laskutapojen hyötyjä.
T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilas geometrisiin käsitteisiin	S4	Oppilas havainnoi ja kuvailee kappaleiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia ja tuntee geometrian peruskäsitteet sekä tuntee suoran ja pisteen suhteen symmetriat.	Geometrian käsitteet ja geometristen ominaisuuksien havainnointi	Oppilas tunnistaa ja nimeää yleisimmät geometriset kuviot ja kappaleet sekä niiden osat. Oppilas osaa piirtää yleisimmät geometriset kuviot.	Oppilas tunnistaa ja nimeää yleisimmät geometriset kuviot ja kappaleet sekä niiden osat. Oppilas osaa piirtää yleisimmät geometriset kuviot. Oppilas osaa merkitä annetun pisteen	Oppilas havainnoi ja kuvailee pisteen, janan, suoran ja kulman välisiä yhteyksiä. Oppilas tunnistaa suoran suhteen symmetrisiä kuvioita. Oppilas osaa ohjattuna suurentaa tai pienentää kuviota.	Oppilas havainnoi ja kuvailee kuvioiden ja kappaleiden ominaisuuksia. Oppilas piirtää pisteen tai suoran suhteen symmetrisiä kuvioita koordinaatistoa hyödyntäen. Oppilas osaa käyttää annettua mittakaavaa.	Oppilas osaa hyödyntää kuvioiden ja kappaleiden ominaisuuksia ongelmanratkaisussa. Oppilas osaa piirtää piennöksiä ja suurennoksia kuvioista ja määrittää mittakaavan annettujen mittojen pohjalta.	Oppilas osaa hyvin hyödyntää kuvioiden ja kappaleiden ominaisuuksia ongelmanratkaisussa. Oppilas osaa piirtää piennöksiä ja suurennoksia kuvioista ja määrittää mittakaavan annettujen

					koordinaatis- toon.	Oppilas osaa merkitä ane- tun pisteen koordinaatis- toon.			mittojen poh- jalta.
T12 ohjata oppilasta arvi- oimaan mit- tauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan väli- neen ja mit- tayksikön sekä pohtimaan mittaustulok- sen järke- vyyttä	S4	Oppilas arvioi mittauskoh- teen suuruu- den ja valitsee mittaamiseen sopivan väli- neen ja tulok- sen ilmoitta- miseen sopi- van mittayksi- kön. Hän ar- vioi mittaus- tuloksen jär- kevyyttä.	Mittaaminen	Oppilas suo- ritttaa mittauk- sen annetulla mittaväli- neellä ja il- moittaa, kuinka monta mittavälineen yksikköä hän sai tulokseksi. Oppilas osaa ohjattuna muuttaa pi- tuusyksikön toiseksi pi- tuusyksiköksi.	Oppilas suo- ritttaa mittauk- sen valitse- mallaan mit- tavälineellä ja osaa ilmoittaa mittaustulok- sen pyyde- tyssä yksi- kössä. Oppilas osaa ohjattuna muuttaa pi- tuusyksikön toiseksi pi- tuusyksiköksi.	Oppilas suo- ritttaa mittauk- sen valitse- mallaan mit- tavälineellä ja osaa ilmoittaa mittaustulok- sen pyyde- tyssä yksi- kössä. Oppilas osaa muuttaa veto- mittojen (l, dl, jne.) yksiköitä.	Oppilas osaa havainnoida mittauskoh- teen suu- ruutta ja valit- see mittaami- seen sopivan välineen. Oppilas hallit- see yleisim- mät mittayk- sikkömuun- nokset ja poh- tii mittaustu- loksen järke- vyyttä.	Oppilas osaa selittää mit- taustuloksen tarkkuuteen vaikuttavia te- kijöitä ja va- lita oikean mittayksikön. Oppilas osaa muuttaa pinta-alojen mittayksi- köitä.	Oppilas osaa selittää suju- vasti mittaus- tuloksen tark- kuuteen vai- kuttavia teki- jöitä ja valita oikean mit- tayksikön. Oppilas osaa hyvin muut- taa pinta-alo- jen mittayksi- köitä.
T13 ohjata oppilasta laa- timaan ja tul- kitsemaan taulukkoita ja diagrammeja sekä käyttä- mään tilastol- lisiä	S5	Oppilas laatii ja tulkitsee taulukkoita ja diagrammeja sekä käyttää tilastollisia tunnuslukuja. Hän määrittää onko	Havaintoihin perustuvan jakauman ku- vailu ja klassi- nen todennä- köisyys	Oppilas osaa taulukkoita ha- vainnot ja lu- kea pylväsdi- agrammia. Oppilas osaa poimia taulu- kosta tai	Oppilas osaa taulukkoita ha- vainnot ja lu- kea pylväsdi- agrammia. Oppilas osaa poimia	Oppilas osaa tulkita erilai- sia diagram- meja. Oppilas osaa määrittää tyyppiä ja	Oppilas osaa laatia käyttö- kelpoisen ku- vailun joko taulukolla tai diagrammilla. Oppilas osaa päättää, mikä	Oppilas hyö- dyntää taulu- koita, dia- grammeja sekä tyyppiä voa ja keskiar- voa.	Oppilas hyö- dyntää taita- vasti taulu- koita, dia- grammeja sekä

tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä		tapahtuma varma, mahdollinen vaihtoehto.		diagrammista yleisimmän havainnon ja ohjattuna laskea lukujen keskiarvon. Oppilas tunnistaa varman tapahtuman.	taulukosta tai diagrammista yleisimmän havainnon ja osaa laskea lukujen keskiarvon. Oppilas tunnistaa varman tapahtuman.	laskea keskiarvon. Oppilas osaa laskea kysytyjen vaihtoehtojen lukumäärän ja kaikkien vaihtoehtojen lukumäärän.	vaihtoehtoista on todennäköisin.	Oppilas osaa määrittää tapahtuman avulla vastata tapahtuman.	tyyppiä ja keskiarvoa. Oppilas osaa määrittää tapahtuman avulla vastata tapahtuman.
T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä	S1	Oppilas laatii toimintaohjeen (ohjelman) graafisessa ohjelmointiympäristössä.	Ohjelmointi graafisessa ohjelmointiympäristössä	Oppilas testaa valmista ohjelmaa ja tunnistaa, mitä eri komennot saavat aikaan.	Oppilas testaa valmista ohjelmaa ja tunnistaa, mitä eri komennot saavat aikaan. Lisäksi oppilas osaa ohjatusti lisätä valmiiseen ohjelmaan ehtoja toistorakenteen.	Oppilas osaa lisätä valmiiseen ohjelmaan ehto tai toistorakenteen sekä etsiä ohjelmointivirhettä ja korjata ohjelmaa.	Oppilas osaa ohjelmoida graafisessa ohjelmointiympäristössä toimivan ohjelman, jossa käytetään ehto ja toistorakenteita.	Oppilas hyödyntää graafista ohjelmointia ongelmanratkaisussa. Oppilas osaa arvioida ohjelmaa ja muokata sitä tiettyyn tarkoitukseen käyttökelpoiseksi.	Oppilas hyödyntää taitavasti graafista ohjelmointia ongelmanratkaisussa. Oppilas osaa arvioida ohjelmaa ja muokata sitä tiettyyn tarkoitukseen käyttökelpoiseksi.

Ympäristöoppi

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi ympäristöopissa vuosiluokilla 3–6

Ympäristöopin osaamisen arvioimisessa keskeistä on tutkimisen ja työskentelyn arviointi ympäristöopin eri tiedonalojen tiedollisen osaamisen arvioinnin ohella. Ympäristöopin eri tiedonaloja yhdistetään kokonaisuuksiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperustansa. Oppilaille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan. Arvioinnin kohteena eivät ole oppilaiden arvot, asenteet, terveystyöt, sosiaalisuus, temperamentti tai muut henkilökohtaiset ominaisuudet.

Ympäristöopin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain 3–6 kohdennettuihin tavoitteisiin. Lukuvuosiarviointi 6. luokalla perustuu paikallisessa opetussuunnitelmassa kyseiselle vuosiluokalle kohdennettuihin oppiaineen opetuksen tavoitteisiin.

Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää ympäristöopin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppilas on saavuttanut ympäristöopin tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan ympäristöopin tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin lukuvuosiarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suorituksen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy ympäristöopin lukuvuosiarviointiin ja siitä muodostettavaan arvosanaan.

Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkokäsityksiä, vahvuuksia ja kehittämistarpeita sekä rohkaistaan kannustamaan toisia oppimisessa. Oppimista ohjataan kysymysten, rakentavan palautteen ja konkreettisten kehittämissuositusten avulla. Myönteinen palaute ja kannustaminen tukevat erityisesti työskentelytaitojen ja motivaation kehittymistä.

Osaamisen kuvaus arvosanalle 4: Ei saavuta kriteerejä arvosanalle 5, vaikka on läsnä opetuksessa. Arvioitavaa työskentelyä tavoitteiden saavuttamiseksi ei ole todennettavissa.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 6	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9	Osaamisen kuvaus arvosanalle 10
Merkitys, arvot, asenteet									
T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristöopin tiedonalat merkitykselliseksi itselleen	S1–S6	Oppilas ylläpitää kiinnostustaan ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä kokee kaikki ympäristöopin tiedonalat merkitykselliseksi itselleen.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan ympäristöopin opiskelusta osana oman oppimisensa arviointia.</i>					
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita ja	S1–S6	Oppilas asettaa omia opiskelutavoitteita ja työskentelee pitkäjänteisesti niiden	Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppiminen	Oppilas asettaa yksittäisen tavoitteen ohjautusti ja osallistuu	Oppilas asettaa tavoitteita ohjautusti ja osallistuu	Oppilas asettaa omia tavoitteitaan pienille kokonaisuuksille ohjautusti ja työskentelee	Oppilas asettaa omia tavoitteitaan pienille kokonaisuuksille ja työskentelee yhteisten	Oppilas asettaa omia tavoitteitaan pienille kokonaisuuksille ja arvioi niiden	Oppilas asettaa omia tavoitteitaan kokonaisuuksille ja arvioi niiden saavuttamista

työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympäristöopin osaamistaan		saavuttamiseksi sekä tunnistaa ympäristöopin osaamistaan.		yhteiseen työskentelelyyn.	yhteiseen työskentelelyyn.	ohjatusti yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.	tavoitteiden saavuttamiseksi.	saavuttamista sekä työskentelee oma-aloitteisesti yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.	sekä työskentelee oma-aloitteisesti ja pitkäjänteisesti yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi
T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja yhteisössään kestävän kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestävän kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle	S1–S6	Oppilas kehittää ympäristötietoisuuttaan sekä toimii ja vaikuttaa ympäristössään ja yhteisössään kestävän kehityksen edistämiseksi. Hän ymmärtää kestävän kehityksen merkityksen itselle ja maailmalle.	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot	Oppilas antaa esimerkin ihmisen aiheuttamasta muutoksesta ympäristössä. Oppilas nimeää myönteisiä asioita, joita hän voi tehdä ympäristön ja yhteisön hyväksi.	Oppilas antaa esimerkin ihmisen aiheuttamasta muutoksesta ympäristössä ja mainitsee joitakin kestävää tulevaisuutta uhkaavia tekijöitä. Oppilas nimeää myönteisiä asioita, joita hän voi tehdä ympäristön ja yhteisön hyväksi.	Oppilas kuvailee esimerkkien avulla ympäristön tilaa ja mainitsee joitakin kestävää tulevaisuutta uhkaavia tekijöitä. Oppilas kuvailee keinoja ympäristön ja yhteisön vaalimiseksi ja kehittämiseksi sekä osallistuu ohjatusti	Oppilas kuvailee esimerkkien avulla kestävän tulevaisuuden rakentamista tukevia ja uhkaavia tekijöitä. Oppilas kuvailee ja tunnistaa erilaisia keinoja ympäristön ja yhteisöjen vaalimiseen ja kehittämiseen sekä osallistuu yhteiseen vaikuttamiseen.	Oppilas antaa perusteltuja esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamista tukevista ja uhkaavista tekijöistä. Oppilas kuvailee perustellen erilaisia keinoja ympäristön ja yhteisöjen vaalimiseen ja kehittämiseen sekä osallistuu aktiivisesti	Oppilas antaa perusteltuja esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamista tukevista ja uhkaavista tekijöistä. Oppilas kuvailee perustellen, oikeita termejä käyttäen erilaisia keinoja ympäristön ja yhteisöjen vaalimiseen ja kehittämiseen sekä osallistuu

						yhteiseen vaikuttamiseen.		yhteiseen vaikuttamiseen.	aktiivisesti yhteiseen vaikuttamiseen.
Tutkimisen ja toimimisen taidot									
T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdaksi.	S1–S6	Oppilas muodostaa kysymyksiä eri aihepiireistä ja käyttää niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdaksi.	Kysymysten muodostaminen	Oppilas osallistuu aiheeseen liittyvien kysymysten muodostamiseen yhdessä toisten kanssa tai hän tunnistaa aiheita, joihin voidaan kehittää kysymyksiä.	Oppilas osallistuu aiheeseen liittyvien kysymysten muodostamiseen yhdessä toisten kanssa ja hän muodostaa ohjatusti muutaman kysymyksen.	Oppilas muodostaa ohjatusti kysymyksiä, joita voidaan yhdessä kehittää tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdaksi.	Oppilas muodostaa kysymyksiä, joita voidaan yhdessä kehittää tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdaksi.	Oppilas muodostaa perusteltuja kysymyksiä ja kehittää niitä tutkimuksen ja muun toiminnan lähtökohdaksi.	Oppilas muodostaa perusteltuja kysymyksiä ja kehittää niitä itsenäisesti tutkimuksen ja muun toiminnan lähtökohdaksi.
T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia	S1–S6	Oppilas suunnittelee ja toteuttaa pieniä tutkimuksia sekä tekee havaintoja ja mittauksia	Tutkimisen taidot: suunnittelu, havainnointi ja mittaukset	Oppilas osallistuu havainnointiin, mittaamiseen ja tulosten dokumentoimiseen ja kertoo näistä ohjatusti.	Oppilas osallistuu havainnointiin, mittaamiseen ja tulosten dokumentoimiseen ja kertoo näistä	Oppilas suunnittelee ja toteuttaa ohjatusti pieniä tutkimuksia. Oppilas tekee ohjatusti	Oppilas suunnittelee ja toteuttaa pieniä tutkimuksia itsenäisesti tai yhdessä muiden kanssa.	Oppilas suunnittelee ja toteuttaa pieniä tutkimuksia itsenäisesti ja tukee muita ryhmän	Oppilas suunnittelee ja toteuttaa pieniä laadukkaita tutkimuksia itsenäisesti ja tukee muita ryhmän

monipuolissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen		monipuolissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen.			melko itsenäisesti.	havaintoja ja mittauksia sekä dokumentoi tuloksia ohjautusti.	Oppilas tekee havaintoja ja mittauksia sekä dokumentoi tuloksia ohjeiden mukaisesti.	jäseniä tarvittaessa. Oppilas tekee havaintoja ja mittauksia sekä dokumentoi tuloksia eri oppimisympäristöissä tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen.	jäseniä tarvittaessa. Oppilas tekee havaintoja ja mittauksia itsenäisesti sekä dokumentoi tuloksia eri oppimisympäristöissä erilaisia tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen.
T6 ohjata oppilasta tunnistamaan syy-seuraussuhteita, tekemään johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittämään tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin	S1–S6	Oppilas tunnistaa syy-seuraussuhteita, tekee johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittää tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin.	Tutkimisen taidot: johtopäätösten tekeminen ja tulosten esittäminen	Oppilas kuvailee ohjautusti tehtyä tutkimusta ja sen tuloksia käyttäen tutkimuksessa kerättyä tietoa tai tehtyjä havaintoja.	Oppilas kuvailee ohjautusti tehtyä tutkimusta ja sen tuloksia. Oppilas esittää tuloksiaan ohjeiden mukaisesti pienen avun turvin.	Oppilas tekee ohjautusti yksinkertaisia johtopäätöksiä. Oppilas esittää tuloksiaan ohjeiden mukaisesti.	Oppilas tunnistaa syy-seuraussuhteita ja tekee yksinkertaisia johtopäätöksiä tuloksista. Oppilas esittää tuloksiaan selkeästi.	Oppilas kuvailee syy-seuraussuhteita ja esittää johtopäätöksiä tuloksista. Oppilas esittää tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin.	Oppilas kuvailee syy-seuraussuhteita ja esittää johtopäätöksiä tuloksista selkeästi ja hyvin jäsenlleen. Oppilas esittää tuloksiaan ja tutkimuksiaan

									monin eri tavoin.
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään arjen teknologisten sovellusten käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien	S2–S6	Oppilas ymmärtää arjen teknologisten sovellusten käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä kokeilee, keksii ja luo uutta yhdessä toimien.	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessä ongelmanratkaisussa	Oppilas kuvailee jonkin arjen teknologisen sovelluksen käyttötarkoitusta. Oppilas osallistuu ohjautusti kokeiluun ja keksimiseen ryhmässä.	Oppilas antaa joitakin esimerkkejä arjen teknologisten sovellusten käyttötarkoituksista ja toimintaperiaatteista tukikysymysten avulla. Oppilas osallistuu ohjautusti kokeiluun ja keksimiseen ryhmässä.	Oppilas antaa joitakin esimerkkejä arjen teknologisten sovellusten käyttötarkoituksista ja toimintaperiaatteista. Oppilas työskentelee ohjautusti kokeiluissa ja keksimisessä yhdessä muiden kanssa.	Oppilas kuvailee joidenkin arjen teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja antaa esimerkkejä niiden merkityksestä. Oppilas toimii kokeiluissa ja keksimisessä yhdessä muiden kanssa.	Oppilas kuvailee ja selittää useiden teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja antaa esimerkkejä niiden käyttökohteista. Oppilas toimii aloitteellisesti kokeiluissa ja keksimisessä. Oppilas auttaa tarvittaessa muita kokeiluissa ja keksimisessä.	Oppilas kuvailee ja selittää useiden teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja antaa esimerkkejä niiden käyttökohteista. Oppilas osoittaa hyvää perehtyneisyyttä asiaan. Oppilas toimii aloitteellisesti ja itsenäisesti kokeiluissa ja keksimisessä. Oppilas auttaa tarvittaessa muita kokeiluissa ja keksimisessä

<p>T8 kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas edistää hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja ympäristössään sekä toimii turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen.</p>	<p>Turvallisuuden edistäminen ja turvataidot</p>	<p>Oppilas nimeää jonkin hyvinvointiin ja turvallisuuden liittyvän tekijän.</p> <p>Oppilas nimeää jonkin toimintatavan turvallisuuden edistämiseksi ja turvataitoihin liittyen.</p>	<p>Oppilas nimeää useita hyvinvointiin ja turvallisuuden liittyviä tekijöitä tukikysymysten avulla.</p> <p>Oppilas nimeää joitakin toimintatapoja turvallisuuden edistämiseksi ja turvataitoihin liittyen ja huomioi niitä ohjautusti ja valvotusti oppimistilanteissa.</p>	<p>Oppilas nimeää useita hyvinvointiin ja turvallisuuden liittyviä tekijöitä.</p> <p>Oppilas nimeää toimintatapoja turvallisuuden edistämiseksi ja turvataitoihin liittyen ja huomioi niitä ohjautusti oppimistilanteissa.</p>	<p>Oppilas kuvailee keskeisiä hyvinvointiin ja turvallisuuden liittyviä tekijöitä esimerkkien avulla.</p> <p>Oppilas kuvailee toimintatapoja turvallisuuden edistämiseksi ja turvataitoihin liittyen ja osaa käyttää niitä pääosin asianmukaisesti oppimistilanteissa.</p>	<p>Oppilas perustelee, miten keskeiset tekijät vaikuttavat hyvinvointiin ja turvallisuuden.</p> <p>Oppilas kuvailee ja perustelee toimintatapoja turvallisuuden edistämiseksi ja turvataitoihin liittyen ja käyttää niitä asianmukaisesti oppimistilanteissa.</p>	<p>Oppilas ymmärtää ja perustelee, miten keskeiset tekijät vaikuttavat hyvinvointiin ja turvallisuuden.</p> <p>Oppilas kuvailee ja perustelee toimintatapoja turvallisuuden edistämiseksi ja turvataitoihin liittyen ja käyttää niitä aina asianmukaisesti ja itsenäisesti oppimistilanteissa.</p>
<p>T9 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään</p>	<p>S2–S6</p>	<p>Oppilas tutkii ja toimii sekä liikkuu ja retkeilee luonnossa ja rakennetussa</p>	<p>Ympäristössä toimiminen ja tutkiminen</p>	<p>Oppilas osallistuu ulkona oppimiseen luonnossa ja rakennetussa</p>	<p>Oppilas liikkuu, retkeilee ja tekee havaintoja ohjautusti luonnossa ja</p>	<p>Oppilas liikkuu, retkeilee ja tekee havaintoja ohjautusti luonnossa ja</p>	<p>Oppilas liikkuu, retkeilee ja tekee havaintoja luonnossa ja rakennetussa</p>	<p>Oppilas liikkuu, retkeilee ja tekee oma-aloitteisesti havaintoja</p>	<p>Oppilas liikkuu, retkeilee ja tekee oma-aloitteisesti havaintoja ja</p>

luonnossa ja rakennetussa ympäristössä		ympäristössä.		ympäristössä.	rakennetussa ympäristössä. Oppilas osallistuu ohjautusti tutkimuksen tekemiseen.	rakennetussa ympäristössä. Oppilas osallistuu ohjautusti tutkimuksen tekemiseen joko itsenäisesti tai ryhmän jäsenenä.	ympäristössä. Oppilas tekee tutkimuksia ympäristössä joko itsenäisesti tai ryhmän jäsenenä.	luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Oppilas tekee tutkimuksia ympäristössä joko itsenäisesti tai ryhmän jäsenenä auttaen tarvittaessa muita ryhmän jäseniä.	johtopäätöksiä luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Oppilas tekee laadukkaita tutkimuksia ympäristössä itsenäisesti tai ryhmän jäsenenä auttaen tarvittaessa muita ryhmän jäseniä.
T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan	S1–S6	Oppilas toimii ryhmässä erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, ilmaisee itseään ja kuuntelee muita. Hän tunnistaa, ilmaisee ja säätelee tunteitaan.	Vuorovaikutuksen taitojen kehittäminen sekä tunteiden tunnistaminen ja säätely	Oppilas työskentelee erilaisissa ryhmässä ohjautusti. Oppilas nimeää ohjautusti tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn liittyviä keinoja.	Oppilas työskentelee erilaisissa ryhmässä ohjautusti ja antaa ohjautusti palautetta. Oppilas nimeää jonkun tunteiden ilmaisuun ja niiden	Oppilas työskentelee ryhmän antaman tehtävän mukaisesti ja antaa pyydettyä toiminnasta palautetta. Oppilas nimeää tunteiden ilmaisuun ja	Oppilas työskentelee yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi antaen ja vastaanottaen palautetta. Oppilas kuvailee tunteiden ilmaisuun ja	Oppilas työskentelee vastuullisesti ja oma-aloitteisesti erilaisissa rooleissa antaen, vastaanottaen ja hyödyntäen palautetta. Oppilas kuvailee	Oppilas työskentelee vastuullisesti ja oma-aloitteisesti useissa erilaisissa rooleissa antaen, vastaanottaen ja hyödyntäen palautetta.

itseään ja kuuntelemaan muita sekä tukea oppilaan valmiuksia tunnistaa, ilmaista ja säädellä tunteitaan					säätelyyn liittyvän keinon.	niiden säätelyyn liittyviä keinoja.	niiden säätelyyn liittyviä keinoja.	perustellen tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn liittyviä keinoja ja soveltaa niitä eri tilanteissa ja rooleissa.	Oppilas kuvailee perustellen tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn liittyviä keinoja ja soveltaa niitä monenlaisissa eri tilanteissa ja rooleissa.
T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti	S1–S6	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti.	Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen	Oppilas käyttää ohjatusi tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa. Oppilas osallistuu digitaalisen tuotoksen tekemiseen ja esittämiseen. Oppilas nimeää ohjatusi tieto- ja viestintäteknologian	Oppilas käyttää osittain itsenäisesti tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa. Oppilas toimii digitaalisen tuotoksen tekemisessä ja esittämisessä. Oppilas nimeää tietoja	Oppilas käyttää itsenäisesti tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa. Oppilas toimii aktiivisesti digitaalisen tuotoksen tekemisessä ja esittämisessä. Oppilas nimeää tietoja viestintäteknologian	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa eri oppimistilanteissa ja vuorovaikutuksen välineenä. Oppilas kuvailee tieto- ja viestintäteknologian vastuullista, turvallista ja ergonomista käyttöä.	Oppilas valitsee perustellen ja käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa eri oppimistilanteissa ja vuorovaikutuksen välineenä sekä tukee muita ryhmän jäseniä. Oppilas kuvailee perustellen tieto- ja viestintäteknologian	Oppilas valitsee perustellen ja käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa monipuolisesti eri oppimistilanteissa ja vuorovaikutuksen välineenä sekä tukee muita ja opastaa ryhmän jäseniä.

				vastuulliseen, turvalliseen ja ergonomiseen käyttöön liittyvän tekijän.	viestintäteknologian vastuulliseen, turvalliseen ja ergonomiseen käyttöön liittyvän tekijän.	vastuulliseen, turvalliseen ja ergonomiseen käyttöön liittyviä tekijöitä.		vastuullista, turvallista ja ergonomista käyttöä.	Oppilas kuvailee perustellen tieto- ja viestintäteknologian vastuullista, turvallista ja ergonomista käyttöä. Oppilas toimii aina näiden periaatteiden mukaisesti.
Tiedot ja ymmärrys									
T12 ohjata oppilasta hahmottamaan ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin käsitteiden avulla sekä kehittämään käsitteirakenteitaan	S1–S6	Oppilas hahmottaa ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin käsitteiden avulla. Hän kehittää käsitteirakenteita ennakkokäsityksistä kohti käsitteiden	Käsitteiden käyttö	Oppilas tunnistaa joitakin ympäristöopin tiedonalojen käsitteitä ja osaa yhdistää niitä ympäristöön, ihmisen toimintaan ja niihin liittyviin ilmiöihin.	Oppilas tunnistaa ympäristöopin tiedonalojen käsitteitä ja osaa yhdistää niitä ympäristöön, ihmisen toimintaan ja niihin liittyviin ilmiöihin.	Oppilas kuvailee ympäristöä, ihmisen toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä joillakin ympäristöopin tiedonalojen keskeisillä käsitteillä. Oppilas yhdistää	Oppilas kuvailee ympäristöä, ihmisen toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin tiedonalojen keskeisillä käsitteillä. Oppilas yhdistää käsitteitä	Oppilas selittää ympäristöä, ihmisen toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin tiedonalojen keskeisillä käsitteillä. Oppilas käyttää ja yhdistää käsitteitä	Oppilas selittää sujuvasti ympäristöä, ihmisen toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin tiedonalojen useilla keskeisillä käsitteillä.

ennakkokäsityksistä kohti käsitteiden täsmällistä käyttöä		täsmällistä käyttöä.			Oppilas yhdistää joitakin toisiinsa liittyviä käsitteitä.	toisiinsa liittyviä käsitteitä.	loogisesti toisiinsa.	toisiinsa niin, että ne muodostavat loogisia kokonaisuuksia.	Oppilas on omaksunut käsitteet ja käyttää niitä täsmällisesti ja loogisesti.
T13 ohjata oppilasta ymmärtämään, käyttämään ja tekemään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä	S1–S6	Oppilas ymmärtää, käyttää ja tekee erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä.	Mallien käyttäminen	Oppilas tietää, että malli on todellisuuden yksinkertaisuus. Oppilas nimeää ohjatusti jonkin annetun mallin keskeiset osat.	Oppilas tekee ohjatusti mallin ihmisen, ympäristön ja niihin liittyvien ilmiöiden selittämiseen.	Oppilas käyttää ja tekee ohjatusti malleja ihmisen, ympäristön ja niihin liittyvien ilmiöiden selittämiseen.	Oppilas käyttää ja tekee malleja ihmisen, ympäristön ja niihin liittyvien ilmiöiden selittämiseen.	Oppilas käyttää ja tekee tarkoituksenmukaisia malleja sekä selittää perustellen niiden avulla ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä.	Oppilas käyttää ja tekee itsenäisesti erilaisia tarkoituksenmukaisia malleja sekä selittää loogisesti perustellen niiden avulla ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä.
T14 ohjata oppilasta hankkimaan luotettavaa tietoa, ilmaisemaan perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsemaan	S1–S6	Oppilas hankkii luotettavaa tietoa, ilmaisee perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsee ja arvioi kriittisesti	Näkemyksien ilmaiseminen ja kriittinen lukutaito	Oppilas hakee ohjatusti tietoa annetuista tietolähteistä. Oppilas nimeää jonkin tietolähteen	Oppilas hakee tietoa annetusta tietolähteistä. Oppilas nimeää muutamian	Oppilas hakee tietoa ohjatusti erilaisista tietolähteistä. Oppilas arvioi ohjatusti tietolähteen	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä. Oppilas arvioi tietolähteiden luotettavuuteen	Oppilas hakee monipuolisesti tietoa erilaisista tietolähteistä. Oppilas arvioi monipuolisesti	Oppilas hakee monipuolisesti luotettavaa tietoa erilaisista tietolähteistä. Oppilas arvioi

ja arvioimaan kriittisesti tietolähteitä ja näkökulmia		tietolähteitä ja näkökulmia.		luotettavuuteen liittyvän tekijän.	tietolähteen luotettavuuteen liittyvän tekijän.	luotettavuuteen liittyviä tekijöitä. Oppilas perustelee ohjatusti erilaisia näkemyksiä ja nimeää näkökulmien välisiä eroja.	liittyviä tekijöitä. Oppilas perustelee erilaisia näkemyksiä ja nimeää näkökulmien välisiä eroja.	tietolähteen luotettavuuteen liittyviä tekijöitä. Oppilas perustelee erilaisia näkemyksiä ja vertailee eri näkökulmia.	monipuolisesti ja kriittisesti tietolähteiden luotettavuuteen liittyviä tekijöitä. Oppilas perustelee erilaisia näkemyksiä ja vertailee, tulkitsee ja arvioi eri näkökulmia.
T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen ja ekologiseen ajatteluun sekä ohjata oppilasta ihmisen rakenteen, elintointojen ja	S1, S3–S6	Oppilas tutkii luontoa, tunnistaa eliöitä ja elinympäristöä sekä osaa ajatella ekologisesti. Hän ymmärtää ihmisen rakennetta, elintointoja ja kehitystä.	Biologian tiedonala: luonnon tutkiminen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistaminen; ihmisen rakenne, elintoinnot ja kehitys	Oppilas tunnistaa ohjatusti joitakin eliöitä, elinympäristöjä ja elottoman luonnon tekijöitä. Oppilas tunnistaa joitakin ihmisen rakenteita ja	Oppilas tunnistaa joitakin eliöitä ja elinympäristöjä. Oppilas nimeää ohjatusti elottoman ja elollisen luonnon tekijöitä, joita eliöt tarvitsevat	Oppilas tunnistaa eliöitä ja elinympäristöjä. Oppilas nimeää elottoman ja elollisen luonnon tekijöitä, joita eliöt tarvitsevat ympäristöstään.	Oppilas nimeää eliöitä ja niiden tunnusomaisia elinympäristöjä. Oppilas antaa esimerkkejä elottoman ja elollisen luonnon vuorovaikutuksesta.	Oppilas nimeää monipuolisesti eliöitä ja elinympäristöjä. Oppilas kuvailee eliöiden ja elottoman luonnon välisiä vuorovaikutussuhteita.	Oppilas nimeää monipuolisesti eliöitä ja elinympäristöjä ja osaa ajatella ekologisesti. Oppilas kuvailee eliöiden ja elottoman luonnon välisiä

kehityksen ymmärtämiseen				elintoimintoja sekä ihmisen kehittymisen vaihteita.	ympäristöstään. Oppilas nimeää joitakin ihmisen rakenteita ja antaa ohjautusti esimerkkejä ihmisen elintoiminnoista ja kehityksen vaihteista.	Oppilas nimeää joitakin ihmisen rakenteita ja antaa esimerkkejä ihmisen elintoiminnoista ja kehityksen vaihteista.	Oppilas nimeää ihmisen rakenteita ja kuvailee ihmisen elintoimintoja ja kehitystä.	Oppilas nimeää monipuolisesti ihmisen rakenteita ja kuvailee ihmisen rakenteiden ja elintoimintojen välisiä yhteyksiä.	monimutkaisia vuorovaikutussuhteita. Oppilas nimeää monipuolisesti ihmisen rakenteita ja kuvailee ihmisen rakenteiden ja elintoimintojen välisiä yhteyksiä ja kehitystä.
T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä harjaanuttamaan kartankäyttöä ja muita geomeediataitoja	S3–S6	Oppilas hahmottaa omaa lähiympäristöä ja koko maailmaa maantieteellisten käsitteiden ja paikannimien avulla. Hän osaa käyttää karttaa ja muita	Maantiedon tiedonala: maapallon hahmottaminen, kartta- ja muut geomeediataidot	Oppilas nimeää joitakin maanosia, valtioita, kaupunkeja ja luonnonmaantieteellisiä kohteita. Oppilas käyttää joitakin maantieteellisiä	Oppilas nimeää joitakin maanosia, valtioita, kaupunkeja ja luonnonmaantieteellisiä kohteita ja antaa muutamasta esimerkin kartalta.	Oppilas nimeää maanosia, valtioita, kaupunkeja ja luonnonmaantieteellisiä kohteita ja antaa niistä esimerkkejä kartalta.	Oppilas nimeää maanosat sekä valtioita, kaupunkeja ja luonnonmaantieteellisiä kohteita ja antaa niistä esimerkkejä kartalta.	Oppilas nimeää ja tunnistaa maanosat sekä monipuolisesti valtioita, kaupunkeja ja luonnonmaantieteellisiä kohteita ja antaa niistä esimerkkejä kartalta.	Oppilas nimeää ja tunnistaa maanosat sekä monipuolisesti valtioita, kaupunkeja ja luonnonmaantieteellisiä kohteita ja antaa niistä useita esimerkkejä kartalta.

		geomedia-lähteitä.		<p>käsitteitä ja nimeää pääilmansuunnat.</p> <p>Oppilas käyttää ohjatusti karttoja.</p>	<p>Oppilas käyttää maantieteellisiä käsitteitä ja nimeää pääilmansuunnat.</p> <p>Oppilas käyttää ohjatusti karttoja tai jotain muuta geomedia-lähdettä.</p>	<p>Oppilas antaa esimerkkejä alueiden piirteistä maantieteellisiä käsitteitä käyttäen ja nimeää ilmansuunnat.</p> <p>Oppilas käyttää ohjatusti karttoja tai muita geomedia-lähteitä.</p>	<p>Oppilas kuvailee alueita ja niiden sijaintia osoittaen maantieteellisten käsitteiden ja alueiden piirteiden tuntemusta.</p> <p>Oppilas käyttää karttoja ja muita geomedia-lähteitä.</p>	<p>Oppilas vertailee alueiden piirteitä ja sijaintia käyttäen maantieteellistä käsitteistöä.</p> <p>Oppilas tulkitsee käyttämäänsä karttoja ja muita geomedia-lähteitä sekä arvioi niitä kriittisesti.</p>	<p>Oppilas vertailee alueiden piirteitä ja sijaintia käyttäen sujuvasti monipuolista maantieteellistä käsitteistöä.</p> <p>Oppilas tulkitsee käyttämäänsä karttoja ja muita geomedia-lähteitä sekä arvioi niitä kriittisesti.</p>
T17 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä	S2, S4–S6	Oppilas tutkii, kuvaa ja selittää fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä ymmärtää energian	Fysiikan tiedonala: fysikaalisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen	Oppilas tekee havainnot jostakin fysikaalisesta ilmiöstä ja kuvailee sitä käyttäen ohjatusti fysiikan käsitteitä.	Oppilas tekee havainnot jostakin fysikaalisesta ilmiöstä ja kuvailee sitä. Oppilas käyttää ohjatusti energia-, voima- ja liikekäsitteitä	Oppilas havainnoi, tutkii ja kuvailee yksinkertaisia fysikaalisia ilmiöitä sekä selittää ohjatusti joitakin yksinkertaisia ilmiöitä käyttäen	Oppilas havainnoi, tutkii ja kuvailee yksinkertaisia fysikaalisia ilmiöitä sekä selittää joitakin näistä ilmiöistä	Oppilas havainnoi, tutkii ja selittää fysikaalisia ilmiöitä käyttäen fysiikan käsitteitä. Oppilas käyttää energia-, voima- ja	Oppilas havainnoi, tutkii ja selittää useita fysikaalisia ilmiöitä käyttäen monipuolisesti fysiikan käsitteitä.

rakentamaan perustaa energian säilymisen periaatteen ymmärtämiselle		säilymisen periaatteen.		Oppilas nimeää joitakin energialähteitä ja -lajeja tutuissa tilanteissa.	yksinkertaisissa ja tutuissa tilanteissa. Oppilas nimeää joitakin energialähteitä ja -lajeja.	fysiikan käsitteitä. Oppilas käyttää energia-, voima- ja liikekäsitteitä yksinkertaisissa ja tutuissa tilanteissa. Oppilas nimeää eri energialähteitä ja lajeja ja osaa antaa yksittäisiä esimerkkejä energian muuntumisesta eri lajeihin.	käyttäen fysiikan käsitteitä. Oppilas käyttää energia-, voima- ja liikekäsitteitä arkisissa tilanteissa ja antaa esimerkkejä energian säilymisen periaatteesta.	liikekäsitteitä erilaisissa tilanteissa. Oppilas selittää, miten energian säilymisen periaate ilmenee erilaisissa annetuissa tilanteissa.	Oppilas käyttää energia-, voima- ja liikekäsitteitä sujuvasti erilaisissa tilanteissa. Oppilas selittää, miten energian säilymisen periaate ilmenee erilaisissa tilanteissa.
T18 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia	S2, S4–S6	Oppilas tutkii, kuvaa ja selittää kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia sekä ymmärtää aineen	Kemian tiedonala: kemiallisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen	Oppilas nimeää aineen kolme olomuotoa ja tunnistaa esimerkiksi veden olomuotoja eri tilanteissa.	Oppilas havainnoi ohjautusti olomuotoja ja joidenkin tuttujen aineiden ominaisuuksia. Oppilas tunnistaa veden	Oppilas havainnoi ja tutkii ohjautusti olomuotoja ja joidenkin tuttujen aineiden ominaisuuksia.	Oppilas havainnoi, tutkii ja kuvailee olomuotoja ja tuttujen aineiden ominaisuuksia käyttäen	Oppilas havainnoi, tutkii ja kuvailee olomuotojen ja aineiden ominaisuuksia käyttäen kemian käsitteitä täsmällisesti.	Oppilas havainnoi, tutkii ja kuvailee olomuotojen ja aineiden ominaisuuksia käyttäen kemian käsitteitä

sekä rakentamaan perustaa aineen säilymisen periaatteen ymmärtämiselle		säilymisen periaatteen.		Oppilas luokittelee tai kuvailee aineita jonkin ominaisuuden perusteella. Oppilas antaa esimerkkejä aineiden kierrätyksestä.	eri olomuodot. Oppilas luokittelee ja kuvailee aineita jonkin ominaisuuden perusteella. Oppilas kuvailee ohjautusti veden kiertokulkua tai kierrätyksen ideaa.	Oppilas kuvailee esimerkiksi veden kiertokulkua tai kierrätyksen ideaa.	kemian käsitteitä. Oppilas kertoo, mitä tapahtuu kemiallisessa reaktiossa. Oppilas selittää esimerkiksi veden olomuodon muutokset veden kiertokulussa sekä kierrättämistä.	Oppilas kertoo, mitä tapahtuu kemiallisissa reaktioissa. Oppilas selittää aineen säilymisen periaatteen avulla esimerkiksi veden kiertokulkua ja aineiden kierrättämisen merkitystä.	monipuolisesti ja täsmällisesti. Oppilas kertoo, mitä tapahtuu kemiallisissa reaktioissa. Oppilas kuvaa kemiallisia ilmiöitä ja aineiden ominaisuuksia. Oppilas selittää aineen säilymisen periaatteen avulla veden kiertokulkua ja aineiden kierrättämisen merkitystä.
T19 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita, arjen terveystottumusten	S1–S3, S6	Oppilas ymmärtää terveyden osa-alueita, arjen terveystottumusten merkitystä sekä	Terveystiedon tiedonala: terveyden osa-alueiden ja arjen terveystottumusten	Oppilas nimeää jonkin terveyden osa-alueen ja terveyttä edistävän elintavan.	Oppilas nimeää jonkin terveyden osa-alueen ja terveyttä edistäviä elintapoja.	Oppilas nimeää terveyden osa-alueita ja kuvaillee yksittäistä terveyttä	Oppilas kuvailee terveyden osa-alueita ja keskeisiä terveyttä edistäviä elintapoja.	Oppilas kuvailee terveyden osa-alueita ja antaa esimerkkejä niiden välisestä yhteydestä.	Oppilas kuvailee terveyden osa-alueita ja antaa esimerkkejä niiden välisestä yhteydestä.

<p>merkitystä sekä elämänkulkua, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä sekä rohkaista oppilasta harjoittamaan ja soveltamaan terveysosaamista arjessa</p>		<p>elämänkulkua, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä. Hän saa valmiudet soveltaa terveysosaamista erilaisissa tilanteissa.</p>	<p>tuntemus sekä niiden merkityksen pohtiminen sekä ikäkautteen liittyvän kasvun ja kehityksen tunnistaminen ja kuvaaminen</p>	<p>Oppilas nimeää jonkin lapsuuden ja nuoruuden kasvuun ja kehitykseen liittyvän tunnuspiirteen.</p>	<p>Oppilas nimeää muuttaman lapsuuden ja nuoruuden kasvuun ja kehitykseen liittyvän tunnuspiirteen.</p>	<p>edistävää elintapaa. Oppilas nimeää lapsuuden ja nuoruuden kasvuun ja kehitykseen liittyviä tunnuspiirteitä.</p>	<p>Oppilas kuvailee lapsuuteen ja nuoruuteen liittyviä keskeisiä kasvun ja kehityksen tunnuspiirteitä ja niiden yksilöllistä vaihtelua.</p>	<p>Oppilas selittää esimerkkien avulla, miten elintavat vaikuttavat terveyteen. Oppilas selittää perustelun lapsuuteen ja nuoruuteen liittyviä keskeisiä kasvun ja kehityksen tunnuspiirteitä ja niihin liittyvää yksilöllistä vaihtelua.</p>	<p>Oppilas selittää esimerkkien avulla, miten elintavat vaikuttavat terveyteen. Oppilas pystyy soveltamaan terveysosaamista erilaisissa tilanteissa. Oppilas selittää perustelun lapsuuteen ja nuoruuteen liittyviä keskeisiä kasvun ja kehityksen tunnuspiirteitä ja niihin liittyvää yksilöllistä vaihtelua.</p>
---	--	--	--	--	---	--	---	--	---

Uskonto

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 3–6

Uskonnon opetuksessa oppimisen arviointi on ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilasta perehtymään ja tutkimaan uskontojen keskeisiä lähteitä ja piirteitä sekä tekemään asioista omia tulkintoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjallisen ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Tärkeää on niiden kautta osoitettu taito ilmaista itseään ja ajatuksiaan. Yksityiskohtaisen muistamisen sijaan arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen sekä ajattelun kehittymiseen.

Uskonnon sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain 3–6 kohdennettuihin tavoitteisiin. Lukuvuosiarviointi 6. luokalla perustuu paikallisessa opetussuunnitelmassa kyseiselle vuosiluokalle kohdennettuihin oppiaineen opetuksen tavoitteisiin.

Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää uskonnon valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppilas on saavuttanut uskonnon tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan uskonnon tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin lukuvuosiarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy uskonnon lukuvuosiarviointiin ja siitä muodostettavaan arvosanaan. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Osaamisen kuvaus arvosanalle 4: Ei saavuta kriteerejä arvosanalle 5, vaikka on läsnä opetuksessa. Arvioitavaa työskentelyä tavoitteiden saavuttamiseksi ei ole todennettavissa.

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 6	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9	Osaamisen kuvaus arvosanalle 10
T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin	S1	Oppilas perehtyy opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä sen keskeisiin oppeihin.	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa nimetä opiskeltavan uskonnon pyhän kirjan tai keskeisen lähteen ja tunnistaa jonkin käsitellyistä kertomuksista tai opeista.	Oppilas osaa nimetä uskonnoille keskeisiä pyhiä kirjoja ja oppeja. Oppilas osaa kertoa ohjautusti jonkin kertomuksen.	Oppilas osaa kertoa opiskeltavasta uskonnosta jonkin keskeisen opin ja kertomuksen. Oppilas osaa kertoa ohjautusti jotain kertomuksen merkityksistä tai tavoista tulkita sitä.	Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon pyhistä kirjoista sekä kuvailla kertomusten merkityksiä tai tapoja tulkita niitä.	Oppilas osaa pohtia kertomusten sisältöjä ja tulkittaa. Oppilas osaa kuvailla keskeisimpien oppien merkityksiä opiskeltavan uskonnon kannalta.	Oppilas osaa pohtia kertomusten sisältöjä, tulkittaa ja ymmärtää keskeisimmän. Oppilas osaa analysoida keskeisimpien oppien merkityksiä opiskeltavan uskonnon kannalta.
T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin ja pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin	S1	Oppilas tutustuu opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin.	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas tunnistaa opiskeltavaan uskontoon liittyvän rituaalin tai tavan sekä pyhän paikan tai rakennuksen.	Oppilas osaa nimetä joitakin opiskeltavaan uskontoon liittyviä rituaaleja, tapoja sekä pyhiä paikkoja ja rakennuksia.	Oppilas osaa nimetä opiskeltavasta uskonnosta rituaaleja ja tapoja sekä pyhän paikan tai rakennuksen.	Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon keskeisistä rituaaleista ja tavoista sekä kuvailla uskonnon pyhiä paikkoja tai rakennuksia.	Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon keskeisten rituaalien ja tapojen sekä pyhien paikkojen ja rakennusten merkityssisällöistä.	Oppilas ymmärtää laajalaisesti opiskeltavan uskonnon keskeisten rituaalien ja tapojen sekä pyhien paikkojen ja rakennusten merkityssisällöistä.

T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta	S1, S2	Oppilas tunnistaa uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta.	Uskonnon kielen ja symbolien analysointi	Oppilas tunnistaa annetuista esimerkeistä uskonnollisen symbolin, vertauskuvan, kielikuvan tai väitteen.	Oppilas osaa liittää joitakin symboleita niiden merkityksiin.	Oppilas osaa antaa esimerkin uskonnollisesta kielestä.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä uskonnollisesta kielestä ja sen vertauskuvallisuudesta.	Oppilas osaa kertoa uskonnollisen kielen erityispiirteistä ja vertauskuvallisuudesta.	Oppilas osaa kertoa laajalaisesti uskonnollisen kielen erityispiirteistä ja vertauskuvallisuudesta eri uskonnoissa.
T4 ohjata oppilas etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä	S1, S2, S3	Oppilas harjaantuu etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä.	Oppimaan oppimisen taidot uskonnon opiskelussa	Oppilas osaa ohjatusti etsiä uskontoa koskevaa tietoa annetuista lähteistä.	Oppilas osaa etsiä uskontoa koskevaa tietoa annetuista lähteistä.	Oppilas osaa etsiä uskontoa koskevaa tietoa useasta lähteestä.	Oppilas osaa käyttää hakeamaansa tietoa ja tunnistaa, että tietolähteiden luotettavuudessa on eroja.	Oppilas osaa etsiä ja vertailla uskontoa koskevaa tietoa eri lähteistä sekä tehdä havaintoja lähteiden luotettavuudesta.	Oppilas osaa etsiä ja vertailla uskontoa koskevaa tietoa eri lähteistä sekä tehdä havaintoja lähteiden luotettavuudesta. Osoittaa kriittistä analysointia.
T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan	S1, S2	Oppilas perehtyy Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan.	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas tunnistaa annetuista esimerkeistä Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin tai nykytilaan liittyviä piirteitä.	Oppilas osaa kertoa jonkin esimerkin Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin tai nykytilaan liittyvään piirteeseen.	Oppilas osaa kertoa esimerkkejä Suomen ja Euroopan uskonnollisista ja katsomuksellisista juurista tai nykytilasta.	Oppilas tunnistaa uskontojen ja katsomusten vaikutuksia kulttuurissa ja yhteiskunnissa Suomessa ja Euroopassa.	Oppilas osaa kertoa esimerkkejä uskontojen ja katsomusten vaikutuksesta kulttuuriin ja yhteiskuntaan Suomessa ja Euroopassa.	Oppilas osaa kertoa monipuolisia esimerkkejä uskontojen ja katsomusten vaikutuksesta kulttuuriin ja yhteiskuntaan Suomessa ja Euroopassa.

T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa	S2, S3	Oppilas tutustuu juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin sekä niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa.	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas tunnistaa ane-tuista esimer-keistä juuta-laisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteitä.	Oppilas osaa luetella juuta-laisuuden, kristinuskon ja islamin joi-takin pääpiir-teitä.	Oppilas osaa kertoa juuta-laisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteistä.	Oppilas osaa vertailla juu-talaisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteitä.	Oppilas osaa kertoa juuta-laisuuden, kristinuskon ja islamin vai-kutuksesta tai historiasta Euroopassa.	Oppilas osaa kertoa katta-vasti juutalai-suuden, kris-tinuskon ja is-lamin vaiku-tuksesta ja historiasta Euroopassa.
T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa	S1, S2, S3	Oppilas ymmärtää, mitä tarkoitetaan pyhän käsitteellä sekä pyrkii kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää. Hän tietää, miten toimitaan erilaisissa uskonnollisissa tilanteissa ja paikoissa sekä pyrkii käyttäytymään niissä asianmukaisesti ja kunnioittavasti.	Uskonnon monilukutaito	Oppilas tunnistaa tai osaa nimetä jonkin pyhänä pidetyn asian tai siihen liittyvän tavan. <i>Käyttäytymiseen liittyvää tavoitteen osaa ei arvioida.</i>	Oppilas osaa nimetä joitakin erilaisia pyhinä pidettyjä asioita ja kuvailla, millaisia tapoja niihin liittyy.	Oppilas osaa nimetä erilaisia pyhinä pidettyjä asioita ja kuvailla, millaisia tapoja niihin liittyy. <i>Käyttäytymiseen liittyvää tavoitteen osaa ei arvioida.</i>	Oppilas ymmärtää, mitä tarkoitetaan toisen pyhän kunnioittamisella. Oppilas osaa antaa esimerkkejä uskonnollisiin tilanteisiin ja paikkoihin sekä muihin pyhiin asioihin liittyvästä tapakulttuurista. <i>Käyttäytymiseen liittyvää tavoitteen osaa ei arvioida.</i>	Oppilas osaa kertoa, miten pyhyys voi ilmetä eri tavoin uskonnoissa. <i>Käyttäytymiseen liittyvää tavoitteen osaa ei arvioida.</i>	Oppilas osaa kertoa monipuolisesti, miten pyhyys voi ilmetä useilla tavoilla uskonnoissa ja pystyy reflektoimaan pyhää suhteessa omaan elämään.

T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin	S1, S2, S3	Oppilas perehtyy opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin.	Etiikkaa koskeva tieto	Oppilas tunnistaa tai osaa nimetä yksittäisen esimerkin opiskeltavan uskonnon eettisistä opetuksista.	Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä yksittäisen esimerkin opiskeltavan uskonnon eettisistä opetuksista.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä opiskeltavan uskonnon eettisistä opetuksista tai uskontoja yhdistävistä eettisistä periaatteista.	Oppilas osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon keskeisiä eettisiä opetuksia ja kertoa jostakin uskontoja yhdistävästä eettisestä periaatteesta sekä antaa esimerkkejä niiden soveltamisesta arjen tilanteisiin.	Oppilas osaa pohtia uskontojen erilisten eettisten periaatteiden soveltamista arjessa.	Oppilas osaa pohtia uskontojen erilisten eettisten periaatteiden soveltamista arjessa erilaista katsomusten lähtökohdista.
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta	S2, S3	Oppilas ymmärtää ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta.	Ihmisoikeusetiikka	Oppilas tunnistaa annetuista esimerkeistä ihmisoikeuksia tai Lapsen oikeuksien sopimuksesta nousevia lapsen oikeuksia.	Oppilas osaa kertoa jonkin esimerkin lapsen oikeuksista ja muista ihmisoikeuksista.	Oppilas osaa kertoa esimerkkejä lapsen oikeuksista tai muista ihmisoikeuksista.	Oppilas osaa kertoa lapsen oikeuksien ja muiden ihmisoikeuksien vaikutuksesta omaan elämänpiiriinsä.	Oppilas osaa pohtia lapsen oikeuksiin ja muihin ihmisoikeuksiin liittyviä kysymyksiä yksilön ja yhteisön näkökulmista.	Oppilas osaa pohtia lapsen oikeuksiin ja muihin ihmisoikeuksiin liittyviä kysymyksiä kriittisesti sekä laajasti yksilön ja yhteisön näkökulmista.

<p>T10 ohjata oppilasta arviomaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta</p>	<p>S2, S3</p>	<p>Oppilas harjaantuu arviomaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta.</p>	<p>Eettinen pohdinta</p>	<p>Oppilas tunnistaa aneetuista esimerkeistä joitain toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja tai eettisiä valintatilanteita.</p>	<p>Oppilas tunnistaa jonkin eettisen periaatteen. Oppilas osaa kertoa esimerkin eettisestä valintatilanteista.</p>	<p>Oppilas tunnistaa eettisiä periaatteita. Oppilas osaa kertoa esimerkkejä eettisistä valintatilanteista ja antaa niihin ratkaisuvaihtoehtoja.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon ja uskontojen yhteisistä eettisistä periaatteista ja antaa esimerkkejä niiden soveltamisesta. Oppilas osaa kertoa arjen esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamisesta.</p>	<p>Oppilas osaa pohtia omia valintojaan ja eettisiä valintatilanteita arvojen, erilaisten eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmista.</p>	<p>Oppilas osaa pohtia omia sekä muiden valintoja ja eettisiä valintatilanteita arvojen, erilaisten eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmista. Oppilas pysyy objektiiviseen eettiseen tarkasteluun.</p>
<p>T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatustaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään</p>	<p>S1, S2, S3</p>	<p>Oppilas harjoittelee keskustelemaan eettisistä kysymyksistä sekä kehittää ajattelun ja dialogitaitojaan.</p>	<p>Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot</p>	<p>Oppilas osaa kuunnella muita ja ilmaista jollain tavoin ajatustaan.</p>	<p>Oppilas osaa kuunnella muita ja ottaa osaa yhteiseen keskusteluun.</p>	<p>Oppilas ottaa osaa yhteiseen keskusteluun ja ilmaisee itseään rakentavasti.</p>	<p>Oppilas huomioi muut keskusteluun osallistujat ja osaa perustella omia näkemyksiään.</p>	<p>Oppilas osaa keskustella vastavuoroisesti sekä pohtia ja rakentaa omia näkemyksiään vuorovaikutuksessa muiden kanssa.</p>	<p>Oppilas keskustelelee vastavuoroisesti sekä pohtii ja rakentaa omia näkemyksiään vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Oppilas pysyy myös tukemaan muita sekä osoittaa aktiivisuutta keskustelussa.</p>

T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään	S3	Oppilas saa valmiuksia muodostaa ja vahvistaa myönteistä maailmankatsomustaan, itsetuntoaan ja luottamusta elämäänsä.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perustana. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>					
---	----	---	--	--	--	--	--	--	--

Elämäkatsomustieto

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi elämäkatsomustiedossa vuosiluokilla 3–6

Elämäkatsomustiedon opetuksessa oppimisen arviointi on ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilasta perehtymään ja tutki-
maan oppimisen kannalta keskeisiä lähteitä ja piirteitä sekä tekemään asioista omia tulkintoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjallisen ja
suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Tärkeää on niiden kautta osoitettu ilmaisu ja perustelu-
taito. Yksityiskohtaisen muistamisen sijaan arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen sekä ajattelun ja argumentaation kehitty-
seen.

Elämäkatsomustiedon sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosi-
luokittain 3–6 kohdennettuihin tavoitteisiin. Lukuvuosiarviointi 6. luokalla perustuu paikallisessa opetussuunnitelmassa kyseiselle vuosiluokalle kohdennettui-
hin oppiaineen opetuksen tavoitteisiin.

Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositolustusta varten opettaja käyttää elämäkatsomustiedon valtakunnallisia arviointikriteereitä.
Oppilas on saavuttanut elämäkatsomustiedon tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan
kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan elämäkatsomustiedon tavoitteiden
pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin lukuvuosiarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompen-
soida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy elämäkatsomustiedon lukuvuosiarviointiin ja siitä
muodostettavaan arvosanaan.

Osaamisen kuvaus arvosanalle 4: Ei saavuta kriteerejä arvosanalle 5, vaikka on läsnä opetuksessa. Arvioitavaa työskentelyä tavoitteiden saavuttamiseksi ei
ole todennettavissa.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 6	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9	Osaamisen kuvaus arvosanalle 10
T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltaamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin	S1–S4	Oppilas harjaantuu eettisen ajattelun taidoissa. Hän osaa soveltaa eettisiä periaatteita arjen tilanteissa ja valinnoissa.	Kyky eettiseen ajatteluun ja eettisten periaatteiden soveltamiseen	Oppilas osaa kuvailla ohjautusti jonkin eettisen periaatteen tai arjessa tehtävän eettisen valinnan.	Oppilas osaa kuvailla osittain ohjautusti jonkin eettisen periaatteen tai arjessa tehtävän eettisen valinnan.	Oppilas osaa kuvailla ja perustella yhden eettisen periaatteen ja yhden arjessa tehtävän eettisen valinnan.	Oppilas ymmärtää etiikan keskeisiä käsitteitä ja periaatteita. Oppilas osaa kuvailla ja perustella, miten voi soveltaa eettisiä periaatteita arjessa.	Oppilas ymmärtää etiikan keskeisiä käsitteitä ja periaatteita. Oppilas osaa selittää ja perustella eettisten periaatteiden johdonmukaista soveltamista eri tilanteissa.	Oppilas ymmärtää laajasti etiikan keskeisiä käsitteitä ja periaatteita. Oppilas osaa kriittisesti selittää ja perustella eettisten periaatteiden johdonmukaista soveltamista eri tilanteissa.
T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita	S1–S4	Oppilas oppii havaitsemaan väitteitä ja tunnistamaan sekä arvioimaan niiden perusteluita.	Väitteiden ja perusteluiden tunnistaminen ja arviointi	Oppilas osaa tunnistaa ohjautusti keskustelusta tai tekstistä väitteen.	Oppilas osaa löytää keskustelusta ja tekstistä jonkin väitteen.	Oppilas osaa löytää keskustelusta ja tekstistä väitteen ja sille perustelun.	Oppilas osaa löytää keskustelusta ja tekstistä keskeisiä väitteitä ja niiden perusteluita sekä pohtia perusteluiden	Oppilas osaa löytää keskustelusta ja erilaisista teksteistä keskeisiä väitteitä perusteluneen. Oppilas osaa pohtia	Oppilas osaa löytää keskustelusta ja erilaisista teksteistä keskeisiä väitteitä perusteluneen ja arvioida kriittisesti niiden asiaankuuluvuutta.

							asiaankuulu- vuutta.	monipuolisesti perusteluiden asiaankuulu- vuutta.	
T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan	S1, S2, S3	Oppilas oivaltaa asioiden välisiä suhteita, tunnistaa virheellistä päättelyä sekä kehittyä ajattelun taidoissa.	Ajattelun taidot	Oppilas osaa tehdä ohjautusti havaintoja asioiden välisistä suhteista tai virheellisestä päättelystä.	Oppilas osaa tehdä jonkin havainnon asioiden välisistä suhteista ja virheellisestä päättelystä.	Oppilas osaa tehdä havaintoja asioiden välisistä suhteista ja virheellisestä päättelystä.	Oppilas oivaltaa asioiden välisiä suhteita. Oppilas osaa tunnistaa virheellistä päättelyä ja välttää sitä omassa ajattelussaan.	Oppilas oivaltaa asioiden välisiä suhteita monipuolisesti ja tunnistaa virheellistä päättelyä. Oppilas osaa hyödyntää näitä taitoja omassa ajattelussaan.	Oppilas oivaltaa asioiden välisiä suhteita monipuolisesti ja tunnistaa virheellistä päättelyä. Oppilas käyttää näitä taitoja omassa ajattelussaan.
T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta	S1, S2, S3	Oppilas osaa kantaa vastuuta itsestä, toisista ja luonnosta.	Vastuullisen toiminnan ymmärtäminen	Oppilas osaa kuvailla ohjautusti yhden tavan kantaa vastuuta itsestä, toisista ihmisistä tai luonnosta.	Oppilas osaa kuvailla osittain ohjautusti yhden tavan kantaa vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta.	Oppilas osaa kuvailla yhden tavan kantaa vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta.	Oppilas osaa kuvailla, mitä tarkoittaa itsestä, toisista ja luonnosta vastuun ottaminen, sekä kertoa, mitä vastuun kantaminen tarkoittaa omassa toiminnassa.	Oppilas osaa selittää ja perustella, mitä tarkoittaa itsestä, toisista ja luonnosta vastuun ottaminen, sekä kuvata erilaisin esimerkein, mitä vastuun kantaminen tarkoittaa omassa	Oppilas osaa selittää ja perustella, mitä tarkoittaa itsestä, toisista ja luonnosta vastuun ottaminen, sekä kuvata erilaisin esimerkein, mitä vastuun kantaminen tarkoittaa omassa toiminnassa. Hän toimii edellä mainittujen

								toiminnassa.	periaatteiden mukaisesti.
T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä	S2, S3, S4	Oppilas tutustuu suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottaa kulttuurista moninaisuutta ilmiönä.	Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa mainita ohjautusti yhden kulttuurivähemmistön. Oppilas osaa nimetä ohjautusti yhden kulttuuriperintökohteen.	Oppilas tietää jonkin kulttuurivähemmistön. Oppilas osaa nimetä yhden kulttuuriperintökohteen.	Oppilas tietää, että on erilaisia kulttuureja, ja osaa mainita yhden kulttuurivähemmistön ja siihen liittyvän piirteen. Oppilas osaa nimetä yhden kulttuuriperintökohteen.	Oppilas osaa nimetä ja selittää joitakin kulttuuriin liittyviä piirteitä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja maailman kulttuuriperinnöstä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä yhteiskunnan kulttuurisesta moninaisuudesta.	Oppilas osaa nimetä ja selittää useita kulttuuriin liittyviä piirteitä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja maailman kulttuuriperinnöstä. Oppilas osaa kuvailla yhteisön tai yhteiskunnan kulttuurista moninaisuutta ja pohtia sen merkitystä kriittisesti. Oppilas ymmärtää kulttuurien moninaisuuden.	
T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleisivistystään	S1–S4	Oppilas tunnistaa katsomusten ja kulttuurien peruspiirteitä sekä tunnistaa ja käyttää katsomuksellisia käsitteitä.	Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa nimetä jonkin katsomuksen, kulttuurin tai katsomuksellisen käsitteen.	Oppilas osaa nimetä muutamia katsomuksen yleispiirteitä.	Oppilas osaa nimetä jonkin katsomuksen tai kulttuurin sekä siihen liittyviä piirteitä.	Oppilas osaa nimetä jonkin katsomuksen tai kulttuurin ja kertoa siitä katsomuksellisten käsitteiden avulla.	Oppilas osaa nimetä joitakin katsomuksia ja kulttuureja sekä kertoa ja antaa niistä esimerkkejä katsomuksellisia käsitteitä käyttäen.	Oppilas osaa nimetä useita katsomuksia ja kulttuureja sekä kertoa ja antaa niistä esimerkkejä katsomuksellisia käsitteitä käyttäen.

						Oppilas tietää ainakin yhden katsomuksellisen käsitteen.			
T7 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan	S1–S4	Oppilas havainnoi omaa katsomuksellista osaamistaan ja asettaa sen pohjalta tavoitteita sekä arvioi katsomuksellista oppimistaan.	Oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa ohjautusti yhden tavoitteen omalle katsomukselliselle oppimiselleen.	Oppilas asettaa tavoitteen omalle katsomukselliselle oppimiselle.	Oppilas tunnistaa osaamistaan ja asettaa ainakin yhden tavoitteen omalle katsomukselliselle oppimiselleen. Oppilas suunnittelee ja arvioi ohjautusti opiskeluaan.	Oppilas osaa asettaa katsomukselliseen oppimiseensa liittyviä itselleen sopivia tavoitteita, pyrkii toimimaan tavoitteiden suunnassa ja arvioi niiden toteutumista.	Oppilas osaa asettaa katsomukselliseen oppimiseensa liittyviä itselleen sopivia tavoitteita ja toimii niiden mukaisesti. Oppilas arvioi monipuolisesti tavoitteiden toteutumista.	Oppilas osaa asettaa katsomukselliseen oppimiseensa liittyviä itselleen sopivia tavoitteita ja toimii niiden mukaisesti. Oppilas arvioi monipuolisesti tavoitteiden toteutumista. Oppilas haluaa kehittyä ja näin haastaa itseään.
T8 rohkaista oppilasta ilmaistamaan katso- mustaan ja kuuntelemaan muiden	S1, S2, S3	Oppilas ilmaisee katso- mustaan ja toimii rakentavassa vuorovaikutuksessa ryhmän jäsenenä.	Vuorovaikutustaidot ja toiminta ryhmän jäsenenä	Oppilas kuuntelee muiden katsomuksellisia kannanottoja asiallisesti.	Oppilas kuuntelee muiden katsomuksellisia kannanottoja asiallisesti sekä joskus osallistuu	Oppilas tuo ohjautusti omia katsomuksellisia kannanottojaan tai identiteettiään.	Oppilas ilmaisee omia katsomuksellisia kannanottojaan tai identiteettiään rakentavasti.	Oppilas ilmaisee omia katsomuksellisia kannanottojaan tai identiteettiään monipuolisesti.	Oppilas ilmaisee omia katsomuksellisia kannanottojaan tai identiteettiään monipuolisesti ja kriittisesti.

katsomuksellisia kannanottoja					keskusteluun.	Oppilas toimii vuorovaikutuksessa toisten kanssa asiallisesti.	Oppilas toimii positiivisessa vuorovaikutuksessa toisten kanssa.	Oppilas toimii rakentavassa vuorovaikutuksessa toisten kanssa.	Oppilas toimii rakentavassa vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Oppilas ottaa vastuuta yhteisestä vuorovaikutuksesta.
T9 ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia	S3	Oppilas ymmärtää käsitteen ihmisoikeudet sekä tietää, mikä on YK:n ihmisoikeuksien julistus ja millaisia oikeuksia lapsilla on.	Ihmisoikeusetiikan tunteminen	Oppilas osaa kuvailla ohjautusti yhden keskeisen lapsen oikeuden.	Oppilas tietää käsitteen ihmisoikeudet ja tietää niiden olemassaolon. Oppilas tietää, että on olemassa ihmisoikeuksia, ja osaa kuvailla niistä yhden keskeisen. Oppilas tietää, että on olemassa lapsen oikeuksia, ja osaa kuvailla niistä yhden keskeisen.	Oppilas tietää käsitteen ihmisoikeudet. Oppilas tietää, että on olemassa ihmisoikeuksia, ja osaa kuvailla niistä yhden keskeisen. Oppilas tietää, että on olemassa lapsen oikeuksia, ja osaa kuvailla niistä kaksi.	Oppilas ymmärtää käsitteen ihmisoikeudet. Oppilas tietää, että on olemassa YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus, ja osaa kuvailla siitä kaksi ihmisoikeutta. Oppilas tietää, että on olemassa monia lapsen oikeuksia, ja osaa kuvailla niistä kaksi.	Oppilas ymmärtää ja osaa selittää käsitteen ihmisoikeudet. Oppilas tietää, että on olemassa YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus, ja osaa kuvailla siitä ainakin kolme ihmisoikeutta. Oppilas tietää ja osaa perustella sen, että on olemassa monia lapsen oikeuksia, ja osaa kuvailla niitä.	Oppilas ymmärtää ja osaa selittää käsitteen ihmisoikeudet. Oppilas tietää, että on olemassa YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus, ja osaa kuvailla niitä. Oppilas tietää ja osaa perustella sen, että on olemassa monia lapsen oikeuksia, ja osaa kuvailla niitä.

								niistä ainakin kolme.	
T10 rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään	S1–S4	Oppilas tietää, että on olemassa kansainvälisesti sovittuja kestävän kehityksen tavoitteita. Hän osaa toimia omassa lähiympäristössään vastuullisesti.	Vaikuttamisen keinojen tunteminen	Oppilas osaa kertoa ohjautusti yhden tavan toimia vastuullisesti omassa lähiympäristössä.	Oppilas ymmärtää, mitä on kestävä kehitys.	Oppilas osaa kuvailla yhden kestävän kehityksen tavoitteen. Oppilas osaa kuvailla yhden tavan toimia vastuullisesti lähiympäristössä.	Oppilas tietää, että kestävän kehityksen tavoitteita on erilaisia, ja osaa kuvailla ja perustella niistä kaksi. Oppilas osaa antaa esimerkkejä oman toiminnan vastuullisuudesta.	Oppilas tietää, että kestävän tulevaisuuden tavoitteisto on laaja kokonaisuus. Oppilas osaa kuvailla ja perustella kolme kestävän kehityksen tavoitetta. Oppilas osaa kuvailla ja perustella kaksi tärkeää tapaa toimia vastuullisesti lähiympäristössä ja kertoa, miten niissä voisi olla aloitteellinen.	Oppilas tietää, että kestävän tulevaisuuden tavoitteisto on laaja kokonaisuus. Oppilas osaa kuvailla ja perustella kestävän kehityksen tavoitteita laaja-alaisesti. Oppilas osaa kuvailla ja perustella tärkeitä tapoja toimia vastuullisesti lähiympäristössä ja kertoa, miten niissä voisi olla aloitteellinen ja toimii itse sen mukaisesti.

Historia

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi historiassa vuosiluokilla 3–6

Historian opetuksessa oppimisen arviointi on oppilasta ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilasta tutkimaan erilaisia historiallisia lähteitä ja tekemään niistä omia tulkintojaan. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjalliset ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun kehittämiseen.

Historian sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain 3–6 kohdennettuihin tavoitteisiin. Lukuvuosiarviointi 6. luokalla perustuu paikallisessa opetussuunnitelmassa kyseiselle vuosiluokalle kohdennettuihin oppiaineen opetuksen tavoitteisiin.

Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää historian valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppilas on saavuttanut historian tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan historian tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin lukuvuosiarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy historian lukuvuosiarviointiin ja siitä muodostettavaan arvosanaan.

Opintojen edistymisen kannalta keskeistä on tutkimisen, toimimisen ja menneisyyteen eläytymisen ohella ankkuroituminen kulttuuriympäristöön, aikaperspektiivin hahmottaminen sekä ihmisen toimijuuden ja historian merkityksen oivaltaminen ihmiskunnan ja oman elämän kannalta nyt ja tulevaisuudessa.

Osaamisen kuvaus arvosanalle 4: Ei saavuta kriteerejä arvosanalle 5, vaikka on läsnä opetuksessa. Arvioitavaa työskentelyä tavoitteiden saavuttamiseksi ei ole todennettavissa.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosalalle 5	Osaamisen kuvaus arvosalalla 6	Osaamisen kuvaus arvosalalle 7	Osaamisen kuvaus arvosalalle 8	Osaamisen kuvaus arvosalalle 9	Osaamisen kuvaus arvosalalle 10
Merkitys, arvot ja asenteet									
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena	S1–S5	Oppilas kiinnostuu historiasta tiedonalana ja sen merkityksestä identiteetille.		<i>Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>					

Tiedon hankkiminen menneisyydestä									
T2 johdattaa oppilasta tunnistamaan erilaisia historian lähteitä	S1–S5	Oppilas tunnistaa erilaisia historian lähteitä.	Historian tietolähteiden tunnistaminen	Oppilas tunnistaa joitakin historian lähteitä.	Oppilas tunnistaa joitakin historiallisia lähteitä sekä aikakausia.	Oppilas antaa esimerkkejä historian alkuperäislähteistä opskeltavilta aikakausilta.	Oppilas antaa esimerkin, miten alkuperäislähde eroaa toisen käden lähteestä.	Oppilas antaa esimerkkejä, miten alkuperäislähteet eroavat toisen käden lähteistä opskeltavilla aikakausilla.	Oppilas antaa monipuolisia esimerkkejä, miten alkuperäislähteet eroavat toisen käden lähteistä opskeltavilla aikakausilla.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan historiatiedon tulkinnallisuuden	S1–S5	Oppilas havaitsee historiatiedon tulkinnallisuuden.	Historiatiedon tulkinnallisuuden havaitseminen	Oppilas antaa esimerkkejä historian faktoista.	Oppilas antaa esimerkkejä historian faktoista sekä tietää, että on olemassa tulkintoja.	Oppilas antaa esimerkkejä historian faktoista ja tulkinnoista.	Oppilas tunnistaa, että samasta tapahtumasta tai ilmiöstä voi olla erilaisia tulkintoja.	Oppilas antaa esimerkkejä samaan tapahtumaan tai ilmiöön liittyvistä erilaisista tulkinnoista.	Oppilas antaa monipuolisia esimerkkejä samaan tapahtumaan tai ilmiöön liittyvistä erilaisista tulkinnoista kriittisesti.

Historian ilmiöiden ymmärtäminen									
T4 auttaa oppilasta ymmärtämään erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin sekä käyttämään niihin liittyviä historiallisia käsitteitä	S1–S5	Oppilas ymmärtää tapoja jakaa historia aikakausiin ja niihin liittyviä käsitteitä.	Kronologian ymmärrys	Oppilas tunnistaa keskeisiä historiaan liittyviä ajanjäsentämissuotoja (vanha aika, keskiaika, uusi aika; esihistoria, historia; eaa, jaa).	Oppilas nimeää keskeisiä historiaan liittyviä ajanjäsentämissuotoja.	Oppilas nimeää keskeisiä historiaan liittyviä ajanjäsentämissuotoja ja sijoittaa eri aikakausien tapahtumia aikajärjestykseen.	Oppilas käyttää keskeisiä historiaan liittyviä ajanjäsentämissuotoja sekä antaa esimerkkejä eri aikakausien yhteiskunnille ominaisista piirteistä.	Oppilas kuvaillee asioita, joiden perusteella tehdään historiallisia aikakausijakoja.	Oppilas osaa avata syitä, joiden perusteella tehdään historiallisia aikakausijakoja sekä suhtautuu aikakausijakoihin kriittisesti.
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toiminnan motiiveja	S1–S5	Oppilas ymmärtää ihmisen toiminnan motiiveja erilaisissa historiallisissa tilanteissa.	Historiallinen empatia	Oppilas tunnistaa, että ihmisillä on ollut erilaisia motiiveja toiminnalleen.	Oppilas ymmärtää, että ihmisillä on ollut erilaisia motiiveja toiminnalleen.	Oppilas antaa esimerkkejä menneisyyden ihmisten toiminnan motiiveista.	Oppilas asettautuu menneen ajan ihmisen asemaan ja nimeää tämän toiminnan motiiveja.	Oppilas asettautuu menneen ajan ihmisen asemaan ja tarkastelee, miten hänen yhteiskunnallinen asemansa vaikuttaa hänen toimintaansa.	Oppilas osaa selittää menneen ajan ihmisen asemaa ja sen merkitystä sekä tarkastelee, miten hänen yhteiskunnallinen asemansa vaikuttaa hänen toimintaansa.

T6 johdattaa oppilasta hahmottamaan erilaisia syitä ja seurauksia historian tapahtumille ja ilmiöille	S1–S5	Oppilas tunnistaa historiallisille tapahtumille ja ilmiöille syitä ja seurauksia.	Syy ja seuraussuhteiden hahmottaminen historiassa	Oppilas tunnistaa yksittäisen syyn tai seurauksen menneisyydessä tapahtuneelle asialle.	Oppilas ymmärtää yksittäisen syyn tai seurauksen menneisyydessä tapahtuneelle asialle.	Oppilas tunnistaa yksittäisen syyn ja siitä johtuvan seurauksen menneisyydessä tapahtuneille asioille.	Oppilas tunnistaa syitä ja seurauksia menneisyydessä tapahtuneille asioille.	Oppilas tunnistaa erilaisia syitä (suoria ja epäsuoria) ja seurauksia (lyhyt ja pitkäkestoisia) menneisyydessä tapahtuneille asioille.	Oppilas osaa selittää monipuolisesti ja kriittisesti erilaisia syitä (suoria ja epäsuoria) ja seurauksia (lyhyt ja pitkäkestoisia) menneisyydessä tapahtuneille asioille.
T7 auttaa oppilasta tunnistamaan muutoksia oman perheen tai yhteisön historiassa sekä ymmärtämään, miten samat muutokset ovat voineet tarkoittaa eri asioita eri ihmisille	S1–S5	Oppilas tunnistaa muutoksia ja niiden merkityksiä eri ihmisille ja ymmärtää, miten samat muutokset ovat voineet tarkoittaa eri asioita eri ihmisille.	Muutoksen hahmottaminen	Oppilas tunnistaa asioita, jotka ovat muuttuneet.	Oppilas ymmärtää asioita, jotka ovat muuttuneet.	Oppilas tunnistaa muutoksia menneisyydessä ja antaa esimerkin muutoksen merkityksestä eri ihmisille.	Oppilas kuvaillee esimerkkien avulla, miten muutos ei ole merkinnyt samaa eri ihmisryhmille.	Oppilas antaa esimerkkejä tilanteista, joissa eri ihmisille tai ihmisryhmille muutos ei ole sama asia kuin edistys.	Oppilas kertoo ja kuvaillee monipuolisesti tilanteista, joissa eri ihmisille tai ihmisryhmille muutos ei ole sama asia kuin edistys.

T8 harjaan- nuttaa oppi- lasta hahmot- tamaan jatku- vuuksia histo- riassa	S1–S5	Oppilas hah- mottaa jatku- vuuksia histo- riassa.	Jatkuvuuden tunnistami- nen	Oppilas tun- nistaa jonkin menneisyy- den asian nä- kymisen tässä päivässä.	Oppilas ym- märtää, että menneisyys vaikuttaa nykyi- syyteen.	Oppilas ni- meää asioita, joissa näkyy jatkuvuutta aikakaudesta toiseen.	Oppilas kuvai- lee asioiden jatkuvuutta menneisyy- dessä.	Oppilas ker- too syitä, miksi jokin asia ei ole muuttunut eri aikoina.	Oppilas osaa kertoa laaja- alaisesti men- neisyyden vai- kutuksesta muutokseen ja pysyvyy- teen.
Historiallisen tiedon käyttäminen									
T9 ohjata op- pilasta esittä- mään muu- toksille syitä	S1–S5	Oppilas osaa esittää muu- tokselle syitä.	Syy ja seu- raussuhteen kuvaileminen	Oppilas osoit- taa jonkin syyntä muutok- seen.	Oppilas huo- maa muutok- sen syitä.	Oppilas antaa esimerkkejä muutokseen johtaneista syyistä.	Oppilas kuvai- lee suorien ja epäsuorien syyiden vaiku- tuksia muu- tokseen.	Oppilas ver- tailee erilais- ten syyiden vaikutuksia muutokseen.	Oppilas ym- märtää muu- toksen ja sii- hen johtaneet monipuoliset syyt.
T10 ohjata oppilasta sel- littämään, mi- ten tulkinnat saattavat muuttua uu- sien lähteiden tai tarkastelu- tapojen myötä	S1–S5	Oppilas osaa selittää, miten tulkinnat menneisyy- destä saatta- vat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelu- tapojen myötä.	Tulkintojen selittäminen	Oppilas ker- too esimerkin tilanteesta, josta on erilai- sia tulkintoja.	Oppilas kertoo yhden esimer- kin avulla, mi- ten uusi lähde vaikuttaa näke- myksiin.	Oppilas selit- tää yhden esi- merkin avulla, miten uudet lähteet saatta- vat muuttaa historian tapahtuman tai ilmiön tulkin- taa.	Oppilas selit- tää esimerk- kien avulla, miten uudet lähteet ja tar- kastelutavat saattavat muuttaa his- torian tulkin- toja.	Oppilas ver- tailee samasta historian tapahtuman tai ilmiöstä tehtyjä tulkin- toja ja kertoo, miten lähteiden valinta vaikuttaa tul- kintaan.	Oppilas ver- tailee ja ym- märtää sa- masta histo- rian tapahtu- masta tai ilmi- östä tehtyjä tulkintoja ja osoittaa kriit- tisyttä kerto- malla, miten

									lähteiden valintaa vaikuttaa tulkintaan.
T11 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toimintaa	S1–S5	Oppilas selittää ihmisen toiminnan tarkoituksensa.	Ihmisen toiminnan selittäminen	Oppilas osoittaa, miten jokin ihmisen toiminnan motiivi näkyy tämän toiminnassa.	Oppilas ymmärtää ihmisen toiminnan muodostuvan monista erisyyksistä.	Oppilas kuvaillee mahdollisia syitä menneisyyden ihmisen toiminnalle.	Oppilas esittää kuvauksen käsiteltävästä asiasta siten, että hän selittää tapahtuman tai ilmiön yksittäisen toimijan kannalta.	Oppilas analysoi ihmisten toiminnan motiiveja ja esittää kuvauksen siitä, miten yhteiskunnallinen asema vaikuttaa ihmisten toimintaan.	Oppilas analysoi ihmisten toiminnan motiiveja monipuolisesti ja esittää kuvauksia siitä, miten yhteiskunnallinen asema vaikuttaa ihmisten toimintaan.

Yhteiskuntaoppi

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 3–6

Yhteiskuntaopissa oppimisen arvioinnilla ja palautteella oppilasta ohjataan ja kannustetaan toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti omissa lähiyhteisöissään ja soveltamaan käytännössä yhteiskunnasta oppimiaan tietoja ja taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monipuolisesti erilaisia toiminnan ja tuottamisen tapoja. Huomiota kiinnitetään yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen hallintaan.

Yhteiskuntaopin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain 3–6 kohdennettuihin tavoitteisiin. Lukuvuosiarviointi 6. luokalla perustuu paikallisessa opetussuunnitelmassa kyseiselle vuosiluokalle kohdennettuihin oppiaineen opetuksen tavoitteisiin.

Määritellään osaamisen taso 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää yhteiskuntaopin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppilas on saavuttanut yhteiskuntaopin tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen taso. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan yhteiskuntaopin tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin lukuvuosiarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy yhteiskuntaopin lukuvuosiarviointiin ja siitä muodostettavaan arvosanaan.

Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppilas hahmottaa ympäröivän yhteiskunnan toimintaa sekä näkee itsensä osana kansalaisyhteiskuntaa omat vaikuttamismahdollisuutensa ja vastuunsa tiedostaen.

Osaamisen kuvaus arvosanalle 4: Ei saavuta kriteerejä arvosanalle 5, vaikka on läsnä opetuksessa. Arvioitavaa työskentelyä tavoitteiden saavuttamiseksi ei ole todennettavissa.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 6	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9	Osaamisen kuvaus arvosanalle 10
Merkitys, arvot ja asenteet									
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan ympäröivästä yhteiskunnasta ja yhteiskuntaopista tiedonalana	S1–S4	Oppilas kiinnostuu ympäröivästä yhteiskunnasta ja yhteiskuntaopista tiedonalana.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>					
T2 tukea oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin	S1–S4	Oppilas oppii harjaannuttamaan inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin liittyvää eettistä arviointikykyään.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>					

Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys									
T3 ohjata oppilasta hahmottamaan itsensä yksilönä ja erilaisen yhteisöjen jäsenenä, ymmärtämään ihmisoikeuksien ja tasa-arvon merkityksen sekä hahmottamaan yhteiskunnan oikeudellisia periaatteita	S1–S3	Oppilas oppii hahmottamaan itsensä yksilönä ja erilaisten yhteisöjen jäsenenä, ymmärtämään ihmisoikeuksien ja tasa-arvon merkityksen sekä hahmottamaan yhteiskunnan oikeudellisia periaatteita.	Yhteisten sääntöjen, ihmisoikeuksien ja tasa-arvon periaatteiden tarkastelu	Oppilas antaa esimerkkejä yhteisistä säännöistä. Oppilas tunnistaa ihmisoikeuksiin ja tasa-arvoon liittyviä asioita arkielämässä. Oppilas tunnistaa ohjautusti keskeisiä oikeudellisia periaatteita.	Oppilas kertoo, miksi tarvitaan joitakin sääntöjä. Oppilas nimeää ihmisoikeuksiin ja tasa-arvoon liittyviä asioita arkielämässä. Oppilas tunnistaa keskeisiä oikeudellisia periaatteita.	Oppilas kertoo, miksi tarvitaan yhteisiä sääntöjä. Oppilas kuvaillee tasa-arvon ja ihmisoikeuksien merkitystä. Oppilas antaa esimerkin oikeusjärjestelmän toiminnasta.	Oppilas selittää yhteisten sääntöjen merkityksen myös käytännössä. Oppilas perustelee, miksi ihmisoi-keudet ovat tärkeitä ja mi-hin oikeusjär-jestelmää tar-vitaan. Oppilas antaa esimerkkejä oikeusjärjes-telmän toi-minnasta.	Oppilas erittelee yhteisten sääntöjen, oikeusjär-jestelmän ja ihmisoikeuk-sien merki-tystä yhteis-kunnan toi-minnalle ja sen jäsenille.	Oppilas analysoi yhteisten sääntöjen ja oikeusjär-jestelmän ja ihmisoikeuk-sien merki-tystä yhteis-kunnan toi-minnalle ja sen jäsenille.
T4 ohjata oppilasta tarkastelemaan median roolia ja merkitystä omassa arjessa ja yhteiskunnassa	S1–S4	Oppilas oppii tarkastelemaan median roolia ja merkitystä omassa arjessa ja yhteiskunnassa.	Median roolin tarkastelu	Oppilas tunnistaa, miten media vaikuttaa hänen omassa elämässään.	Oppilas antaa joitakin esimerkkejä tavoista, joilla media vaikuttaa hänen omassa elämässään ja yhteiskunnassa.	Oppilas antaa esimerkkejä erilaisista tavoista, joilla media vaikuttaa hänen omassa elämässään ja yhteiskunnassa.	Oppilas kuvaillee, millainen merkitys medialla on hänen omassa elämässään ja miten erilaisia medioita voidaan käyttää	Oppilas erittelee median erilaisia tapoja vaikuttaa yhteiskunnassa ja tarkastelee median käyttöä ja merkitystä kriittisesti.	Oppilas analysoi median tapoja vaikuttaa yhteiskunnassa ja tarkastelee median käyttöä ja merkitystä kriittisesti.

							vaikuttamisen välineenä.		
T5 ohjata oppilasta oivaltamaan työntöön ja yrittäjyyden merkityksen lähiyhteisössään	S1, S4	Oppilas oppii ymmärtämään työntöön ja yrittäjyyden merkityksen lähiyhteisössään.	Työntöön ja yrittäjyyden merkityksen tarkastelu	Oppilas tunnistaa palkkatyön ja yrittäjyyden eroja.	Oppilas antaa joitakin esimerkkejä palkkatyön ja yrittäjyyden piirteistä ja nimeää niitä joitakin niitä edustavia ammatteja.	Oppilas antaa esimerkkejä palkkatyön ja yrittäjyyden piirteistä ja nimeää niitä edustavia ammatteja.	Oppilas kuvaillee työntöön ja yrittäjyyden merkitystä perheentoimeentulon lähteenä.	Oppilas analysoi palkkatyön ja yrittäjyyden merkitystä lähiyhteisössään.	Oppilas analysoi laajasti palkkatyön ja yrittäjyyden merkitystä lähiyhteisössään

<p>T6 tukea oppilasta ymmärtämään, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoituksia</p>	<p>S1–S3</p>	<p>Oppilas oppii ymmärtämään, että yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoituksia.</p>	<p>Erilaisten arvojen, näkökulmien ja tarkoitusten hahmottaminen</p>	<p>Oppilas tunnistaa ohjautusti, että eri toimijoiden tuottamassa yhteiskunnallisessa tiedossa on erilaisia näkökulmia.</p>	<p>Oppilas tunnistaa osittain itsenäisesti, että eri toimijoiden tuottamassa yhteiskunnallisessa tiedossa on erilaisia näkökulmia ja tarkoituksia.</p>	<p>Oppilas tunnistaa, että eri toimijoiden tuottamassa yhteiskunnallisessa tiedossa on erilaisia näkökulmia ja tarkoituksia.</p>	<p>Oppilas antaa esimerkkejä eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyvistä näkökulmista ja tarkoituksista.</p>	<p>Oppilas selittää esimerkkien avulla, miten eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoituksia.</p>	<p>Oppilas analysoi miten eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoituksia.</p>
--	--------------	---	--	---	--	--	--	---	---

Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen									
T7 kannustaa oppilasta harjoittelemaan demokraattisen vaikuttamisen perustaitoja sekä keskustelemaan rakentavasti eri mielipiteistä	S1–S3	Oppilas oppii demokraattisen vaikuttamisen perustaitoja sekä rakentavaa keskustelua.	Demokraattisen vaikuttamisen perustaitojen sekä yhteisössä toimimisen tietojen ja taitojen soveltaminen käytännössä	Oppilas tunnistaa, että hänellä on mahdollisuus vaikuttaa demokratiassa asioihin, jotka koskevat häntä ja muita yhteisön jäseniä. Oppilas antaa esimerkin tavasta vaikuttaa.	Oppilas nimittää joitakin demokraattisen vaikuttamisen keinoja. Oppilas kuuntelee toisia ja perustelee joitakin omia näkemyksiään.	Oppilas käyttää joitakin demokraattisen vaikuttamisen keinoja. Oppilas kuuntelee toisia ja perustelee omia näkemyksiään.	Oppilas soveltaa demokraattisessa yhteisössä toimimisen periaatteita ja taitoja, kuten kuuntelemista, kannanottamista, sitoutumista päätöksiin sekä vaikuttamista lähiyhteisössä.	Oppilas soveltaa monipuolisesti demokraattisessa yhteisössä toimimisen periaatteita ja taitoja. Oppilas arvioi omaa ja yhteisönsä toimintaa demokraattisen vaikuttamisen näkökulmasta.	Oppilas analysoi ja soveltaa monipuolisesti demokraattisessa yhteisössä toimimisen periaatteita ja taitoja. Oppilas analysoi omaa ja yhteisönsä toimintaa demokraattisen vaikuttamisen näkökulmasta.
T8 tukea oppilasta ymmärtämään oman rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteita sekä harjoittelemaan niihin liittyviä taitoja	S1, S4	Oppilas oppii ymmärtämään oman rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteita sekä niihin liittyviä taitoja.	Rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteiden soveltaminen	Oppilas antaa esimerkkejä kuluttamisesta ja sääntämisestä.	Oppilas antaa joitakin esimerkkejä kestävistä rahankäytöstä ja kulutusvalintojen vaikutuksista.	Oppilas antaa esimerkkejä kestävästä rahankäytöstä ja kulutusvalintojen vaikutuksista.	Oppilas arvioi erilaisia tapoja käyttää rahaa ja kuluttamiseen liittyviä ratkaisuja sekä kertoo, millaisia vaikutuksia hänen kulutuspäätöksillään on muihin	Oppilas erittelee yksilön rahankäytön ja kuluttamisen vaikutuksia lähiyhteisöön, ympäristöön ja yhteiskuntaan.	Oppilas analysoi laajasti rahankäytön ja kuluttamisen vaikutuksia lähiyhteisöön, ympäristöön ja yhteiskuntaan.

							ihmisiin ja ympäristöön.		
T9 kannustaa oppilasta osallistumaan erilaisten yhteisöjen toimintaan ja harjoittamaan median käyttöä turvallisella ja yhteiskunnallisesti tiedostavalla tavalla	S1, S3	Oppilas oppii osallistumaan erilaisten yhteisöjen toimintaan ja käyttämään mediaa turvallisella ja yhteiskunnallisesti tiedostavalla tavalla.	Osallistuminen ja media-aidot	Oppilas antaa esimerkin median turvallisesta käyttämisestä. Oppilas osaa ohjatusti antaa esimerkin median käyttämisestä yhteiskunnallisen toiminnan välineenä.	Oppilas antaa joitakin esimerkkejä median turvallisesta käyttämisestä. Oppilas osaa antaa esimerkin median käyttämisestä yhteiskunnallisen toiminnan välineenä.	Oppilas antaa esimerkkejä median turvallisesta käyttämisestä ja tunnistaa median käyttöön liittyviä riskejä. Oppilas antaa esimerkkejä tavoista käyttää mediaa yhteiskunnallisen ajattelun ja toiminnan välineinä.	Oppilas pohtii median käyttämiseen liittyviä turvallisuusnäkökulmia ja käyttää mediaa yhteiskunnallisen ajattelun ja toiminnan välineenä.	Oppilas arvioi erilaisia median käyttötapoja sekä vaikuttamisen että median turvallisen käytön näkökulmasta.	Oppilas arvioi ja analysoi median käyttötapoja sekä vaikuttamisen että median turvallisen käytön näkökulmasta.

Musiikki

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 3–6

Oppimisen ja osaamisen arviointi musiikissa on luonteeltaan ohjaavaa ja kannustavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa.

Musiikin opetuksessa oppilaat tarvitsevat opintojen aikaista ohjaavaa ja rohkaisevaa palautetta erityisesti yhteistoiminnan ja musiikillisten taitojen harjoittelemisessa. Palaute ohjaa jokaista oppilasta hahmottamaan musiikkia ja musiikkikäsitteitä sekä kehittämään toimintaansa ryhmän jäsenenä suhteessa soivaan musiikilliseen kokonaisuuteen. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä seurata erityisesti oppilaan yhteismusisointitaitojen, käsitteellisen ajattelun ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä.

Musiikin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain 3–6 kohdennettuihin tavoitteisiin. Lukuvuosiarviointi 6. luokalla perustuu paikallisessa opetussuunnitelmassa kyseiselle vuosiluokalle kohdennettuihin oppiaineen opetuksen tavoitteisiin.

Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää perusteissa määriteltyjä musiikin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppilas on saavuttanut opetussuunnitelman perusteissa asetetut vuosiluokkien 3–6 musiikin opetuksen tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan vuosiluokille 3–6 asetettujen musiikin opetuksen tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin lukuvuosiarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Musiikin 6. vuosiluokan lukuvuosiarvioinnin kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Osaamisen kuvaus arvosanalle 4: Ei saavuta kriteerejä arvosanalle 5, vaikka on läsnä opetuksessa. Arvioitavaa työskentelyä tavoitteiden saavuttamiseksi ei ole todennettavissa.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 6	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9	Osaamisen kuvaus arvosanalle 10
Osallisuus									
T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusiisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään	S1–S4	Oppilas oppii toimimaan musiikillisten yhteisöjen jäsenenä.	Musiikillisen ryhmän jäsenenä toimiminen	Oppilas osallistuu musiisoivan ryhmän toimintaan yksilöllisen ohjauksen avulla.	Oppilas osallistuu musiisoivan ryhmän toimintaan tarviten välillä yksilöllistä ohjausta.	Oppilas osallistuu musiisointiin ryhmän jäsenenä.	Oppilas osallistuu yhteismusiisointiin huomioiden muut ryhmän jäsenet.	Oppilas osallistuu yhteismusiisointiin rakentavasti huolehtien osuudestaan sekä kannustaan ja auttaa toisia.	Oppilas osallistuu yhteismusiisointiin ottaen vastuuta kokonaisuudesta kannustaen ja auttaen toisia.

Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen									
T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho, rytmi, melodia ja soitusoitinien soitotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä	S1–S4	Oppilas kehittää äänenkäyttöä ja laulutaitoaan sekä keho, rytmi, melodia ja soitusoitinten soitotaitojaan musisoivan ryhmän jäsenenä.	Äänenkäyttö, laulaminen ja soittaminen ryhmän jäsenenä	Oppilas kokeilee äänenkäytön ja soittamisen mahdollisuuksia yksilöllisen ohjauksen avulla.	Oppilas kokeilee äänenkäytön ja soittamisen mahdollisuuksia.	Oppilas harjoittelee äänenkäyttöä ja osallistuu yhteislauluun. Oppilas soittaa keho, rytmi, melodia ja soitusoitinien soittamista.	Oppilas harjoittelee äänenkäyttöä sekä keho, rytmi, melodia ja soitusoitinien soitotaitoaan sekä osallistuu yhteislauluun ja soittoon sujuvasti.	Oppilas kehittää äänenkäyttöään ja keho, rytmi, melodia ja soitusoitinien soitotaitoaan sekä osallistuu yhteislauluun ja soittoon sujuvasti.	Oppilas kehittää äänenkäyttöään ja keho, rytmi, melodia ja soitusoitinien soitotaitoaan sekä osallistuu yhteislauluun ja soittoon aktiivisena toimijana.
T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikkiin, kuvien, tarinoiden ja tunnetilojen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen	S1–S4	Oppilas ilmaisee ja tutkii musiikkia ja taiteen maailmaa musiikki liikunnallisuuden keinoin.	Musiikkiliikunta	Oppilas osallistuu musiikkia ja liikettä yhdistävään toimintaan.	Oppilas osallistuu musiikkia ja liikettä yhdistävään toimintaan ryhmän jäsenenä tuetusti.	Oppilas osallistuu musiikkia ja liikettä yhdistävään toimintaan ryhmän jäsenenä.	Oppilas liikkuu musiikin mukaan ja käyttää kehoaan musiikilliseen ilmaisuun.	Oppilas käyttää koko kehon liikettä monipuolisesti ja luovasti musiikin oppimisessa sekä musiikillisessa ilmaisussa ja vuorovaikutuksessa.	Oppilas käyttää kehoaan kokonaisvaltaisesti ja luovasti musiikin oppimisessa sekä musiikillisessa ilmaisussa ja vuorovaikutuksessa.

T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteeluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä	S1–S4	Oppilas kuuntelee ja havainnoi ääniympäristöä ja musiikkia elämyksellisesti sekä kykenee osallistumaan aiheeseen liittyvään keskusteluun.	Musiikin kuuntelu	Oppilas kuuntelee ääniympäristöä ja musiikkia.	Oppilas kuuntelee ääniympäristöä ja musiikkia ja tunnistaa niistä yksityiskohtia.	Oppilas kuuntelee ääniympäristöä ja musiikkia ja tunnistaa niihin liittyviä mieltymyksiään.	Oppilas kuuntelee keskittyneesti ääniympäristöä ja musiikkia, tunnistaa niihin liittyviä mieltymyksiään ja esittää kuulemastaan huomioita.	Oppilas kuuntelee ääniympäristöä ja musiikkia, tunnistaa niihin liittyviä mieltymyksiään ja keskustelee havainnoistaan.	Oppilas kuuntelee ääniympäristöä ja musiikkia, tunnistaa niihin liittyviä mieltymyksiään ja keskustelee havainnoistaan ja tarkastelee niitä ryhmän muiden jäsenten mielipiteiden rinnalla.
---	-------	---	-------------------	--	---	---	--	---	--

<p>T5 rohkaista oppilasta improvisoimaan sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai monitaiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös tieto ja viestintäteknologiaa käyttäen</p>	<p>S1–S4</p>	<p>Oppilas rakentaa luovaa suhdetta musiikkiin äänillä leikkien, kokeillen ja improvisoiden sekä säveltäen tai työskentelemällä taiteidenvälisesti. Hän käyttää tieto ja viestintäteknologiaa musiikin tekemisessä.</p>	<p>Luovan musiikillisen ajattelun ilmaiseminen eri keinoin</p>	<p>Oppilas osallistuu luovan tuottamisen prosessiin yksin tai ryhmän jäsenenä.</p> <p>Oppilas kokeilee joitakin musiikkiteknologian työkaluja opettajan yksilöllisen ohjauksen avulla.</p>	<p>Oppilas osallistuu luovan tuottamisen prosessiin jotakin yksittäistä musiikillista ideaa yksin tai ryhmän jäsenenä.</p> <p>Oppilas kokeilee joitakin musiikkiteknologian työkaluja pääosin itsenäisesti.</p>	<p>Oppilas osallistuu luovan tuottamisen prosessiin tuottaen yksittäisiä musiikillisia ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä.</p> <p>Oppilas kokeilee musiikkiteknologian mahdollisuuksia musiikin tekemisessä.</p>	<p>Oppilas käyttää musiikillisiä tai muita äänellisiä elementtejä luovan tuottamisen prosessissa.</p> <p>Oppilas osaa ohjatusti hyödyntää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia yksin tai ryhmän jäsenenä.</p>	<p>Oppilas käyttää musiikillisiä tai muita äänellisiä elementtejä kehittäen ja toteuttaen musiikillisia ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä.</p> <p>Oppilas käyttää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia omassa tai ryhmän ilmissä.</p>	<p>Oppilas käyttää musiikillisiä tai muita äänellisiä elementtejä kehittäen ja toteuttaen musiikillisia ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä sekä yhdistämällä niitä muihin taidemuotoihin.</p> <p>Oppilas käyttää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia omassa tai ryhmän ilmissä.</p>
---	--------------	---	--	--	---	---	--	--	--

Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito									
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikillisia kokeuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta	S1–S4	Oppilas tarkastelee musiikillisia kokeuksiaan sekä musiikillisen maailman monimuotoisuutta.	Musiikin merkitysten havainnointi	Oppilas tunnistaa joitakin musiikin esteettisiä, ajallisia ja kulttuurisia piirteitä.	Oppilas tekee havaintoja musiikista sekä tunnistaa joitakin musiikin esteettisiä, ajallisia ja kulttuurisia piirteitä.	Oppilas kertoo musiikillisista havainnoistaan sekä tunnistaa joitakin musiikin esteettisiä, ajallisia ja kulttuurisia piirteitä.	Oppilas kertoo ja esittää näkemyksiä musiikillisista havainnoistaan sekä musiikin esteettistä, ajallista ja kulttuurisista merkityksistä.	Oppilas esittää perusteltuja näkemyksiä ja osallistuu keskusteluun musiikillisista havainnoista sekä musiikin esteettisiä, ajallisia ja kulttuurisista merkityksistä.	Oppilas osallistuu aktiivisesti keskusteluun musiikillisista havainnoistaan sekä ymmärtää niiden esteettisiä, ajallisia ja kulttuurisia merkityksiä.
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musiisoinnin yhteydessä	S1–S4	Oppilas käyttää musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapoja musiikillisessa toiminnassa.	Musiikin merkintätapojen ymmärtäminen	Oppilas tunnistaa joitakin musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapoja.	Oppilas tunnistaa joitakin musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapoja ja osaa tuetusti musisoida niiden mukaisesti.	Oppilas tunnistaa joitakin musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapoja ja osaa musisoida niiden mukaisesti.	Oppilas toimii opiskeltujen musiikillisten merkintöjen mukaisesti musisoidessaan.	Oppilas käyttää ja soveltaa opiskeltuja musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapoja musiikillisessa toiminnassa.	Oppilas käyttää ja soveltaa monipuolisesti musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapoja musiikillisessa toiminnassa.

Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa									
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi ja ääniympäristön turvallisuudesta	S1–S4	Oppilas huolehtii musiikintuotannosta ja ääniympäristön turvallisuudesta. Hän tunnistaa musiikin ja ääniympäristön vaikutuksia mielialaan ja hyvinvointiin.	Soitinten ja laitteiden turvallinen käyttö <i>Lisäksi oppilasta ohjataan pohtimaan ääneen ja musiikkiin liittyviä kokemuksiaan, mutta tätä ei käytetä arvostamisen perusteena.</i>	Oppilas noudattaa kulloinkin annettavia turvallisuusohjeita käyttäessään laitteita ja soittimia.	Oppilas toimii yleensä turvallisuusohjeiden mukaisesti käyttäessään laitteita ja soittimia.	Oppilas toimii turvallisuusohjeiden mukaisesti käyttäessään laitteita ja soittimia.	Oppilas osaa käyttää laitteita ja soittimia turvallisuusohjeiden mukaisesti.	Oppilas osaa käyttää laitteita ja soittimia turvallisuusohjeiden mukaisesti ja huolehtia musisointi ja ääniympäristön turvallisuudesta.	Oppilas osaa käyttää laitteita ja soittimia turvallisuusohjeiden mukaisesti ja huolehtii oma-aloitteisesti musiikintuotannosta ja ääniympäristön turvallisuudesta.

Oppimaan oppiminen musiikissa									
T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.	S1–S4	Oppilas oppii kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistuu tavoitteiden asettamiseen musiikilliselle oppimiselle sekä arvioi taitojensa edistymistä suhteessa tavoitteisiin.	Oppimaan oppiminen ja työskentelytaidot	Oppilas kehittää osaamistaan opettajan tukemana jollakin musiikillisen osaamisen osa-alueella annetun tavoitteen suuntaisesti.	Oppilas kehittää musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla sekä harjoittelee tuetusti tavoitteiden asettamista ja edistymisen arviointia yhteismusisoinnissa.	Oppilas kehittää musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla sekä harjoittelee tavoitteiden asettamista ja edistymisen arviointia yhteismusisoinnissa.	Oppilas kehittää musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla sekä osallistuu tavoitteiden asettamiseen ja edistymisen arviointiin yhteismusisoinnissa.	Oppilas asettaa tavoitteita musiikilliselle osaamiselleen ja työskentelee niiden mukaisesti. Oppilas arvioi toimintaansa ja mukauttaa työskentelyään tavoitteidensa pohjalta.	Oppilas asettaa tavoitteita musiikilliselle osaamiselleen ja työskentelee niiden mukaisesti. Oppilas arvioi toimintaansa koko prosessin ajan ja mukauttaa työskentelyään tavoitteiden pohjalta.

Kuvataide

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 3–6

Oppimisen ja osaamisen arviointi kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Formatiivisella ja summatiivisella arvioinnilla tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Oppilasta ohjataan arvioinnilla omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppimisen ja osaamisen arviointi kohdistuu kaikkiin opetuksen tavoitteissa määriteltyihin taideoppimisen ulottuvuuksiin. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa havainnoidaan oppilaan edistymistä kuvien tuottamisen, vastaanottamisen ja tulkitsemisen taitojen kehittämisessä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä kehittää ja arvioida oppilaan osaamista kaikissa opetuksen tavoitealueissa jokaisella vuosiluokalla.

Kuvataiteen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain 3–6 kohdennettuihin tavoitteisiin. Oppilaan työskentelyn arviointi sisältyy vuosiluokilla 3–6 kuvataiteen lukuvuosiarviointiin ja siitä muodostettavaan sanalliseen arvioon tai arvosanaan. Lukuvuosiarviointi 6. luokalla perustuu paikallisessa opetussuunnitelmassa kyseiselle vuosiluokalle kohdennettuihin oppiaineen opetuksen tavoitteisiin.

Määritellään osaamisen taso 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä kuvataiteen valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppilas on saavuttanut opetussuunnitelman perusteissa asetetut vuosiluokkien 3–6 kuvataiteen tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen taso. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan vuosiluokille 3–6 asetettujen kuvataiteen tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin lukuvuosiarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Kuvataiteen 6. vuosiluokan lukuvuosiarvioinnin kriteereissä alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Osaamisen kuvaus arvosanalle 4: Ei saavuta kriteerejä arvosanalle 5, vaikka on läsnä opetuksessa. Arvioitavaa työskentelyä tavoitteiden saavuttamiseksi ei ole todennettavissa.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 6	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9	Osaamisen kuvaus arvosanalle 10
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu									
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen	S1, S2, S3	Oppilas oppii havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti. Hän käyttää kuvailmaisun välineitä ja keinoja havaitsemisen apuna.	Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen	Oppilas tekee ohjatusti havaintoja kokeilemalla jotain kuvallista välinettä.	Oppilas tekee osittain ohjatusti havaintoja joitakin kuvallisia välineitä.	Oppilas tekee havaintoja käyttämällä joitakin kuvallisia välineitä.	Oppilas osaa tehdä havaintoja eri aistein ja käyttämällä useita kuvallisia välineitä.	Oppilas osaa tehdä monipuolisia havaintoja eri aistein ja käyttämällä tarkoituksenmukaisesti kuvallisia välineitä.	Oppilas osaa tehdä monipuolisia havaintoja eri aistein ja käyttämällä tarkoituksenmukaisesti ja luovasti kuvallisia välineitä.
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista	S1, S2, S3	Oppilas oppii keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan toisten kanssa. Hän harjoittelee näkemystensä perustelemista yksin ja ryhmän jäsenenä.	Havaintojen ja ajatusten sanallistaminen	Oppilas jakaa ohjatusti jonkin havaintonsa suullisesti tai kirjallisesti. Oppilas harjoittelee havaintojensa ja ajatustensa ilmaisemista.	Oppilas jakaa jonkin havaintonsa suullisesti tai kirjallisesti. Oppilas ilmaisee havaintojaan ja ajatuksiaan	Oppilas ilmaisee joitakin havaintojaan ja ajatuksiaan yhteisessä keskustelussa. Oppilas harjoittelee näkemystensä perustelemista.	Oppilas tuo havaintojaan ja ajatuksiaan aktiivisesti yhteiseen keskusteluun. Oppilas osaa perustella näkemyksiään.	Oppilas osallistuu yhteiseen keskusteluun oma-aloitteisesti ja muiden näkemyksiä huomioon ottaen. Oppilas osaa esittää näkemyksiään pääosin selkeästi perustellen.	Oppilas osallistuu yhteiseen keskusteluun oma-aloitteisesti ja muiden näkemyksiä huomioon ottaen. Oppilas osaa esittää näkemyksiään selkeästi perustellen.

<p>T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvalisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen</p>	<p>S1, S2, S3</p>	<p>Oppilas oppii ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvalisesti. Hän harjoittelee käyttämään kuvailmaisussaan myös muuta kuin näköäisiin perustuvaa tietoa.</p>	<p>Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen</p>	<p>Oppilas ilmaisee ohjatusti havaintojaan ja ajatuksiaan kuvailmaisun välineillä ja keinoilla.</p>	<p>Oppilas ilmaisee ohjatusti ja osittain itsenäisesti havaintojaan ja ajatuksiaan kuvailmaisun välineillä ja keinoilla.</p>	<p>Oppilas ilmaisee havaintojaan ja ajatuksiaan käyttämällä kuvailmaisun välineitä ja keinoja.</p> <p>Oppilas käyttää kuvailmaisussaan myös jotakin muuta tiedon tuottamisen tapaa.</p>	<p>Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan hyödyntämällä monipuolisesti kuvailmaisun välineitä ja keinoja.</p> <p>Oppilas käyttää kuvailmaisussaan myös muita tiedon tuottamisen tapoja.</p>	<p>Oppilas osaa syventää havaintojensa ja ajatustensa ilmaisemista kuvailmaisun välineillä ja keinoilla.</p> <p>Oppilas hyödyntää kuvailmaisussaan tavoitteellisesti muita tiedon tuottamisen tapoja.</p>	<p>Oppilas osaa syventää havaintojensa ja ajatustensa ilmaisemista, ja käyttää luovasti ja monipuolisesti kuvailmaisun välineitä ja keinoja.</p> <p>Oppilas hyödyntää kuvailmaisussaan tavoitteellisesti muita tiedon tuottamisen tapoja.</p>
--	-------------------	--	---	---	--	---	--	---	---

Kuvallinen tuottaminen									
T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaanuttamaan kuvan tekemisen taitojaan	S1, S2, S3	Oppilas tutustuu erilaisiin kuvailmaisun välineisiin ja keinoihin sekä oppii käyttämään niitä monipuolisesti. Hän oppii harjoittelemaan ja kehittämään kuvan tekemisen taitojaan pitkäjänteisesti.	Kuvailmaisun välineiden ja keinojen käyttäminen	Oppilas kokeilee ohjatusti jonkin materiaalin tai tekniikan käyttöä.	Oppilas kokeilee ohjatusti joidenkin materiaalien ja tekniikoiden käyttöä.	Oppilas kokeilee ja harjoittelee erilaisten kuvailmaisun välineiden ja keinojen käyttöä. Oppilas käyttää niistä joitakin tehdessään kuvia.	Oppilas osaa käyttää erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisukeinoja kuvailmaisussaan. Oppilas kehittää kuvan tekemisen taitojaan.	Oppilas osaa soveltaa erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisukeinoja tarkoituksenmukaisesti kuvallisessa tuottamisessaan. Oppilas harjaanuttaa kuvan tekemisen taitojaan pääosin tavoitteellisesti.	Oppilas osaa soveltaa erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisukeinoja tarkoituksenmukaisesti ja luovasti kuvallisessa tuottamisessaan. Oppilas käyttää kuvan tekemisen taitojaan tavoitteellisesti.
T5 ohjata oppilasta tavoitteelliseen kuvallisten taitojen kehittämiseen yksin ja yhteistyössä muiden kanssa	S1, S2, S3	Oppilas oppii kehittämään tavoitteellisesti kuvailmaisuaan yksin ja yhteistyössä.	Kuvailmaisun taitojen kehittäminen yksin ja yhteistyössä	Oppilas harjoittelee ohjatusti työskentelyä oman tai yhteisen suunnitelman pohjalta.	Oppilas harjoittelee työskentelyä oman tai yhteisen suunnitelman pohjalta.	Oppilas harjoittelee tavoitteiden asettamista yksin tai yhteistyössä muiden kanssa. Oppilas kehittää yksittäisiä kuvailmaisun taitojaan tavoitteiden suuntaisesti.	Oppilas osaa asettaa tavoitteita yksin ja yhteistyössä muiden kanssa. Oppilas kehittää kuvailmaisun taitojaan pääasiallisesti tavoitteiden mukaisesti.	Oppilas osaa asettaa johdonmukaisesti tavoitteita yksin ja yhteistyössä muiden kanssa. Oppilas kehittää kuvailmaisun taitojaan tavoitteiden mukaisesti.	Oppilas osaa asettaa johdonmukaisesti tavoitteita yksin ja yhteistyössä muiden kanssa. Oppilaan kuvailmaisuus on rikasta, taitavaa ja näkemyksellistä

T6 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kuvallisen viestinnän tapoihin ja käyttämään kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan	S1, S2, S3	Oppilas oppii käyttämään kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan.	Kuvien avulla vaikuttaminen ja osallistuminen	Oppilas kokeilee ohjatusti jotakin vaikuttamisen keinoa kuvissaan.	Oppilas kokeilee ohjatusti joitakin vaikuttamisen keinoja kuvissaan.	Oppilas harjoittelee ja käyttää joitakin vaikuttamisen keinoja ilmaistessaan näkemyksiään kuvissaan.	Oppilas osaa käyttää vaikuttamisen keinoja ilmaistessaan näkemyksiään kuvissaan.	Oppilas osaa käyttää tavoitteellisesti erilaisia vaikuttamisen keinoja kuvissaan. Oppilas ilmaisee näkemyksiään kuvissaan ja osallistuu niillä keskusteluun.	Oppilas käyttää tavoitteellisesti ja monipuolisesti erilaisia vaikuttamisen keinoja. Oppilas perustelee kuvallisia näkemyksiään analyttisesti ja osallistuu aktiivisesti keskusteluun.
Visuaalisen kulttuurin tulkinta									
T7 ohjata oppilasta tarkastelemaan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä sekä pohtimaan todellisuuden ja fiktion suhdetta	S1, S2, S3	Oppilas tarkastelee monipuolisesti erilaisia kuvia. Hän oppii pohtimaan todellisuuden ja fiktion suhdetta.	Kuvien tarkastelu	Oppilas tarkastelee ohjatusti kuvia sekä pohdii todellisuuden ja fiktion suhdetta jossakin kuvassa.	Oppilas tarkastelee ohjatusti kuvia sekä harjoittelee ilmaistessaan näkemyksiään todellisuuden ja fiktion suhteesta	Oppilas tarkastelee erilaisia kuvia ja huomioi ohjatusti niiden lähtökohdista ja yhteyksiä. Oppilas ilmaisee näkemyksiään todellisuuden ja fiktion suhteesta joissakin kuvissa.	Oppilas osaa tarkastella sisällön, muodon ja asiayhteyden vaikutusta erilaisten kuvien tulkintaan. Oppilas kertoo todellisuuden ja fiktion suhteesta erilaissa kuvissa.	Oppilas osaa tarkastella monipuolisesti sisällön, muodon ja asiayhteyden vaikutusta erilaisten kuvien tulkintaan. Oppilas kertoo todellisuuden ja fiktion suhteesta erilaissa kuvissa perustellen näkemyksiään.	Oppilas tarkastelee monipuolisesti sisällön, muodon ja asiayhteyden vaikutusta erilaisten kuvien tulkintaan. Oppilas kertoo monitasoisesti todellisuuden ja fiktion suhteesta erilaissa kuvissa

<p>T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä pohtimaan historiallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutusta kuviin</p>	<p>S1, S2, S3</p>	<p>Oppilas tarkastelee visuaalisen kulttuurin merkityksiä eri näkökulmista. Hän oppii käyttämään kuvatulkinna menetelmiä.</p>	<p>Kuvatulkinnan menetelmien käyttäminen</p>	<p>Oppilas kokeilee ohjatusti jotakin kuvatulkinna menetelmää tarkastellessaan kuvataidetta tai muuta visuaalista kulttuuria.</p>	<p>Oppilas kokeilee ohjatusti joitakin kuvatulkinna menetelmää tarkastellessaan kuvataidetta tai muuta visuaalista kulttuuria.</p>	<p>Oppilas kokeilee ja harjoittelee kuvatulkinnan menetelmiä.</p> <p>Oppilas käyttää ohjatusti jotakin kuvatulkinnan menetelmää tarkastellessaan kuvataidetta tai muuta visuaalista kulttuuria.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä.</p> <p>Oppilas kertoo kuvista teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista.</p> <p>Oppilas käyttää tulkintojaan kuvista keskusteltaessa.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää tavoitteellisesti kuvatulkinnan menetelmiä tulkitessaan kuvia teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista.</p> <p>Oppilas hyödyntää tulkintojaan perustellessaan näkemyksiään kuvista keskusteltaessa.</p>	<p>Oppilas käyttää tarkoituksenmukaisesti kuvatulkinnan menetelmiä tulkitessaan kuvia teoksen, tekijän ja katsojan erilaisten katsojien näkökulmista.</p> <p>Oppilas hyödyntää tulkintojaan perustellessaan näkemyksiään kuvista keskusteltaessa.</p>
<p>T9 innostaa oppilasta kokeilemaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja omissa kuvissaan</p>	<p>S1, S2, S3</p>	<p>Oppilas tutustuu kulttuuriin kuvailmaisun tapoihin. Hän oppii käyttämään niitä omassa kuvailmaisussaan.</p>	<p>Kulttuuristen kuvailmaisun tapojen tuntemus ja käyttäminen</p>	<p>Oppilas tutustuu ja kokeilee ohjatusti jotakin kulttuurista kuvailmaisun tapaa tehdesään kuvia.</p>	<p>Oppilas tutustuu ja kokeilee ohjatusti joitakin kulttuurisia kuvailmaisun tapoja</p>	<p>Oppilas harjoittelee joitakin kulttuurisia kuvailmaisun tapoja kuvissaan ja tehdesään tulkintoja.</p>	<p>Oppilas käyttää erilaisia kulttuurisia kuvailmaisun tapoja kuvissaan ja tehdesään tulkintoja.</p>	<p>Oppilas osaa soveltaa kulttuurisia kuvailmaisun tapoja kuvissaan ja tehdesään tulkintoja.</p>	<p>Oppilas soveltaa luovasti ja monipuolisesti kulttuurisia kuvailmaisun tapoja kuvissaan ja tehdesään tulkintoja.</p>

Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen									
T10 ohjata oppilasta keskustelemaan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista	S1, S2, S3	Oppilas harjoittelee omien näkemysten esittämistä visuaalisesta kulttuurista ja oppii keskustelemaan siinä ilmenevistä arvoista.	Arvojen tarkasteleminen ja niistä keskusteleminen	Oppilas harjoittelee ohjatusti visuaalisessa kulttuurissa ilmenevien arvojen tarkastelemista ja niistä keskustelemista.	Oppilas harjoittelee visuaalisessa kulttuurissa ilmenevien arvojen tarkastelemista ja niistä keskustelemista.	Oppilas ilmaisee ja tuo keskusteluun joihinkin näkemyksiään visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista.	Oppilas ilmaisee aktiivisesti näkemyksiään visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista.	Oppilas ottaa kantaa visuaalisen kulttuurin arvoista käytävään keskusteluun ja perustelee näkemyksiään.	Oppilas osallistuu visuaalisen kulttuurin arvoista käytävään keskusteluun rakentavasti ja näkemyksiään perustellen. Oppilas huomioi ja ymmärtää erilaisia näkökulmia.
T11 kannustaa oppilasta ottamaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys kuvailmaisun sisältöjä ja toimintatapoja valitessaan	S1, S2, S3	Oppilas ottaa kuvailmaisunsa huomioon kulttuuriseen moninaisuuteen ja kestävään kehitykseen liittyviä näkökulmia.	Kuvailmaisun valinnat omien näkemysten esittämisessä	Oppilas tuo ohjatusti esille jonkin kulttuurisen moninaisuuden tai kestävään kehityksen näkökulman.	Oppilas huomioi ohjatusti joissakin kuvailmaisunsa sisällöissä tai toimintatavoissa kulttuurisen moninaisuuden ja kestävään kehityksen näkökulmia.	Oppilas huomioi joissakin kuvailmaisunsa sisällöissä tai toimintatavoissa kulttuurisen moninaisuuden ja kestävään kehityksen näkökulmia.	Oppilas huomioi kuvailmaisunsa sisällöissä ja toimintatavoissa kulttuurisen moninaisuuden ja kestävään kehityksen näkökulmia. Oppilas kertoo kuvailmaisun valinnoillaan näkemyksiään.	Oppilas huomioi kuvailmaisunsa sisällöissä ja toimintatavoissa tavoitteellisesti kulttuurisen moninaisuuden ja kestävään kehityksen näkökulmia. Hän perustelee näkemyksiään ja ratkaisujaan.	Oppilaan kuvailmaisuus sisältää luontevasti ja tarkkanäköisesti kulttuurisen moninaisuuden ja kestävään kehityksen näkökulmia. Hän perustelee kuvallisia ratkaisujaan ja toimintatapojaan erilaisista näkökulmista.

Käsityö

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi käsityössä vuosiluokilla 3–6

Oppimisen ja osaamisen arviointi käsityössä on luonteeltaan ohjaavaa ja kannustavaa, oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa sekä koko käsityöprosessia koskevaa. Käsityöprosessin eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa havainnoidaan käsityöprosessia kokonaisuudessaan, käsityöhön soveltuvien materiaalien kokeilemistä, testaamista, eri materiaalien työstämisen tapoja, taitoja, työskentelyn sujuvuutta ja tuotosten laatua sekä muissa oppiaineissa opitun soveltamista.

Palautteen antamisessa korostetaan myönteisesti oppilaan kehittymistä ja kannustetaan osaamisen laajentamiseen ja syventämiseen. Keskeisten sisältöalueiden oppimisen rinnalla arvioidaan monipuolisesti laaja-alaisen käsityötaidon ja tiedon kehittymistä. Arviointikeskustelussa ja muussa palautteessa käydään yhdessä läpi oppilaan vahvuuksia ja kehittämiskohteita ja ohjataan kehittämään suoritusta. Oppilaille tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse ja vertaisarviointia. Oppilaan tai ryhmän työskentelyä ja tuotosta voidaan esitellä ja tarkastella, jolloin oppilaat oppivat asioiden selkeää ja jäsennehtyä esittämistä, toisten työskentelyn arvostamista ja rakentavaa palautteen antoa.

Käsityön sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain 3–6 kohdennettuihin oppiaineen tavoitteisiin. Lukuvuosiarviointi 6. luokalla perustuu paikallisessa opetussuunnitelmassa kyseiselle vuosiluokalle kohdennettuihin oppiaineen opetuksen tavoitteisiin.

Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää käsityön valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppilas on saavuttanut perusteissa asetetut vuosiluokkien 3–6 käsityön opetuksen tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan vuosiluokille 3–6 asetettujen käsityön opetuksen tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin lukuvuosiarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Oppilaan työskentelyn arviointi sisältyy vuosiluokilla 3–6 käsityön lukuvuosiarviointiin ja siitä muodostettavaan sanalliseen arvioon tai arvosanaan. Käsityön 6. vuosiluokan lukuvuosiarvioinnin kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylempien arvosanan kuvauksiin.

Osaamisen kuvaus arvosanalle 4: Ei saavuta kriteerejä arvosanalle 5, vaikka on läsnä opetuksessa. Arvioitavaa työskentelyä tavoitteiden saavuttamiseksi ei ole todennettavissa.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 6	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9	Osaamisen kuvaus arvosanalle 10
T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilemaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön	S1 – S6		<i>Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksia osana itsearviointia.</i>		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksia osana itsearviointia.				Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksia osana itsearviointia.
T2 ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi	S1 – S6	Oppilas toteuttaa kokonaisen käsityöprosessin, johon sisältyy oman työn suunnittelu, valmistus ja työskentelynaikainen arviointi. Hän dokumentoi prosessia.	Oman työn suunnittelu, valmistus, arviointi ja prosessin dokumentointi.	Oppilas tunnistaa käsityöprosessin osat. Oppilas toteuttaa jonkin käsityöprosessin osan opettajan konkreettisesti ohjajana ja dokumentoi sen.	Oppilas tunnistaa käsityöprosessin osat. Oppilas toteuttaa joitakin käsityöprosessin osia opettajan konkreettisesti ohjajana ja dokumentoi ne. Dokumentointi voi olla kuvaamista tai raportointia.	Oppilas toteuttaa käsityöprosessin keskeiset osat opettajan ohjajana. Oppilas dokumentoi joitakin käsityöprosessin vaiheita.	Oppilas toteuttaa kokonaisen käsityöprosessin ja dokumentoi sen eri vaiheita.	Oppilas toteuttaa kokonaisen käsityöprosessin itsenäisesti ja dokumentoi käsityöprosessin vaiheet. Oppilas pohtii omaa työskentelyään.	Oppilas toteuttaa kokonaisen käsityöprosessin itsenäisesti ja dokumentoi käsityöprosessin vaiheet. Oppilas pohtii omaa työskentelyään kriittisesti ja löytää siitä erilaisia näkökulmia.

<p>T3 opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsitötuote tai teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin</p>	<p>S1 – S4</p>	<p>Oppilas suunnittelee ja valmistaa yksin tai ryhmässä käsitötuotteen tai teoksen, jossa toteutuu perustellut, esteettiset ja tekniset ratkaisut.</p>	<p>Tuotteen valmistaminen</p>	<p>Oppilas suunnittelee tai valmistaa tuotetta tai teosta opettajan konkreettisesti ohjaamana.</p>	<p>Oppilas suunnittelee tai valmistaa tuotetta tai teosta opettajan ohjaamana. Opettaja ohjaa koko prosessin aikana ja erityisesti vaikeimmissa kohdissa.</p>	<p>Oppilas valmistaa omaan tai yhteiseen suunnitelmaan perustuvan tuotteen tai teoksen opettajan ohjaamana.</p>	<p>Oppilas valmistaa omaan tai yhteiseen suunnitelmaan perustuvan tuotteen tai teoksen, jossa on huomioitu esteettisyys ja toimivuus.</p>	<p>Oppilas valmistaa omaan tai yhteiseen suunnitelmaan perustuvan tuotteen tai teoksen, jossa on huomioitu esteettisyys ja toimivuus. Oppilas arvioi ja perustelee tuotteen.</p>	<p>Oppilas valmistaa omaan tai yhteiseen suunnitelmaan perustuvan tuotteen tai teoksen, jossa on huomioitu esteettisyys ja toimivuus. Oppilas arvioi ja perustelee tuotteen.</p> <p>Tuote on esteettinen ja tekniseltä toteutukseltaan kiitettävä.</p>
--	----------------	--	-------------------------------	--	---	---	---	--	--

Liikunta

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 3–6

Oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla tuetaan monipuolisella, kannustavalla ja ohjaavalla palautteella ja arvioinnilla. Ne tukevat oppilaiden myönteistä käsitystä itsestä liikkujana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön oppilaan oppimisesta ja työskentelystä.

Palautteessa ja arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset vahvuudet ja kehittymistarpeet ja tuetaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Arviointi toteutetaan oppilaan toimintaa ja työskentelyä havainnoimalla. Liikunnan arviointi perustuu fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arvioinnin kohteina ovat oppiminen (tavoitteet 2–6) ja työskentely (tavoitteet 1 ja 7–10), joten fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Move! -mittausten tuloksia ei käytetä oppilaan arvioinnin perusteina. Oppilaita ohjataan itsearviointiin.

Liikunnan sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain 3–6 kohdennettuihin tavoitteisiin. Lukuvuosiarviointi 6. luokalla perustuu paikallisessa opetussuunnitelmassa kyseiselle vuosiluokalle kohdennettuihin oppiaineen opetuksen tavoitteisiin.

Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää liikunnan valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppilas on saavuttanut liikunnan tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan liikunnan tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin lukuvuosiarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy liikunnan lukuvuosiarviointiin ja siitä muodostettavaan arvosanaan.

Osaamisen kuvaus arvosanalle 4: Ei saavuta kriteerejä arvosanalle 5, vaikka on läsnä opetuksessa. Arvioitavaa työskentelyä tavoitteiden saavuttamiseksi ei ole todennettavissa.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 6	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9	Osaamisen kuvaus arvosanalle 10
Fyysinen toimintakyky									
T1 kannustaa oppilaita fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen.	S1	Oppilas on fyysisesti aktiivinen, kokeilee erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelee aktiivisesti.	Fyysinen aktiivisuus ja yrittäminen	Oppilas toimii liikuntatunneilla satunnaisesti ja valikoiden.	Osallistuu satunnaisesti liikuntatuntien toimintaan ja kokeilee ohjeistettuna erilaisia liikuntamuotoja.	Oppilas toimii liikuntatunneilla kokeillen erilaisia liikuntamuotoja.	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntatehtäviä.	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan aktiivisesti ja harjoittelee opetettuja liikuntamuotoja.	Oppilas osallistuu ja harjoittelee aina aktiivisesti opetettuja liikuntamuotoja. Oppilas osoittaa itseohjautuvuutta.
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havainto motorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja	S1	Oppilas havainnoi itseään ja ympäristöään eri aistien avulla ja tekee tarkoituksenmukaisia ratkaisuja suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan.	Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan opettajan ohjaamana sekä hyödyntää niitä omassa toiminnassaan.	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan osittain opettajan ohjaamana ja hyödyntää niitä omassa toiminnassa	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan sekä hyödyntää niitä toiminnassaan.	Oppilas tekee eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.	Oppilas sopeuttaa liikkumistaan ja tekee tarkoituksenmukaisia ratkaisuja havaintojensa mukaan.	Oppilas valitsee usein tarkoituksenmukaisia ratkaisuja havaintojensa perustaksi. Pystyy perustelemaan ratkaisunsa ja sopeuttaa liikkumistaan niiden mukaan.

<p>T3 ohjata oppi lasta sekä vahvistamaan tasapaino ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa.</p>	<p>S1</p>	<p>Oppilas kehittää tasapaino ja liikkumistaitojaan erilaisissa oppimisympäristöissä.</p>	<p>Motoristen perustaitojen (tasapaino ja liikkumistaidot) käyttäminen eri liikunta muodoissa</p>	<p>Oppilas osaa käyttää ja yhdistää tasapaino ja liikkumistaitoja joissakin oppimisympäristöissä ja opetuissa liikuntamuodoissa.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää ja yhdistää tasapaino ja liikkumistaitoja osassa opetuissa liikuntamuodoissa.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää ja yhdistää tasapaino ja liikkumistaitoja useimmissa oppimisympäristöissä ja opetuissa liikuntamuodoissa.</p>	<p>Oppilas osaa tasapainoilla ja liikkua erilaisissa oppimisympäristöissä.</p>	<p>Oppilas käyttää, yhdistää ja soveltaa tasapaino ja liikkumistaitoja monipuolisissa oppimisympäristöissä.</p>	<p>Oppilas hallitsee, käyttää ja soveltaa tasapaino ja liikkumistaitoja kaikissa opetuissa liikuntamuodoissa.</p>
<p>T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa</p>	<p>S1</p>	<p>Oppilas kehittää välineenkäsittely taitojaan erilaisissa oppimisympäristöissä.</p>	<p>Motoristen perustaitojen (välineenkäsittely taidot) käyttäminen eri liikunta muodoissa</p>	<p>Oppilas osaa käyttää välineenkäsittely taitoja joissakin oppimisympäristöissä ja opetuissa liikuntamuodoissa.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää välineenkäsittely taitoja osassa oppimisympäristöissä ja opetuissa liikunta muodoissa.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää ja yhdistää välineenkäsittely taitoja useimmissa oppimisympäristöissä ja opetuissa liikunta muodoissa.</p>	<p>Oppilas osaa käsitellä erilaisia liikuntavälineitä erilaisissa oppimisympäristöissä.</p>	<p>Oppilas käyttää, yhdistää ja soveltaa välineenkäsittely taitoja monipuolisissa oppimisympäristöissä.</p>	<p>Oppilas hallitsee, käyttää, yhdistää ja soveltaa välineenkäsittely taitoja kaikissa opetuissa liikuntamuodoissa</p>

T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa	S1	Oppilas oppii arvioimaan ja kehittämään fyysisiä kunto-ominaisuuksiaan.	Fyysisten ominaisuuksien arviointi, ylläpito ja kehittäminen	Oppilas osaa harjoittaa fyysisiä kunto-ominaisuuksiaan opettajan ohjaamana.	Oppilas osaa harjoittaa fyysisiä kunto-ominaisuuksiaan osittain opettajan ohjaamana.	Oppilas osaa kertoa, millä tavalla fyysisiä kunto-ominaisuuksia voi mitata ja osaa harjoittaa joitain fyysisiä ominaisuuksiaan.	Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja harjoittaa nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa.	Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan, asettaa omia tavoitteita sekä kehittää fyysisiä kunto-ominaisuuksiaan.	Oppilas osaa arvioida omia fyysisiä vahvuuksia ja heikkouksia sekä ylläpitää ja kehittää fyysisiä kunto-ominaisuuksia.
T6 opettaa uimataito, jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä	S1	Oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä.	Uima ja pelastautumistaidot	Oppilas osaa uida 10 m.	Oppilas osaa uida 25 m.	Oppilas osaa uida 50 m ja hypätä uintisyvyiseen veteen.	Oppilas on perusuimataitoinen (osaa uida 50 metriä kahta uintitapaa käyttäen ja sukeltaa 5 metriä pinnan alla).	Oppilas osaa uida 100 m kahta uintitapaa käyttäen sekä pelastautua vedestä.	Oppilas osaa uida sujuvasti useammalla eri tekniikalla sekä pelastautuu ja pelastaa vedestä eri tavoilla
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla	S1	Oppilas toimii tunneilla turvallisesti ja asiallisesti.	Toiminnan turvallisuus liikuntatunneilla	Oppilas osaa ilmaista, miten toimitaan turvallisesti, sekä toimii ja varustautuu yleensä opettajan ohjeiden mukaan.	Oppilas ymmärtää turvallisuuden liittyviä riskitekijöitä ja toimii ja varustautuu usein opettajan ohjeiden mukaisesti	Oppilas ymmärtää turvallisuuden liittyviä riskitekijöitä ja pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti.	Oppilas osaa ottaa huomioon mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti.	Oppilas toimii turvallisesti ja asiallisesti sekä edistää turvallisuutta liikuntatunneilla.	Oppilas toimii aina turvallisesti ja asiallisesti sekä edistää turvallisuutta liikuntatunneilla.

Sosiaalinen toimintakyky									
T8 ohjata oppi lasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen	S2	Oppilas työskentelee kaikkien kanssa ja pystyy säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa.	Tunne ja vuorovaikutustaidot sekä työskentely taidot	Oppilas työskentelee valikoimiensa ihmisten kanssa sekä säätelee toimintaansa ja tunneilmaisuaan niin, että pystyy opettajan ohjaamana toimimaan liikuntatilanteissa muiden kanssa.	Oppilas työskentelee pääsääntöisesti valikoimatta kaikkien kanssa sekä säätelee toimintaansa ja tunneilmaisuaan niin, että pystyy opettajan ohjaamana toimimaan liikuntatilanteissa muiden kanssa.	Oppilas työskentelee valikoimatta kaikkien kanssa sekä toimii useimmiten yhteisesti sovitulla tavalla.	Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.	Oppilas työskentelee kaikkien kanssa ja edistää ryhmän toimintaa ja oppimista.	Oppilas työskentelee sujuvasti kaikkien kanssa ja edistää ryhmän toimintaa ja oppimista itseohjautuvasti.
T9 ohjata oppi lasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista	S2	Oppilas toimii reilun pelin periaatteiden mukaisesti ja ottaa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	Vastuunkanto yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas osaa ilmaista reilun pelin periaatteita ja kantaa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista opettajan ohjaamana.	Oppilas osaa ilmaista reilun pelin periaatteita ja kantaa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista osittain opettajan ohjaamana.	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja antaa muille työrauhan.	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa pyrkivänsä vastuullisuuteen yhteisissä oppimistilanteissa.	Oppilas kantaa vastuuta yhteisestä toiminnasta ja pyrkii edistämään sitä.	Oppilas kantaa vastuuta yhteisestä toiminnasta ja edistää sitä itseohjautuvasti.

Psyykinen toimintakyky									
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa itsenäisen työskentelyn taitoja	S3	Oppilas ottaa vastuuta omasta toiminnastaan ja osaa työskennellä itsenäisesti.	Itsenäisen työskentelyn taidot	Oppilas osaa ilmaista, miten voi ottaa vastuuta omasta toiminnasta, ja toimii yleensä opettajan ohjaamana.	Oppilas osaa ilmaista, miten voi ottaa vastuuta omasta toiminnasta, ja toimii osittain opettajan ohjaamana.	Oppilas ottaa vastuuta omasta toiminnastaan ja osaa työskennellä ajoittain itsenäisesti.	Oppilas osaa yleensä työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.	Oppilas työskentelee vastuullisesti ja itsenäisesti.	Oppilas työskentelee aina vastuullisesti ja itsenäisesti
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä	S3			<i>Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>					